

Э. ПЯЛЛЬ

ПОСОБИЕ
ПО
ИЗУЧЕНИЮ
ЭСТОНСКОГО
ЯЗЫКА

ГИЗ

«ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ЛИТЕРАТУРА»

ТАЛЛИНН 1946

Э. Н. ПЯЛЛЬ

Обязательный экземпляр

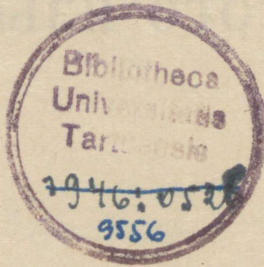
ПОСОБИЕ ПО ИЗУЧЕНИЮ
ЭСТОНСКОГО ЯЗЫКА

3А

248

ГИЗ
„ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ЛИТЕРАТУРА“
ТАЛЛИНН 1946

21.A

ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ

Письмо в эстонском языке фонетическое, т. е. такое, где в основном произношение совпадает с написанием.

Характерные черты и особенности эстонского языка заключаются в следующем:

1. Отсутствует грамматический род. Понятия биологического рода передаются через соответствующие слова.

2. Склоняемые слова имеют 14 падежей, из которых главные: номинатив, генитив, партитив и иллатив, остальные падежи являются производными. Достаточно усвоить формы первых четырех падежей ед. и формы генитива и партитива мн. числа, чтобы образовать остальные падежи

3. Частей речи и членов предложения в эстонском языке столько же, сколько и в русском языке.

4. Совершенный и несовершенный виды (в таком значении, в каком они существуют в русском языке) передаются через номинативное и генитивное или партитивное дополнение, а также через особые глагольные приставки.

5. Всякое определительное слово, как правило, стоит перед тем словом, к которому оно относится и согласуется с ним в падеже и числе. Притяжательные местоимения выступают в форме генитива и с определяемыми словами в падеже не согласуются.

6. В эстонском языке предлогов мало, а преобладают послелогои. Предлоги стоят в предложении перед управляемым словом, послелогои — после слова.

7. Приставок (как правило, совпадающих с наречиями) сравнительно больше, чем в русском языке и они пишутся от глагола отдельно.

8. В эстонских словах ударение стоит всегда на первом слоге слова (исключая некоторые слитные слова и междометия). Многие интернациональные слова сохраняют свои первоначальные ударения.

9. Глагол имеет четыре наклонения: изъявительное, условное, повелительное и косвенное, четыре временные формы: настоящее, прошедшее простое, полное и давно-прошедшее. Будущее время не имеет своей собственной грамматической формы, а выражается формой настоящего времени и специальными словами, обозначающими будущее время. В народном разговорном языке употребляется еще сложное будущее время, которое, однако, в литературном языке не употребляется.

10. В эстонском языке существуют дифтонги, долгие гласные и согласные, имеющие свои долготные ступени.

11. Эстонский язык богат сложными словами. Иногда число корней в сложном слове доходит до трех и больше. Больше всего сложных существительных.

12. Порядок слов в предложении более или менее определенный. Организующими центрами предложения являются подлежащее и сказуемое. Сказуемое в простом предложении обыкновенно стоит на втором месте, а подлежащее — на первом. Если первое место занято обстоятельными словами, тогда подлежащее переходит на третье место, т. е. становится после сказуемого. Обыкновенно дополнение и обстоятельственные слова стоят после сказуемого.

Произношение звуков

1. Гласные «a, i, o, u» — произносятся так же, как и в русском языке, «e» произносится, примерно, как русское «э» в словах: *этот, этажерка*.

2. Гласный «õ» соответствует, приблизительно, русскому «ы».

3. Гласный «ä» стоит по произношению близко к русскому «я» в словах: *мяч, няня (mägi — гора, mäga — кобыла, äke — борона)*.

4. Гласный «ö» произносится как немецкое «ö». Имеет очень отдаленное сходство с русским «е» в словах: *бурёнушка, вёдра, нёс, вёз*.

5. Гласный «ü» произносится как немецкое «ü». Имеет очень отдаленное сходство с русским «ю» в словах: *тюрьма, бюджет, люк*.

6. «o, õ, ä, ö, ü» — собственно встречаются в эстонских словах литературного языка только в первом слоге, напр.: *kolisema — греметь, põrand — пол, pärandama — наследовать, köhima — кашлять, müristama — греметь (гром)*.

7. Согласные «p, t, k, m, n, r, l, v» — произносятся как в русском языке; «l» выговаривается несколько мягче, чем «л» в слове «сало» и тверже, чем в слове «сальный» (примерно соответствует «л» в слове «селение»).

8. Согласные «b, d, g» — произносятся всегда глухо, напр.: *saba — хвост, rada — тропа, viga — ошибка*.

9. «h» в начале слова произносится очень слабо. Напр.: hammas — зуб, hunt — волк, haige — больной.

10. «s» произносится между двумя гласными слабее, чем русское «с». После короткого гласного «s» слышится более сильно, а после долгого или дифтонга — более слабо, но никогда не произносится как «з». Например: pesa, isa (сравни русск. «коса»), klaas, rõis, kõis.

11. «j» при произношении сливается с гласным звуком. Напр.: jalg — нога, jõgi — река, julge — смелый, järg — черед, ahjud — печи (ja — я, ju — ю).

12. «ng» и «nk» произносятся как один слитный носовой звук. Напр.: hing — душа, king — башмак, pink — скамейка.

13. При произношении слов главное ударение падает на первый слог, побочное обыкновенно на третий, пятый и т. д., напр.: rébane — лиса, lúgemine — чтение и т. д.

В иностранных словах ударение падает и на другие слоги. Напр.: partéi — партия, geográafia — география и т. д.

14. При разбивке слов на слоги следует иметь в виду следующие правила:

а) Слог обыкновенно начинается согласным звуком, напр.: ho-bu-ne — лошадь, lu-ge-ma — читать, re-ba-sed — лисицы и т. д.

б) Долгие гласные и дифтонги (aa, ee, ii, oo, uu, õõ, ää, öö, üü, ai, au, ei, oi, õи и т. д.) образуют всегда один слог, напр.: gaa-mat — книга, too-lid — стулья, naa-ber — сосед, kee-led — языки, mee-led — чувства, koo-rem — воз, õи-pad — яблоки, sau-nad — бани и т. д.

в) После долгого гласного или дифтонга стоящий гласный образует самостоятельный слог, напр.: süü-a — кушать, vii-a — нести, lau-ad — столы, jõu-ab — поспевает, lei-ab — находит, tei-e-ga — с вами и т. д.

г) Когда в слове имеются два рядом стоящих согласных или долгий согласный, обозначенный двумя буквами, то

их отделяют друг от друга, напр.: ham-mas — зуб, kal-dad — берега, ven-nad — братья, kat-su-ma — щупать и т. д.

д) Когда три или больше согласных стоят рядом, то они все, кроме последнего, относятся к первому слогу, напр.: kors-ten — дымовая труба, korst-nad — дымовые трубы, arst-lik — медицинский, kōrts-mik — корчмарь и т. д.

е) В сложных словах отдельные части остаются неделимыми, напр.: kuld-uur — золотые часы, raud-aed — железный забор, liit-osa — составная часть, Lenin-grad Ленинград.

ж) При переносе слов с одной строки на другую одну букву не переносят и не оставляют.

15. Около согласных «b, d, g, p, t, k, h, s» пишется обыкновенно «p, t, k» (но не b, d, g). Напр.: leibki — даже хлеб, kurgki — даже журавль, laudki — даже стол, vihkama — ненавидеть, kiskuma — тянуть. Но если в корне b, d, g, то оно остается и около глухих. Напр.: (andma) andsin — дал, (kärbes) kärbsed — мухи.

16. В сочетании нескольких согласных звуков ни один из них не пишется двойным, напр.: kulda — золота, rin-da — груди, kordama — повторять. Исключение составляют lss, mss, nss, rss и слитные слова, напр.: valss — вальс, simss — карниз, avanss — аванс, kurss — курс, risttee — перекресток.

17. В дифтонгах ни один из гласных не пишется двойным, напр.: jõudma — достигать, мочь, seisma — стоять, rõud — засуха.

*

Все имеющиеся эстонские слова обозначаются латинскими или готическими буквами. Всего в алфавите 23 знака.

Tähestik — Алфавит

Häälikud ja tähed

Звуки и буквы (латинский шрифт)

№№	Печатные буквы	Письменные буквы	Произношение
1	A a	<i>A a</i>	а
2	B b	<i>B b</i>	б (глухое)
3	D d	<i>D d</i>	д (глухое)
4	E e	<i>E e</i>	как русское «э»
5	G g	<i>G g</i>	г (глухое)
6	H h	<i>H h</i>	х
7	I i	<i>I i</i>	и
8	J j	<i>J j</i>	й
9	K k	<i>K k</i>	к
10	L l	<i>L l</i>	л (среднее между твердым «л» в слове «лыко» и мягким в слове «пальма»)
11	M m	<i>M m</i>	м
12	N n	<i>N n</i>	н
13	O o	<i>O o</i>	о
14	P p	<i>P p</i>	п
15	R r	<i>R r</i>	р
16	S s	<i>S s</i>	с

№№	Печатные буквы	Письменные буквы	Произношение
17	T t	<i>Tt</i>	т
18	U u	<i>Uu</i>	у
19	V v	<i>Vv</i>	в
20	Ö ö	<i>Öö</i>	ы как немецкое ä, по произношению нечто среднее между русским «я» и «э».
21	Ä ä	<i>Ää</i>	
22	O ö	<i>Oö</i>	как нем. ö, в русском языке нет соответствующего звука.
23	U ü	<i>Uü</i>	как нем. ü, в русском языке нет соответствующего звука.

В словах, заимствованных из иностранных языков, встречаются буквы:

24	C c (ts)	<i>Cc</i>	ц, к
25	F f	<i>Ff</i>	ф
26	Q q	<i>Qq</i>	кв
27	X x	<i>Xx</i>	кс
28	Y y	<i>Yy</i>	и (иногда как ü или ы)
29	Z z	<i>Zz</i>	з
30	Ž ž (zh)	<i>Žž</i>	ж
31	Č č (tsch)	<i>Čč</i>	ч
32	Š š (sch)	<i>Šš</i>	ш
33	Šč šć (schtsch)	<i>Šč šć</i>	щ

§ 1.

Mis see on? See on maja.
 Mis see on? See on tuba.
 Mis see on? See on aken.
 Aga mis see on? See on uks.
 Ja mis see on? See on sein.
 Kas see on sein? Jah, see on sein.
 Kas see on ahi? Jah, see on ahi.
 Kas see on uks? Ei, see ei ole uks, see on aken.
 Kas see on põrand? Jah, see on põrand.
 Mis see on? See on pink.
 Mis see on? See on laud.
 Aga mis see on? See on tool.
 Ja mis see on? See on kapp.
 Kas see on pink? Jah, see on pink.
 Kas see on laud? Ei, see ei ole laud, see on lagi.
 Mis asi see on? See on raamat.
 Mis asi see on? See on tindipott.

See on lagi, aga see on põrand. See on pink ja see on tool. See on ahi, aga see on lagi. See ei ole raamat, vaid on tindipott. See ei ole kapp, vaid on sein. See on maja, aga see on tuba. Siin on kapp, tool ja laud. Seal on pink, aken ja ahi. Siin on raamat, pliats ja tindipott. Seal on sein, põrand ja lagi.

Mis asi see on? Что это за вещь?
 Mis see on? Что это такое?
 Kas see on sein? Есть ли это стена?
 See ei ole laud. Это не стол.
 Kas see on...? = On see...?
 Kas see on maja? }
 On see maja? } Есть ли это дом?

Kas see on aken? Ei, see ei ole aken, see on ahi. Kas see on põrand? Ei, see ei ole põrand, vaid see on lagi. On see lamp? Jah, see on lamp. On see ka lamp? Jah, see on ka lamp. Kas see on aken? Jah, see on aken. Kas see on ka aken? Ei, see ei ole aken, vaid on uks.

§ 2.

В эстонском языке два числа — единственное и множественное. *Nominatiiv* — именительный падеж — единственного числа не имеет определенного окончания, а именительный падеж множественного числа всегда оканчивается на -d.

Окончание именительного падежа множественного числа присоединяется к основе склоняемого слова, которая отличается от именительного падежа тем, что всегда оканчивается на гласный звук. Основа склоняемого слова может оканчиваться на гласные: а, u, i, e, в односложных и на ää, öö, üü или дифтонг.

Прим. В словари́ке дана при каждом слове и его основа.

При изучении эстонского языка нужно всегда выучить имен. падеж вместе с основой (родительным падежом).

Примеры:

Konn (лягушка);	konna-d (лягушки);
põld (поле);	põllu-d (поля);
kott (мешок);	koti-d (мешки);
põll (передник);	põlle-d (передники);

Ainsus Единственное число	Mitmus Множественное число
maja	maja d
sein	seina d
põrand	põranda d
tool	tooli d
kapp	kapi d
pott	poti d
pliiats	pliiatsi d
raamat	raamatu d
pintsak	pintsaku d
vihik	vihiku d
uks	ukse d
sulg	sule d
saar	saare d

Mis see on? See on tool,
Mis need on? Need on toolid.
Mis see on? See on laud.
Aga mis need on? Need on lauad.
Mis see on? See on ahi.
Aga mis need on? Need on pingid.
Ja mis need on? Need on kapid.
Kas need on pliatsid? Ei, need ei ole pliatsid, need on tindipotid.
On need raamatud? Jah, need on raamatud.
Mis need on? Need on vihikud, sullepead ja suled.

See on pliats, aga need on raamatud. Siin on lauad ja toolid, aga seal on kapid ja pingid. Need ei ole pliatsid, vaid sullepead. Seal on aknad, ukсед, ahjud ja lauad, aga siin on raamatud, tahvlid, tindipotid ja suled.

Tere! Здравствуйте!

Tere hommikust! Здравствуйте (утром)!

Tere õhtust! Здравствуйте (вечером)!

Head aega! Всего хорошего!

Nägemiseni! До свиданья!

Hüvasti! Прощайте!

Head õhtut! Доброго вечера!

Head ööd! Спокойной ночи!

Tervist! Здорово!

Tere õhtust, seltsimees Hirv! Head ööd, seltsimees Pöder!
Nägemiseni, seltsimehed! Hüvasti, sõber!

§ 3.

Как мы уже заметили из предыдущих уроков, звуки в эстонском языке делятся на гласные и согласные.

Гласные звуки могут самостоятельно образовать слог.

Согласные звуки могут образовать слог только совместно с гласными.

А. В эстонском языке гласные звуки бывают долгими и краткими. Долгие гласные обозначаются в письме двумя одинаковыми буквами и произносятся протяжно, краткие гласные обозначаются одной буквой и произносятся кратко.

Lühikesed täishäälikud Краткие гласные	Pikad täishäälikud Долгие гласные
a — hani, kana, lagi	aa — saan, kaas, saar
o — oda, pori, tosin	oo — soo, loom, roos
i — sina, lina, higi	ii — piim, tiik, riik
u — tuba, lumi, rumal	u — suur, puur, ruum
ü — süda	üü — süü
ä — häda	ää — säär
õ — sõda	õõ — lõõm
ö — kõha	öö — töö, öö

Mis see on? See on hani. Aga mis need on? Need on kanad. Siin on kanad ja haned, aga seal on saanid ja loomad. See on suur saar. See on hea uur, aga see on valge kana. Siin on halb tuba. Seal on suur tiik. Need on haned ja kanad, aga need on tiigid ja saared.

Kes seal on? Seal on seltsimees Järv. Aga kes siin on? Siin on seltsimehed Mets ja Laas.

Б. Согласные звуки в эстонском языке, также как и гласные звуки бывают долгими и краткими. Долгий согласный обозначается в письме двумя одинаковыми согласными и произносится с долготой, краткие обозначаются в письме одним согласным и произносятся кратко.

Lühikesed kaashäälikud Краткие согласные	Pikad kaashäälikud Долгие согласные
l — kali, tuli, nali, neli	ll — pull, pall, hall, kell
m — pime, lumi, ema, tema	mm — kamm, tamm, trumm
n — muna, kana, tina, lina	nn — kann, konn, tünn
p — hapu, pipar	pp — kepp, papp, lipp, lapp
t — mätas, katel, läte	tt — kott, pott, kett
k — lake, rake, tõke, lõke	kk — tikk, pikk, lukk, kukk
s — isa, visa, ase, kesa	ss — püss, kass, tass

Piim on hapu. Siin on suur trumm. Seal on lipp. On see kepp? Ei, see ei ole kepp, see on latt. On see kana? Ei, see ei ole kana, vaid see on konn. Mis need on? Need on püss ja tääk. Seal on pott, katel, pipar ja lõke.

§ 4.

- I. Missugune on see ahi? See ahi on suur.
Missugune on see aken? See aken on väike.
Milline on see pink? See pink on kitsas.
Milline on see laud? See laud on lai.
Missugune on see tool? See tool on madal ja väike.
Milline raamat on seal? Seal on väike raamat.
Aga milline vihik on siin? Siin on suur vihik.

II. Kus on suur ahi? Suur ahi on seal. Kas see on suur või väike laud? See on suur laud. Kas see aken seal on kõrge? Ei, see aken seal on madal. Missugune joonlaud on siin? Siin on pikk ja kitsas joonlaud. Suur ahi on siin, aga väike tahvel on seal. Kas tahvel on puhas? Jah, tahvel on puhas.

III. Kes seal on? Seal on seltsimees Kask. Seal on veel tema vana isa ja vana ema. Need on vanad inimesed. Seltsimees Kask on noor inimene. Kas seal on hapu kali? Jah, seal on hapu kali, aga siin on magus kali. Seal on suured tammed. Need on punased lipud. See on valge lumi.

Примечание: Слова, оканчивающиеся в именительном падеже единственного числа на **-ne** принимают в именительном падеже множественного числа окончание **-sed**:

inimene — inimesed (человек — люди)
punane — punased (красный — красные)
sinine — sinised (синий — синие)
roheline — rohelised (зеленый — зеленые).

Имя прилагательное согласуется в эстонском языке с именем существительным в числе и падеже. Родовых показателей эстонский язык не имеет.

IV. Suur maja — suured majad. Lai laud — laiad lauad. Punane raamat — punased raamatud. Kõrge ahi — kõrged ahjud. Vana inimene — vanad inimesed. Väike kana — väikesed* kanad. Suur kukk — suured kuked. Kõrge tamm — kõrged tammed. Vana kamm — vanad kammid. Roheline puu — rohelised puud. Sinine silm — sinised silmad.

V. Mis asi see on? See on väike kena kamm. Aga mis see on? See on lai madal laud. Mis asjad need on? Need on pikad ja kitsad joonlauad. Siin on suured raamatud, aga seal on õhukesed vihikud. Aga mis seal veel on? Seal on veel kõrge tamm ja maja. Siin on sügav jõgi ja paks mets.

В эстонском языке встречаются довольно часто дифтонги, когда два различных гласных встречаются в одном слове и произносятся в виде слитного звука. Чаще всего встречаются дифтонги: ai, oi, õi, äi, ae, au, ou, õu и т. д.

Найти и подчеркнуть в следующем отрывке дифтонги:

See on valge sein. Siin on pehme sai. Seal on lai laud. Missugune on päike? Päike on palav. Taevas on sinine. Missugune on see sein? See sein on hall, aga need seinad on sinised. Seal on väikesed koerad ja kenad kassid. Mis asi see on? See on magus sai. Aga mis asi see on? See on kollane või. See on hea sai ja see on hea või.

§ 5.

Спряжение глагола «olema»

В эстонском языке глагол *olema* употребляется в значении *быть, иметь, являться*. Согласуется с подлежащим в числе и лице, самостоятельного значения не имеет, а употребляется в определенных конструкциях.

* Слово «väike» дает в имен. падеже множ. числа окончание *-se-d* (väikesed), потому что «väike» исторически возникло из «väikene».

Утвердительная форма

mina olen — я есмь	В русском языке приведенные формы устарели и вышли из употребления, однако, никаким другим путем дословно перевести приведенные примеры не удастся.
sina oled — ты еси	
tema on — он есть	
meie oleme — мы есмы	
teie olete — вы есте	
nemad (nad) on — они суть	

Отрицательная форма

mina ei ole
sina ei ole
tema ei ole
meie ei ole
teie ei ole
nemad (nad) ei ole

При переводе на русский язык вспомогательный глагол «olema» обыкновенно опускается, напр.:

mina olen üliõpilane — я студент
teie olete kalurid — вы рыбаки.

Harjutusi

Kes sina oled? Mina olen polkovnik. Aga kes tema on? Tema on kapten. Mina olen leitnant, aga tema on major. Vaher on vanem seersant, aga Pihlak on noorem. Kes on Kotkas? Kotkas on reamees, aga Kõrvits on seersant. Seltsimees Pärn on kindral. Reinaste ei ole mitte reamees, vaid ta on kapten. Kes on Mägiste? Mägiste on ohvitser. Kas Teivas on reamees? Ei, Teivas ei ole reamees, tema on nooremseersant. Aga kes on Kask? Kask on ka nooremseersant. Nemad kõik on seersandid.

Переведите на эстонский язык

Я большой, ты маленький. Ты майор, а он лейтенант. Мы лейтенанты, а вы капитаны. Я не офицер, а рядовой. Он не лейтенант, а капитан.

§ 6.

А д е с с и в (условно можно назвать принадлежностным падежом) является одним из местных падежей в эстонском языке и показывает: 1) положение предмета на чем-нибудь, напр.: *raamat on riitulil* — книга на полке; 2) собственность или принадлежность предмета, напр.: *majal on kõrge katus* — дом имеет высокую крышу (у дома высокая крыша); 3) временные отношения, напр.: *hommikul* — утром, *õhtul* — вечером, *öö* — ночью; 4) место, напр.: *rõllul* — в поле.

А д е с с и в образуется с окончанием **-l**, которое присоединяется к основе, напр.: *riiul* — *riitulil*, *poiss* — *poisil*.

А д е с с и в отвечает на вопросы: *kellel?* *millel?* (у кого? у чего? на ком? на чем?), *millal?* (когда?), *kus?* (где?).

На русский язык конструкции с адессивом переводятся следующими словосочетаниями:

а) конструкции, выражающие нахождение на чем-нибудь, переводятся предлогом «на» и предложным падежом:

lamp on laual — лампа на столе;

б) конструкции, показывающие собственность или принадлежность, переводятся предлогом «у» и родительным падежом:

koeral on pikk saba — у собаки длинный хвост

в) временные конструкции переводятся наречиями, образованными от творительного падежа существительных:

kevadel on soe — весной тепло

talvel on külm — зимой холодно

г) если адессив обозначает место, то переводится предлогом «в» и предложным падежом:

töötav rõllul — работает в поле.

Harjutusi

Missugune raamat on teil? Minul on ilus punane raamat. Aga missugune vihik on teil? Minul on suur hall vihik. Seltsimees Karul on kuulipilduja, aga seltsimees Kullil on vintpüss. Kellel on uued ajalehed? Seltsimees Metsal on uued ajalehed, aga seltsimees Sepal on head raamatud.

Nominatiiv	Adessiiv
mina — я sina — ты tema — он meie — мы teie — вы nemad (nad) — они	minul — у меня sinul — у тебя temal — у него, у нее meil — у нас teil — у вас nendel (neil) — у них
Nominatiiv	Adessiiv
kes — кто mis — что laud riitul pörand tool aken tuba	kellel — у кого, на ком millel — у чего, на чем laual riitulil pörandal toolil aknal toal

Missugune tapet on seinal? Seinale on ilus roheline tapet. Missugused seinad on toal? Toal on puhtad seinad. Mis on seinal? Seinale on suur kell. Mis on veel seinal? Seinale on veel must tahvel. Aga mis on tahvlil? Tahvlil on valge kriit ja pehme lapp. Meil on punane tint, aga teil on must tint. Toal on kollane pörand ja hallid seinad. Toal on veel kõrge lagi ja valged aknad. Kas toal on kõrged või madalad aknad? Toal on suured kõrged aknad.

Tuba

Tuba on suur. Toal on lagi, põrand, seinad, uks ja aknad. Põrandal on toolid, laud, riul, kapp ja voodid. Voodil on madrats, vaip, linad ja padjad. Riiulil on raamatud, vihikud, paber, tint, pliitsid ja sullepead. Aknal on ilusad sinised ja punased lilled. Seinal on pildid ja suur seinakell. Põrandal on pehmed hallid vaibad.

Ответьте на вопросы:

Missugune on tuba?

Mis on toal?

Mis on põrandal?

Kus on madrats, vaip, linad, padjad?

Kus on raamatud ja vihikud?

Mis on aknal?

Kus on suur seinakell?

Kus on vaibad?

§ 7.

Рассматривая отдельные слова и их изменения, мы замечаем, что одни слова при изменении меняют только окончания, а основа остается неизменяемой, другие же слова меняют и отдельные звуки в своей основе. Так, напр., в слове tuba при изменении получаем toal и toad. Изменениям подверглись гласный и согласный звуки основы. Такое изменение звуков в основе слова называется чередованием звуков или чередованием степеней (astmevaheldus).

Здесь мы приведем только самые простые случаи чередования.

I. Изменения гласных при выпадении согласных

b, d, g и s между двумя гласными в двухсложных словах с открытым последним слогом при изменении существительного могут выпадать. При этом происходит изменение гласного, а именно:

i переходит в e,
 u „ „ o,
 ü „ „ ö.

Nominatiiv	Adessiiv	Nominatiiv	Adessiiv
sig	seal	lugu	lool
vig	veal	tegu	teol
ig	eal	nägu	näol
rida	real	kägu	käol
tuba	toal	tigu	teol
uba	oal	mägi	mäel
luba	loal	süsi	söel
suga	soal	lüsi	löel
sugu	sool	susi	soel

Harjutusi

Oal on rohelised lehed. Seal on hea liha. Kellel on ilus hääl? Käol on ilus hääl. Missugune metsloom on susi? Susi on kahjulik metsloom. Missugused hambad on soel? Soel on teravad hambad. Aga milline nahk on soel? Soel on hall nahk. Milline näonahk on sinul? Minul on valge näonahk. Aga milline näonahk on hiinlasel? Hiinlasel on kollane näonahk.

Напишите номинатив множ. числа:

Väike sig — väikesed sead; raske vig; pikk ig, kõver rida; ilus tuba; lõbus lugu; valge nägu; hall kägu; tuline süsi.

II. Изменения долготы согласных

Односложные слова с закрытым слогом, как правило, оканчиваются в эстонском языке на долгий согласный. Когда долгим согласным являются p, t, k (на письме обозначаются через pp, tt, kk), то при изменении слова долгая ступень (pp, tt, kk) переходит в слабую ступень (p, t, k).

Nominatiiv ед. числа	Nominatiiv множ. числа	Adessiiv ед. числа
kepp	kepid	kepil
lipp	lipud	lipul
tipp	tipud	tipul
lapp	lapid	lapil
kott	kotid	kotil
rott	rotid	rotil
kett	ketid	ketil
latt	latid	latil
pott	potid	potil
lakk	lakid	lakil
tükk	tükid	tükil
kukk	kuked	kukel
sukk	sukad	sukal
mokk	mokad	mokal

Harjutusi

Mäel on kõrge tipp. Mis on mäe tipul? Mäe tipul on punane lipp. Kus on must pott? Must pott on pliidil. Missugused suled on kukel? Kukel on kuldsed suled. Mis see on? See on pikk aialatt. Kes on pikal aialatil? Pikal aialatil on vares. Missugune on vares? Vares on hall. Missugused sukad on sinul? Minul on siidsukad.

Напишите номинатив множественного числа

Kõrge tipp; punane lipp; must pott; valge lapp; sinine lakk; raske kott; suur rott; kollane kukk.

§ 8.

Pöördsõnade pööramine. Спряжение глаголов Olevik — настоящее время

Infinitiiv — Неопределенное наклонение
kirjuta-ma — писать

Ainsus — Единственное число

mina kirjutan — я пишу

sina kirjuta|d — ты пишешь

tema kirjuta|b — он пишет

Mitmus — Множественное число

meie kirjuta|me — мы пишем

teie kirjuta|te — вы пишете

nemad kirjuta|vad — они пишут

Отрицательная форма очень проста — берется основа глагола — kirjuta и при помощи отрицательной частицы «ei» создается конструкция —

mina ei kirjuta, sina ei kirjuta — и т. д.

Infinitiiv — istu-ma

Ainsus

mina istun — я сижу
sina istud — ты сидишь
tema istub — он сидит

Mitmus

meie istume — мы сидим
teie istute — вы сидите
nemad istuvad — они сидят

mina	magan	söön	joon	seisan	loen	töötan
sina	magad	sööd	jood	seisad	loed	töötad
tema	magab	söüb	joob	seisab	loeb	töötab
meie	magame	sööme	joome	seisame	loeme	töötame
teie	magate	sööte	jootē	seisate	loete	töötate
nemad	magavad	söövad	joovad	seisavad	loevad	töötavad

Inessiiv (үсловно можно назвать внутренним падежом) показывает положение предмета внутри другого предмета и является одним из местных падежей. Оканчивается всегда на **-s**, которое присоединяется к основе. Отвечает на вопросы: *kelles? milles? kus?* (в ком? в чем? где?), напр.: *raamat on toas* — книга находится в комнате (книга в комнате).

На русский язык обыкновенно переводится предлогом «в» с предложным падежом.

Harjutusi

Mina magan voodis, aga süön süügitoas. Vend töötab vabrikus, aga öde õpib ülikoolis. Kus teenib seltsimees Kurg? Seltsimees Kurg teenib Punaratsaväes. Kus teie elate? Meie elame ilusas puumajas. Majas on neli tuba. Toas on puhas ja hea. Öhtul põleb elektrivalgus, meie loeme ja kirjutame. Vahel mängime aias ja jalutame metsas. Kus teie mängite ja jalutate? Meie jalutame tänaval, aga mängime pargis. Hommikul meie ujume jões.

Ainsuse nominatiiv	Mitmuse nominatiiv	Ainsuse adessiiv	Ainsuse inessiiv
park	pargid	pargil	pargis
kurk	kurgid	kurgil	kurgis
palk	palgid	palgil	palgis
sink	singid	singil	singis
kurt	kurdid	kurdil	kurdis
part	pardid	pardil	pardis
vilt	vildid	vildil	vildis
kont	kondid	kondil	kondis
sant	sandid	sandil	sandis
karp	karbid	karbil	karbis
sirp	sirbid	sirbil	sirbis
kamp	kambad	kambal	kambas

Чередование звуков

Сочетание звуков: rk, lk, nk, rt, lt, nt, rp, lp, mp при изменении переходят в — rg, lg, ng, rd, ld, nd, rb, lb, mb.

Переведите с русского на эстонский

Мы гуляем в парке. Утки плавают в реке. Он спит в кровати. Книга находится (есть) на окне. Часы на стене. Товарищ Мери ест в столовой. Вечером я гуляю на улице. В коробке находятся (есть) карандаш, ручки и перья. Мы стоим на улице и читаем. Мой брат учится в университете, а мой отец работает на заводе.

§ 9.

Комитатив (орудийный и сопроводительный падеж) показывает, чем производится действие или чем это действие сопровождается. Отвечает на вопросы: *kellega? millega?* (кем? чем? с кем? с чем?), и имеет всегда окончание **-ga**, которое присоединяется к основе. Напр.:

Mina kirjutan pliiatsi-ga — я пишу карандашом.
Tema läheb venna-ga — он идет с братом.

Иногда комитатив образует также определительные сочетания, напр.: *säärega saapad* — сапоги с голенищами; *sirmiga müts* — фуражка с козырьком.

На русский язык комитатив переводится творительным падежом без предлога (когда выражает орудие или средство действия) или же творительным падежом с предлогом «с» (когда выражает сопровождение).

Показатель множественного числа

Множественное число существительных отличается от единственного числа показателем множественности — **de** или **te**.

-de пишется после одно- или двухсложных кратких основ, оканчивающихся на гласный звук, -te пишется после двухсложных долгих основ и основ, имеющих больше двух слогов, а также после основ, оканчивающихся на краткие r, l, n. Напр.:

а) односложные основы:

maa — страна	maadel — в странах, у стран
sai — булка	saiades — в булках
öö — ночь	öödel — у ночей, ночами
konn — лягушка	konnadel — у лягушек
kepp — палка	keppides — в палках
pott — горшок	pottides — в горшках
tass — чашка	tassides — в чашках

б) двухсложные краткие основы:

saba — хвост	sabadel — у хвостов (на хвостах)
rada — тропа	radadel — на тропках
sign — свинья	sigades — в свиньях

в) двухсложные долгие основы:

tõke (мн. ч. tõkked) — препятствие, преграда	
tõketel — на преградах	
võte (мн. ч. võtted) — прием	
võtetes — в приемах	
hape (мн. ч. happed) — кислота	
hapetes — в кислотах	

saabas — сапог	saabastes — в сапогах
rikas — богатый	rikastes — в богатых
voodi — кровать	voodites — в кроватях
koobas — пещера	koobastes — в пещерах

(Прим.: Все слова этой группы в им. п. множ. числа двухсложные: saa-pad, rik-kad, voo-did, koo-pad и т. д.).

г) многосложные основы:

kahur — пушка	kahurites — в пушках
vedur — паровоз	vedurites — в паровозах
lennuk — самолет	lennukites — в самолетах
lendur — летчик	lenduritel — у летчиков
korter — квартира	korterites — в квартирах
raamat — книга	raamatutes — в книгах
vikat — коса (для покоса)	vikatitel — на косах

(Прим.: Все слова этой группы в им. пад. мн. числа трехсложные: kahurid, vedurid, lennukid, lendurid, korterid, raamatud и т. д.).

asutis — учреждение	asutistes — в учреждениях
varandus — имущество	varandustes — в имуществах
inimene — человек	inimestes — в людях

Примечание: Вышеприведенное правило для простоты упрощено и не охватывает полностью многих групп двух- и трехсложных чередующихся основ. В дальнейшем, когда эти основные группы освоены, можно приступить к изучению более сложных форм образования множественного числа.

Harjutusi 1

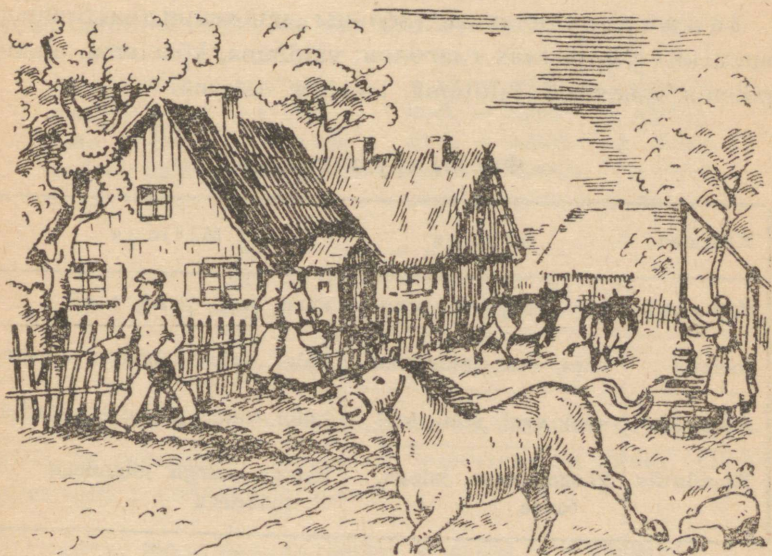
Seltsimees Nael kirjutab sulega, aga seltsimees Jõgi kirjutab tahvlil kriidiga. Mis teie teete suuga? Suuga meie sööme, joome ja kõneleme. Aga mis teie teete kõrvadega? Kõrvadega meie kuuleme. Inimesel on käed. Inimesed töötavad kätega. Parrest jalutab vennaga. Kus on Särg? Särg ujub järves Soonega.

Harjutusi 2

Inimesel on jalad. Mis nad teevad jalgadega? Jalgadega nad käivad, jooksevad, hüppavad ja täntsivad. Millega teie kirjutate? Meie kirjutame pliiatsitega ja sulgedega. Aga millega teie loete? Meie loeme silmadega.

Kas nemad kirjutavad kriidiga? Ei, nemad ei kirjuta kriidiga, vaid nemad joonistavad pliiatsitega. Meie räägime, sööme ja joome. Öösi meie magame voodites, aga päeval meie õpime klassides.

Kes seal seisavad? Seal seisavad nooremleitnant Lind, alampolkovnik Tooming ja polkovnik Pajuste. Mis nad teevad? Nad kõnelevad ja vaidlevad. Polkovnik Pajuste räägib valjusti ja vehib kätega. Nooremleitnant Lind on tõsine ja kõneleb vaikselt.

Siin on küla. See on tänav. Tänaval on elumajad. Tänaval on veel kaev. Siin jookseb hobune, seal käivad lehmad. Inimesed kõnnivad tänaval. Elumajadel on aknad, ukсед ja korstnad.

Harjutusi 3

Jaan ja Hilda elavad maal. Nendel on vanaisa. Vanaisa on väga vana. Temal on hallid juuksed ja küürus selg. Vanaisa istub ja magab. Jaan ja Hilda töötavad põllul.

Nendel on lehmad, siga ja lambad. Nendel on veel pardid, kanad ja haned. Nendel on suur ilus elumaja. Majal on punane katus ja kollased seinad. Majas on ilusad toad. Tubades on hea mööbel: suur laud, rasked toolid, peegel, sohva ja kell. Nurgas on pruun kapp. Kapis on riided: ülikonnad, palitud, kleidid. Raamatukapis on raamatud, ajalehed, sulepead ja pliiaitsid.

З а д а н и е: Составить таблицы спряжения (настоящего времени) следующих глаголов: vaidlema, kõnelema, elama, põlema, mängima, jalutama, teenima, istuma.

Формы трудных слов

Käänded	Ainsus	Mitmus
Nominatiiv	käsi, vesi, jalg, tuba	käed, veed, jalad, toad
Inessiiv	käes, vees, jalas, toas	kätēs, vetes, jalgades, tubades
Adessiiv	käel, veel, jalal, toal	kätel, vetel, jalgadel, tubadel
Komitatiiv	käega, veega, jalaga, toaga	kätēga, vetēga, jalgadega, tubadega

§ 10.

Illatiiv (направительный падеж) показывает движение предмета во внутрь другого предмета и оканчивается обычно на -sse. Отвечает на вопросы: kellesse? millesse? kuhu? (в кого? во что? куда?).

Mees läks majasse — мужчина вошел в дом.

На русский язык обычно переводится предлогом «в» с винительным падежом.

Однако, очень часто встречаются формы, где окончание -sse утерялось и слова в этом падеже либо не имеют никаких окончаний, либо имеют особые окончания с соответствующими изменениями в основе.

а) Односложные слова с двойными согласными в конце слова принимают в иллативе краткое окончание основы.

kott — kotti — в мешок	purk — purki — в банку
kepp — keppi — в палку	kork — korki — в пробку
tükk — tükki — в кусок	sukk — sukka — в чулок
pott — potti — в горшок	mokk — mokka — в губу
lapp — lappi — в тряпку	mets — metsa — в лес

linn — linna — в город
lakk — lakka — в чердак
lukk — lukku — в замок
tipp — tippu — в вершину
lipp — lippu — в знамя

б) В некоторых двухсложных чередующихся основах иллатив не принимает никакого окончания, а лишь основа переходит в сильную ступень:

tuba — tuppa (иногда говорят и toasse) — в комнату
raba — rappa („ „ „ rabasse) — в болото
saba — sappa („ „ „ sabasse) — в хвост
lagi — lakke („ „ „ laesse) — в потолок
jögi — jökke („ „ „ jöesse) — в реку

в) Следующие слова на -si в иллативе дают -tte.

vesi — vette — в воду
käsi — kätte — в руку
mesi — miette — в мед

г) Односложные слова с долгим гласным, согласным или дифтонгом не принимают в иллативе полного окончания,

а при произношении дают более длительное произношение гласного, дифтонга или согласного:

saan — saani — в сани
kruus — kruusi — в кружку
laud — lauda — в стол, за стол
haud — hauda — в могилу
aed — aeda — в сад
rand — randa — в берег, на берег
lind — lindu — в птицу
känd — kändu — в пень
muld — mulda — в землю (в почву)

д) Следующие односложные слова с долгим гласным имеют в иллативе **-hu, -ha, -he**:

suu — suhu — в рот
maa — maha — на землю (но в землю — maasse)
soo — sohu — в болото
pea — pähe — в голову, на голову

Harjutusi

Seltsimees Aru kirjutab sinisesse vihikusse, aga seltsimees Vaino joonistab kollasesse vihikusse. Tema läheb* tuppä. Kas sina lähed metsa? Ei, mina ei lähe metsa, mina lähen randa. Kuhu teie lähete? Meie läheme parki jalu-tama. Aga kuhu lähete teie? Meie läheme lugemistuppä lu-gema. Nemad lähevad sohu marjule, aga meie läheme metsa seenile. Marjad keedame potis, aga seened soolame purki. Kuhu lähevad poisid? Poisid lähevad jõkke ujuma. Konn hüppab vette. Mees sõidab linna. Õhtul meie heidame voodisse magama, aga hommikul läheme klassi õppima. Vahel läheme kinosse või teatrisse.

* Инфинитив: minema; формы настоящего времени: lähen, lähed, läheb, läheme, lähete, lähevad.

Pöörd sõnade pööramine (järg)

Infinitiiv	Ainsus	Mitmus
heitma — ложиться	mina heidan sina heidad tema heidab	meie heidame teie heidate nemad heidavad
minema — идти	mina lähen sina lähed tema läheb	meie läheme teie lähete nemad lähevad
tulema — прийти	mina tulen sina tuled tema tuleb	meie tuleme teie tulete nemad tulevad
õppima — учиться	mina õpin sina õpid tema õpib	meie õpime teie õpите nemad õpivad
hüppama — прыгать	mina hüppan sina hüppad tema hüppab	meie hüppame teie hüppate nemad hüppavad

Jõgi on suur. Jões elavad kalad. Lapsed seisavad kaldal ja vaatavad. Kõrgel lendavad kured. Teisel kaldal on puud ja põõsad. Puudel ja põõsastel on noored rohelised lehed. On kevad. Kevad on ilus aastaaeg. Päike on palav ja taevast on sinine. Lapsed hakkavad jões ujuma.

З а д а н и е: Переведите с русского на эстонский.

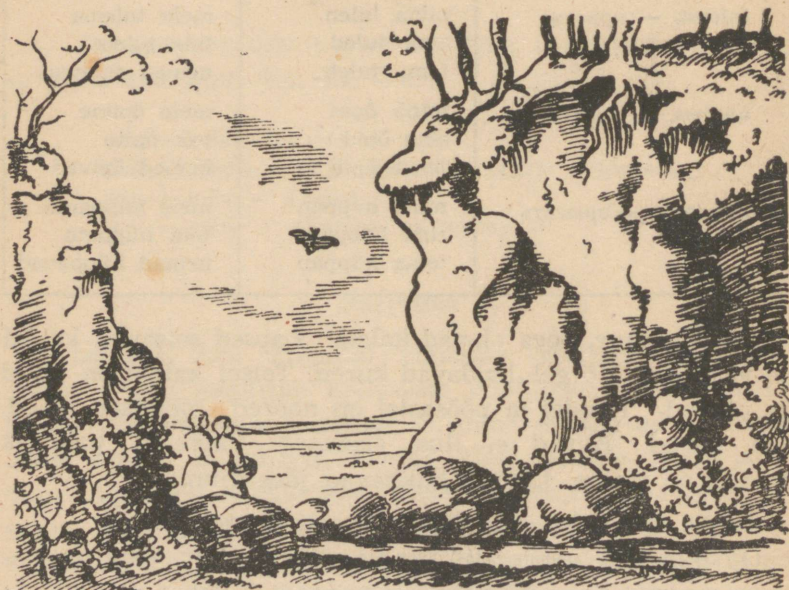
Он пишет и читает. Я утром пойду в лес. Они идут в парк гулять. Куда ты вечером пойдешь? Вечером я пойду в кино. Товарищ Иванов поедет в город, а товарищ Сидоров поедет в деревню. Вы идете в лес по грибы.

Мы читаем и пишем, а вы смотрите и слушаете. Ты сидишь и слушаешь, а я говорю. Где вы живете? Мы живем в городе, а они живут в деревне.

Kuristik

Metsas on sügav kuristik. Kuristikus kasvavad rohelised põõsad. Põhjas voolab selge oja. Kuristikus on pime ja õudne. Põõsad kahisevad ja oja vuliseb. Öhtul lendavad siin nahkhiired. Kuristikus on veel suured kivid. Kividel kasvab roheline sammal. Suvel on kuristikus hea jalutada.

Kuristiku kõrval on suur soo. Soos kasvavad jõhvikad. Soos elavad ussid. Lapsed lähevad sohu, nad lähevad sinna marjule. Soo on pehme ja märg. Öhtul hõljub soos paks valge udu.

Отвѣтьте на вопросы:

- Kus on kuristik?
- Mis kasvavad kuristikus?
- Mis voolab kuristiku põhjas?
- Kus on pime ja õudne?
- Kes lendavad õhtul kuristikus?
- Mis kasvab suurtel kividel?
- Kus on hea suvel jalutada?
- Mis on kuristiku kõrval?
- Kus kasvavad jõhvikad?
- Kuhu lähevad lapsed?
- Missugune on soo?
- Mis hõljub õhtul soos?

Задание: Напишите во множественном числе:

a) Sügav kuristik; roheline põõsas; selge oja; must nahkhiir; suur kivi; roheline sammal; suur soo; punane jõhvikas; paks udu.

b) Põõsas kahiseb; oja voolab; nahkhiir lendab; sammal kasvab; poiss jalutab; uss elab; laps läheb; udu hõljub.

§ 12.

Elatiiv (исходный падеж) показывает: 1) место, из которого кто-либо или что-либо выходит, напр.: isa tuleb toast — отец идет из комнаты; 2) материал, из чего вещь сделана, напр.: maja on puust — дом (сделан) из дерева; kivist korsten — каменная труба; 3) объект, о котором идет речь, напр.: tema jutustab sõjast — он говорит о войне.

Elatiiv отвечает на вопросы: kellest? millest? (из кого? из чего? о ком? о чем?), имеет как в единственном, так и во множественном числе всегда окончание **-st**, напр.: maja-st, majade-st. На русский язык элатив переводится следующими основными способами:

1) в конструкциях, обозначающих место, из которого что-либо выходит, или материал, из чего что-либо сделано, элатив переводится предлогом «из» + родительный падеж, напр.:

Tema tuli metsast — он пришел из леса.

Koolimaja on kivist — школа (сделана) из камня.

2) в конструкциях, обозначающих место, через которое что-либо проходит, элатив переводится предлогом «через» + родительный падеж, напр.:

Väesalk sõitis külast läbi — отряд проехал через деревню.

3) в конструкциях, обозначающих объект, о котором идет речь, элатив переводится предлогом «о» + предложный падеж, напр.:

Vend jutustas Ukrainast — брат рассказал об Украине.

4) если же элатив стоит в качестве определения перед существительным, то такая конструкция на русский язык переводится соответствующим прилагательным. напр.:

Seal oli mullast onn — там была земляная лачуга.

Harjutusi

a) Punaväelased tulevad linnast. Tema tuleb suurest majast. Oja voolab allikast sügavasse kuristikku. Kuristikust voolab ta edasi suurde jõkke. Suurest jõest voolab vesi merre. Mere vesi on soolane. Soolases vees on hea ujuda.

b) Maja katusel on kivist korsten. Korstnast tuleb suits. See purk on klaasist, aga see purk on plekist. Millest on see kohver? See kohver on nahast, aga see kohver on puust.

c) Peeter jutustab sõjast ja suurtest lahingutest saksa fašistidega. Ta jutustab veel Ukrainast, Krimmist ja Kaukaasiast. Kaukaasias on suured mäed. Isa jutustab suurtest mägedest. Punaväelased tulistavad vintpüssidest, kuulipildujatest ja kahuritest.

A i n s u s					
Nominatiiv	Illatiiv	Inessiiv	Adessiiv	Elatiiv	Komitatiiv
nahk	nahka (nahasse)	nahas	nahal	nahast	nahaga
püss	püssi	püssis	püssil	püssist	püssiga

M i t m u s					
Nominatiiv	Illatiiv	Inessiiv	Adessiiv	Elatiiv	Komitatiiv
nahad	nahkadesse	nahkades	nahkadel	nahkadest	nahkadega
püssid	püssidesse	püssides	püssidel	püssidest	püssidega

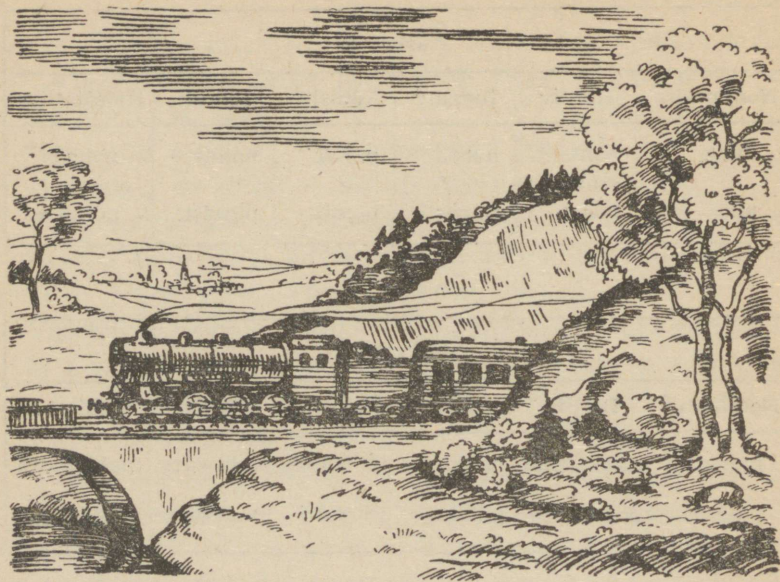
З а д а н и е : Составьте по предыдущему образцу таблицу на следующие слова: katus, suits, sõda, mägi, jõgi, plekk, purk, klass.

Raudtee

Inimene kaevab mägedest käigud läbi, tasandab madalikud ja ehitab sillad. Ta valmistab sirge, tasase tee. Sellele teele asetab raudrööpad. Rööbastele paneb vagunid ja vedurid. Rong hakkab rööbastel sõitma.

Vedur vilistab. Ahjus põleb kivisüsi või nafta, katlas keeb vesi. Katlast läheb aur torudesse ja paneb rattad käima.

Vedur sõidab nii kiiresti, et hobusega temale järele ei jõua. Vagunites sõidavad inimesed ühest linnast teise.

Отвѣтьте на вопросы:

Mis teeb inimene?
Missuguse tee ta valmistab?
Mis asetab inimene teele?
Mis paneb ta rööbastele?
Mis teeb vedur?
Kus põleb nafta?
Kus keeb vesi?
Kuhu läheb aur katlast?
Kui kiiresti sõidab vedur?
Kes sõidavad vaagunites?

Для справок

Tema jõuab järele — он дойдет, догонит.
Tema ei jõua järele — он не дойдет, не догонит.
Paneb käima — приводит в движение.

§ 13.

Allatiiv (направительный или дательный падеж) показывается: а) место поверхности, по которому предмет движется, или на которое предмет ставится, напр.: *Mina panen raamatud lauale* — я кладу книги на стол. *Seltsimees läheb tänavale* — товарищ идет на улицу; б) лицо, которому что-либо дается, напр.: *Annan kirjad vennale* — даю письма брату.

Аллатив отвечает на вопросы: *kellele? millele?* (на кого? на чего? кому? чему?), оканчивается всегда на **-le**.

На русский язык в большинстве случаев переводится винительным падежом с предлогом «на» (первый случай), или дательным падежом (второй случай).

Harjutusi

a) *Mina panen sumadanid põrandale. Tema riputab pildid seinale. Kalur sõidab paadiga merele. Kuhu läheb talunik? Talunik läheb põllule. Aga kuhu läheb punaväelane? Punaväelane läheb ka põllule.*

b) *Tema annab raamatud vennale. Paas annab vintpüssid Hirvele, aga Kask annab kuulipildujad Naaritsale. Mina annan tindipotid ja vihikud korrapidajale. Mees ehitab põllule majakese. Ta hakkab suvel majakeses elama.*

Jänesed

Jänesed ei tule suvel puuviljaaeda. Kuid hoopis teisiti on talvel. Talvel on jänestel külm. Nad otsivad enesele süüa. Aias kasvavad noored õunapuud. Jänesed hüppavad aeda ja hakkavad närima. Õunapuudele on see kahjulik. Õunapuud hukuvad sellest.

Talunikud panevad õunapuudele õled ümber. Siis asuvad hiired õlgedesse elama. Nüüd hakkavad jänessed ja hiired närima.

Talunikud katavad tüved kuuseokstega. See aitab. Jänessed ja hiired ei tule enam aeda.

Отвѣтьте на вопросы:

- Millal ei tule jänessed puuviljaaeda?
- Mis teevad jänessed talvel?
- Mis kasvab aias?
- Mis teevad jänessed puuviljaaias?
- Mis juhtub siis õunapuudega?
- Mida teevad talunikud?
- Kes asuvad nüüd õlgedesse elama?
- Millega katavad talunikud õunapuude tüved?
- Mis teevad nüüd jänessed ja hiired?

З а д а н и е: Перепишите рассказ «Jänessed» так, чтобы слова jänēs, hiir, talunik были в единственном числе.

§ 14.

Ablatiiv (отделительный падеж) показывает: а) место поверхности, с которого предмет отделяется или уходит; напр.: *tema võtab raamatu laualt* — он берет книгу со стола, б) лицо, от которого что-либо берется или отнимается, напр.: *sain kirjad vennalt* — получил письма от брата. Аблатив отвечает на вопросы: *kellelt? millelt?* (с кого? с чего? от кого? от чего?), имеет окончание **-lt**. На русский язык аблатив обыкновенно переводится предлогом «с» (первый случай) и «от» с родительным падежом (второй случай).

Harjutusi

а) *Virve võtab laualt raamatud, aknalt tindipotid ja riiulilt vihikud. Õpilased hakkavad kirjutama. Väli küsib Paasilt, kas ta hästi laulab. Paas vastab Välile, et ta laulab*

väga hästi. Lehmad ja lambad tulevad karjamaalt koju, karjane ajab nad lauta ja suleb ukсед. Töölised tulevad õhtul vabrikust töölt ja heidavad puhkama.

b) Merelt paistab must suits — seal on laevastik. Sõjalaevad manööverdavad merel. Seal sõidavad ristlejad ja miinilaevad. See suur laev on lahingulaev. Lahingulaevalt tõuseb suits. Sõjalaevad lasevad kahuritest. Kõrgel lendavad lennukid.

Mägedelt ja kõrgetelt katustelt näeme kaugele. Kevadel rändavad linnud soojadelt maadelt jälle meile tagasi ja hakkavad rõõmsasti laulma.

З а д а н и е : Отвечайте письменно на следующие вопросы. (В скобки заключено слово, требуемое в ответе).

Kust puhuvad sügisel valjud tuuled? (Meri).

Kust võtab Paas raamatud? (Riiul).

Kellelt saavad haiged abi? (Arst).

Kust ei saa kaugele näha? (Madal koht).

Millelt võtame kevadel talveraamid ära? (Aken).

Kust on kaugele näha? (Kõrge mägi).

Для справок

mina kirjutan	— я пишу
mina kirjutan ära	— я спишу
sina lähed	— ты идешь
sina lähed ära	— ты уходишь
tema sööb	— он кушает
teba sööb ära	— он скушает

Suvel

Eespool on kõrge mägi. Mäel seisab kaks maja. Mäelt alla tuleb kõver tee. Paremal pool on karjamaa. Vasakul on põld. Tagapool kasvavad rohelised põõsad. Eemal on heinamaa. Metsast voolab heinamaale sügav jõgi. Heina-

maalt voolab jõgi läbi karjamaa uuesti metsa. Jõel asub ilus valge sild. Lapsed tulevad sillalt ja lähevad metsa marjule. Mäelt tulevad punaväelased ja sammuvad heinamaale. Neil on seljas vintpüssid. Jalas on neil mustad saapad, peas rohelised mütsid. Jõe kaldal istub poiss, tema õngitseb kala.

§ 15.

Imperfekt или lihtminevik (простое прошедшее время) имеет своим признаком **-si-** или **-i-**, находящиеся между корнем и окончанием, напр.: *istu-n* — *istu-si-n*, *kirjutan* — *kirjutasin*, *rändan* — *rändasin* и т. д. При образовании форм прошедшего времени следует придерживаться инфинитива на **-ma**, от которого образуется простое прошедшее время (утверд. форма), напр.:

lugema — *lugesin*, *lugesid* и т. д.
võtma — *võtsin*, *võtsid* и т. д.
hüppama — *hüppasin*, *hüppasid* и т. д.

Таблица простого прошедшего времени. Утвердительная форма

Lihtmineviku tabel. Jaatav vorm

Ainsus	Mitmus
<i>mina lugesin</i> я читал	<i>meie lugesime</i> мы читали
<i>sina lugesid</i> ты „	<i>teie lugesite</i> вы „
<i>tema luges</i> он „	<i>nemad lugesid</i> они „

Примечание: Личного окончания третье лицо единственного числа в прошедшем времени не имеет. Третье лицо множественного числа в прошедшем времени имеет окончание **-sid** (совпадая со вторым лицом ед. числа).

Таблица простого прошедшего времени. Отрицательная форма

Lihtmineviku tabel. Eitav vorm

Ainsus	Mitmus
mina ei lugenud я } не sina ei lugenud ты } чи- tema ei lugenud он } тал	meie ei lugenud мы } не teie ei lugenud вы } чита- nemad ei lugenud они } ли

Harjutusi

Kus teie jalutasite? Meie jalutasime pargis. Mis teie tegite eile ja täna? Meie eile ujusime jões, aga täna käisime metsas marjul. Kuhu sina panid raamatud? Mina panin raamatud riulile. Aga kes võttis sulle pead riulilt? Seltsimees Variste võttis sulle pead riulilt.

Для справок

Имперфект более трудных глаголов

panema — класть, положить, ставить	mina panin sina panid tema pani	meie panime teie panite nemad panid
minema — идти	mina läksin sina läksid tema läks	meie läksime teie läksite nemad läksid
tulema — прийти	mina tulin sina tulid tema tuli	meie tulime teie tulite nemad tulid
võtma — брать	mina võtsin sina võtsid tema võttis	meie võtsime teie võtsite nemad võtsid
olema — быть	mina olin sina olid tema oli	meie olime teie olite nemad olid
saama — получать	mina sain sina said tema sai	meie saime teie saite nemad said

Kahekõne

Hans sai Hildaga kokku. Hans küsis Hildalt:

- Kust sa tuled, Hilda?
 - Mina tulen külast, lähen tehasesse.
 - Misjaoks sina lähed tehasesse?
 - Seal töötavad vend ja isa.
 - Aga kus nad seal töötavad?
 - Isa töötab kantseleis, aga vend töötab masinal.
 - Kas sina ise olid juba kunagi tehases?
 - Jah, mina olin juba üks kord tehases.
 - Missugune on siis tehas?
 - Tehas on väga suur. Seal on suured toad, kus müri-sevad masinad. Nendes tubades töötavad inimesed.
 - Aga mis teevad masinad?
 - Masinad on väga kasulikud, nendega töötavad inimesed.
 - Hilda, mina tahan sinuga koos tehasesse tulla.
 - Võib küll, aga sul tuleb ainult väljas oodata.
 - Mispärast väljas?
 - Sellepärast, et sul ei ole pääset.
 - Hea küll, mina seisan siis väljas.
- Hans ja Hilda hakkasid kiiresti astuma.

Для справок

a) kokku saama	— встретиться
mina sain kokku	— я встретился
sina said kokku	— ты встретился
tema sai kokku	— он встретился
b) kokku saama = kohtama	— (неологизм)
mina kohtasin venda	— я встретился с братом
sina kohtasid sõpra	— ты встретился с другом
tema kohtas isa	— он встретился с отцом

Kevadel metsas

Metsas on uputus. Lumi sulas kiiresti ära. Vesi ajas jõgedes kallastest üle. Kõige rohkem kannatasid jänesed, mutid, hiired ja teised loomad, kes maa peal ja maa sees elasid. Vesi tungis nende majakestesse. Loomad põgenesid. Igaüks jooksis, kuidas jaksas.

Mutt hakkas lämbuma, kui vesi sisse tungis. Ta ronis maa alt välja, tõusis veepinnale ja ujus kaldale. Kaldal puges ta jälle maa alla.

Для справок

laua peal — на столе
laua all — под столом
maa peal — на земле
maa all — под землей
maa sees — в земле
maa alt — из-под земли
maa alla — под землю

§ 16.

Käskiv kõneviis. — Повелительное наклонение

Ainsus	Mitmus
kirjutama	
1. —	1. kirjutagem
2. kirjuta	2. kirjutage
3. kirjutagu	3. kirjutagu
magama	
1. —	1. magagem
2. maga	2. magage
3. magagu	3. magagu

В глаголах с чередующейся основой повелительное наклонение образуется по следующей схеме: 2-ое лицо един-

ственного числа образуется из 1-го лица настоящего времени изъявительного наклонения, путем отбрасывания окончания -n, напр.:

loe-n — loe (читай)
 võta-n — võta (бери)
 lükka-n — lükka (толкни)

Остальные формы повелительного наклонения образуются в большинстве случаев от инфинитива на -da, -ta, причем окончанию инфинитива -da соответствуют окончания повелит. накл. с «g», окончанию -ta с «k». Инфинитив на -a дает окончания с «k», но если перед «a» находятся l, m, n, r, тогда окончания будут с «g».

1 инфин.	2 инфин.	3 л. ед. ч.	1 л. мн. ч.	2 л. мн. ч.	3 л. мн. ч.
lugema — читать	lugeda	lugegu	lugegem	lugege	lugegu
võtma — брать	võtta	võtku	võtkem	võtke	võtku
tulema — притти	tulla	tulgu	tulgem	tulge	tulgu
seisma — стоять	seista	seisku	seiskem	seiske	seisku
kõnelema — говорить	kõnelda	kõnelgu	kõnelgem	kõnelge	kõnelgu
andma — давать	anda	andku	andkem	andke	andku
surema — умереть	surra	surgu	surgem	surge	surgu
minema — итти	minna	mingu	mingem ¹	minge	mingu
tõstma — поднимать	tõsta	tõstku	tõstkem	tõstke	tõstku
hüppama — прыгать	hüpata	hüpaku	hüpakem	hüpake	hüpaku
riippuma — висеть	riippuda	riippugu	riippugem	riippuge	riippugu
tikkuma — лезть					
переть	tikkuda	tikkugu	tikkugem	tikkuge	tikkugu
lükkaama — толкать	lükata	lükaku	lükakem	lükake	lükaku
tukkuma — дремать	tukkuda	tukkugu	tukkugem	tukkuge	tukkugu

¹ Наряду с mingem в языке употребляется форма lähme. Например: lähme metsa! — идем в лес.

Исключения из вышеприведенного:

Глаголы с -öö, -oo, -ee образуют все формы от I инфинитива.

1 инфин.	2 инфин.	3 л. ед. ч.	1 л. мн. ч.	2 л. мн. ч.	3 л. мн. ч.
sööma — кушать, есть	süüa	söögu	söögem	sööge	söögu
lööma — ударить	lüüa	löögu	löögem	lööge	löögu
jooma — пить	juua	joogu	joogem	jooge	joogu
pooma — вешать	puua	poogu	poogem	pooge	poogu
tooma — принести	tuua	toogu	toogem	tooge	toogu
keema — кипеть	kiia	keegu	keegem	keege	keegu

Harjutusi

Tooge see kuulipilduja siia! Viige see vintpüss sinna!
 Ütle mulle, mis sa siin teed? Mina jalutan selles metsas.
 Tõsta see kivi siit ära! Pange need raamatud riulile! Pane
 müts pähe ja mine jalutama! Sööge see leib ära! Jooge see
 vesi ära! Hüppa vette ja hakka ujuma! Avage kuulipilduja-
 test ja püssidest tuli vaenlasele!

Отрицательная форма повелительного наклонения

Отрицательная форма отличается от утвердительной тем, что перед соответствующими формами употребляется отрицательная частица, которая приобретает все глагольные окончания.

Ainsus	Mitmus
1. —	ärgem kirjutagem
2. ära kirjuta	ärge kirjutage
3. ärgu kirjutagu	ärgu kirjutagu

Ärge ujuge palju, vesi on külm. Minge kööki ja tooge söögid lauale. Ära enam loe, vaid hakka nüüd kirjutama. Laske lipud lehvida. Ärgu nad vaielgu asjata! Rääkige valjemini, ma ei kuule. Lapsed, minge õue mängima, ärge ainult minge kaugele. Ärgu tema joosku ja hüpaku nii palju, vaid õppigu ka vahel.

Eesti rahvanaljand

Rannamees ajas poega üles ja ütles:

„Kuule, poeg, tõuse üles, kukk juba laulab!“

Poiss ütles vastu:

„Kukk on päeval jõude!“ — ja keeras teist külge.

Vähe aja pärast läheb rannamees uuesti äratama: „Kuule, poeg, tõuse nüüd üles, päike juba tõuseb.“ Poiss pajatab vastu: „Päeval pikk tee käia!“ — ja magab edasi.

Tuleb siis isa juba kolmandat korda äratama: „Tõuse ometi, poeg, üles, puder juba valmis ja silm ka sees!“ Poiss tõuseb haigutades istuma ja ütleb: „Eks siis pea ikka tõusma ja vanemate sõna kuulma.“

§ 17.

Genitiiv (родительный падеж) показывает обычно принадлежность и отвечает на вопросы *kelle?* (кого? чей?) *mille?* (чего?). На русский язык переводится родительным падежом. Генитив единственного числа в эстонском языке не имеет своего окончания и представляет чистую основу, от которой образуются все другие падежи ед. числа кроме партитива (частичного падежа) и иллатива.

По месту в предложении генитивное определение находится всегда перед определяемым словом.

Например:

hobuse lakk — грива лошади

punaarmeelase müts — шапка красноармейца

maja on järve kaldal — дом на берегу озера

raamatu kaaned on puhtad — крышки (обложки) книги чистые.

В единств. числе конечной гласной генитива могут быть все гласные кроме *õ*; во множ. числе генитив имеет окончание **-de** и **-te**, напр.:

Номинатив ед. числа	Генитив ед. числа	Номинатив множ. ч.	Генитив множ. ч.
a) <i>lagi</i>	<i>lae</i>	<i>lae-d</i>	<i>lage-de</i>
<i>kapp</i>	<i>kapi</i>	<i>kapi-d</i>	<i>kappi-de</i>
<i>nägu</i>	<i>näo</i>	<i>näo-d</i>	<i>nägu-de</i>
<i>ahi</i>	<i>ahju</i>	<i>ahju-d</i>	<i>ahju-de</i>
<i>tool</i>	<i>tooli</i>	<i>tooli-d</i>	<i>tooli-de</i>
<i>lamp</i>	<i>lambi</i>	<i>lambi-d</i>	<i>lampi-de</i>

Номинатив ед. числа	Генитив ед. числа	Номинатив множ. ч.	Генитив множ. ч.
b) raamat paber voodil inimene hobune	raamatu paberi voodi inimese hobuse	raamatu-d paberi-d voodi-d inimese-d hobuse-d	raamatu-te paberi-te voodi-te inimes-te hobus-te
c) süda habe	südame habeme	südame-d habeme-d	südame-te habeme-te
d) käsi vesi	käe vee	käe-d vee-d	kä-te ve-te

Как видно из вышеприведенной таблицы, генитив единств. числа можно легко получить из номинатива множ. числа, отбросив окончание **-d** напр.:

pliiatsi-d — pliiatsi toa-d — toa
pildi-d — pildi katuse-d — katuse

Генитив множественного числа получает окончание **-de** большею частью в односложных и двухсложных кратких словах. Напр.

a) puu — puude laud — laudade
jää — jääde rind — rindade
töö — tööde pilt — piltide
koi — koide piip — piipude
b) ema — emade siga — sigade
kala — kalade kana — kanade
nuga — nugade maja — majade
isa — isade õde — õdede

Исключения: Слова, имеющие в имен. пад. ед. числа в конце **-si**, приобретают в генитиве мн. ч. окончание **-te**, напр. süsi — süte, käsi — käte.

Генитив множественного числа получает окончание **-te** большею частью в двухсложных словах, напр.:

a) voodi — voodite	aasta — aastate
vangla — vanglate	ankur — ankrute
veski — veskite	suhkru — suhkrute
haige — haigete	õhtu — õhtute
b) raamat ¹⁾ — raamatute	sõdur ¹⁾ — sõdurite
labidas — labidate	vikat — vikatite
inimene — inimeste	paber — paberite
vasikas — vasikate	süda — südamete

Генитив местоимений

Nominatiiv	Genitiiv
mina, ma (я)	minu, mu (мой, моя, мое)
sina, sa (ты)	sinu, su (твой и т. д.)
tema, ta (он)	tema, ta (его, ее)
meie, me (мы)	meie, me (наш, наша, наше)
teie, te (вы)	teie, te (ваш и т. д.)
nemad, nad (они)	nende (их)
see (этот, тот)	selle (этого)
kes (кто)	kelle (кого)
mis (что)	mille (чего)

Harjutusi

Nõukogude rahvad elavad sõpruses. Punaarmee vaprad võitlejad kaitsevad tööliste ja talupoegade tööd. Vaenlased ei pääse üle Nõukogude maa piiride. Kõik kuulub siin rahvale: metsade rikkus, järvede vesi, maapõuevarad. Kõik

¹⁾ Здесь приведенные слова считаются трехсложными, ибо в генитиве они имеют три слога: raamatu, sõduri, vikati, paberi, südame. Подробности образования генитива множ. числа приведены в следующем параграфе.

see on Oktoobrirevolutsiooni tulemus, proletariaadi diktatuuri võit.

Punaarmee on proletariaadi diktatuuri tugi ja kaitseb töötajate võimu.

Nõukogude Liidu poliitika on rahupoliitika.

*

Raamatu kaas on must. Kelle raamat see on? See on tema raamat. Aga kelle müts see on? See on minu venna müts. Tooli põhi on katki. Sinu palitu ripub varnas. Meie läheme metsa äärde jalutama. Jõe kaldal on hea olla. Minu venna nimi on Jüri, aga õe nimi on Anna. Kes on tahvli juures? Tahvli juures on seltsimees Karu, ta kirjutab kriidiga. Kes oli enne akna juures? Akna juures oli seltsimees Neeme.

*

Raamatute lugemine on väga kasulik. Meie mütside küljes on punased tähed. Püsside ja kuulipildujate rauad paistavad põõsastest. Fašistide sõjaväed asusid selles linnas. Meie Punaväe polgud löid fašistide sõjaväed suurte kaotustega linnast välja.

Peipsi rannal

Peetri koduküla on Emajõe kaldal, umbes üks kilomeeter Peipsist. Peipsi on suur järv. Peeter ujus suvel sageli Peipsis, istus rannal suure männi all, vaatas ääretusse sinisesse kaugusse ja kuulatas, kuidas lained jooksid kohinal rannale. Sügisel ei meeldinud Peetrile Peipsi rannal istuda, sest peaaegu kogu sügise tormavad suured lained kaugele kaldale. Järve vihane kohin kuulduv külasse ka talvel, kui lumi on juba maas.

Послелогии и предлоги эстонского языка, требующие в предложении генитива

Генитив очень распространенный падеж в эстонском языке. Очень многие послелогии и предлоги требуют в своих сочетаниях генитива. Ниже приводится список наи-

более важных послелогов и предлогов, требующих генитива. Многие послелогои имеют несколько падежных окончаний, которые приводятся в таблице параллельно.

Примечание: В отличие от русского языка, имеющего богатую систему предлогов, эстонский язык обладает большим количеством послелогов, соответствующих по значению и функциям русским предлогам, но расположенных совершенно иначе: в то время, когда в русском языке предлог стоит всегда перед соответствующим словом (напр.: положил под стол), в эстонском языке вспомогательное слово находится большею частью после основного слова (напр.: *pani laua alla* — положил под стол). Отсюда и название этих вспомогательных слов — **послелогои**. Вторым отличием эстонских послелогов является то обстоятельство, что многие из них склоняются по трем местным падежам, приобретая таким образом новые оттенки.

alla — *all* — *alt* — вниз; из-под, снизу
asemele — *asemel* — *asemelt* — на место, вместо, на месте, с места
ette — *ees* — *eest* — перед, вперед; впереди, спереди
eele — *eel* — *eelt* — перед, впереди, спереди
hulka — *hulgas* — *hulgast* — среди; в числе; из среды
juurde — *juures* — *juurest* — к; у, при, около; от
järele — *järel* — *järelt* — за, по; после, позади; сзади
kallale — *kallal* — *kallalt* — на, к; над, у, при; от, с
keskele — *keskel* — *keskelt* — в середину, среди, между; в середине, посреди; из середины, из среды
kohale — *kohal* — *kohalt* — на место, над, к; на месте, над; с места, от
kõrvale — *kõrval* — *kõrvalt* — рядом, в сторону; в стороне; со стороны
kätte — *käes* — *käest* — в руки, у, налицо, от
külge — *küljes* — *küljest* — к, при; у; от
lähedale — *lähedal* — *lähedalt* — вблизи; близ; от близости
najale — *najal* — *najalt* — к, у, при поддержке
otsa — *otsas* — *otsast* — на, с
peale — *peal* — *pealt* — на, над; с, сверху
sekka — *seas* — *seast* — между, в; среди; из среды
sisse — *sees* — *seest* — в, внутрь; внутри; из, изнутри
taha — *taga* — *tagant* — за; позади; после, из-за

Exhib. univ. Tartu

vahele — vahel — vahelt — между
 vastu — vastas — vastast — против, навстречу
 äärde — ääres — äärest — к, близко; у, подле; с (края)
 kiuste — наперекор, несмотря
 kohta — по поводу
 läbi — через, сквозь
 paiku — около, во время
 pihta — по, в
 poolest — со стороны
 puhul — по случаю, по поводу
 pärast — из-за, через
 tarvis — для
 tõttu — по случаю, благодаря
 teel — при помощи, путем
 viis — наподобие, по
 võidu — вперегонку
 ümber — кругом, вокруг
 üle — через

Примеры:

Kass jooksis laua *alla* — Кошка побежала под стол
 Kass istus laua *all* — Кошка сидит под столом
 Kass tuli laua *alt* — Кошка вышла из-под стола
 Tema istus akna *alla* — Он сидел под окном
 Tema istub akna *all* — Он сидит под окном
 Ta läks minu *asemel* — Он пошел вместо меня
 Mütsi *asemel* pani ta kaabu pähe — Вместо фуражки он надел
 шляпу
 Maja *asemelt* leiti söed — На месте дома нашли уголья
 Meie *eel* on must pilv — Перед нами черная туча
 Varsti kadus pilv meie *eelt* — Скоро облако исчезло впереди нас
 Poiss kadus rahva *hulka* — Мальчик пропал среди народа
 Poiss on rahva *hulgas* — Мальчик находится среди народа (в на-
 роде)
 Poiss tuli rahva *hulgast* — Мальчик пришел из (среды) народа
 Ema läks kaevu *juurde* — Мать пошла к колодцу
 Ema on kaevu *juures* — Мать у колодца
 Ema tuli kaevu *juurest* — Мать пришла от колодца
 Tema tuli mulle *järele* — Он пришел за мной
 Tema astub minu *järel* — Он шагает за мной

Suve järel tuleb sügis — После лета будет осень
 Tema kadus minu järelt — Он пропал сзади меня
 Fašistid tungisid Nõukogude Liidu kallale — Фашисты напали на
 Советский Союз
 Punaarmee ajas fašistlikud röövlid oma kodumaa kallalt ära —
 Красная Армия прогнала фашистских разбойников из своей
 родины.
 Kool asetseb külla keskel — Школа находится посреди деревни
 Küla keskelt käänab tee järvele — Из середины деревни дорога
 поворачивает к озеру.
 Metsade keskele tekkis uus linn — Среди лесов возник новый
 город
 Linna kohale ilmus lennuk — Над городом появился самолет
 Ta seisis minu kõrval — Он стоял рядом со мной
 Anna see raamat venna kätte — Дай эту книгу брату
 See raamat on venna käes — Эта книга у брата
 Tema sidus hobuse puu külge — Он привязал лошадь к дереву
 Linna lähedale ehitati tehase — Вблизи города построили завод
 Tema toetus puu najale — Он прислонился к дереву
 Palitu riputati naela otsa — Пальто повесили на гвоздь
 Õpilane pani raamatu laua peale — Ученик положил книгу на стол
 Ta kadus inimeste sekka — Он исчез среди людей
 Hiir jooksis karbi sisse — Мышь вбежала в коробку
 Mees kadus maja taha — Человек исчез за домом
 Vanker jäi puude vahele kinni — Телега застряла между деревь-
 ями
 Partisanisalk läks okupantide vastu sõdima — Партизанский отряд
 пошел воевать против оккупантов
 Hoiatuste kiuste läks ta siiski sinna — Несмотря на предупреж-
 дения он все-же пошел туда
 Selle kohta ei ole mul midagi ütelda — По этому поводу мне
 нечего сказать
 Läbi metsa läks lai tee — Через лес шла широкая дорога
 Pomm sattus maja pihta — Бомба угодила в дом (по дому)
 Raha poolest on ta rikas — Деньгами он богат
 Õnnetuse puhul ei naerda — При несчастьи не смеются
 Nädala pärast jõudis ta linna — Через неделю он прибыл в город
 Venna pärast sai ta palju kannatada — Из-за брата он много по-
 страдал

Külma ilma tõttu oli jalutajaid vähe — По случаю холодной погоды гуляющих было мало

Pettuse teel õnnestus tal pääseda — Путем обмана ему удалось спастись

Kuude viisi tuli tal oodata — Ему пришлось ждать месяцами

Teineteise võidu rühkisid nad edasi — В перегонку друг с другом спешили они вперед

Maia ümber oli kõik korras — Вокруг дома все было в порядке

Ta tormas üle kraavi — Он мчался через канаву.

§ 18.

Partitiiv (частичный падеж) выражает обычно часть или же неполный охват действия какого-либо предмета. Отвечает на вопросы *keeda? mida?* (кого? чего?), напр.: *poiss sõi leiba* — мальчик ел хлеб (неопределенную часть хлеба).

Партитив в эстонском языке употребляется:

1) В роли подлежащего, обозначающего часть предмета, напр.:

Leiba on laual — хлеб (неопределенное количество) на столе.

Lapsi on õues — дети (неопредел. количество) на дворе.

Партитив в роли подлежащего переводится на русский язык именительным падежом.

Примечание. Когда в эстонском языке хотят выразить определенное количество, подлежащее никогда не ставят в партитиве, а всегда в номинативе (именит. пад.). Напр.: *leib on laual* — хлеб (весь хлеб, о котором идет речь) на столе; *lapsed on õues* — дети на дворе (речь идет о всех детях) и т. д.

Из русского языка можно привести пример, когда в позиции подлежащего может стоять и не именительный падеж. Так напр.: предложения: «вода в бутылке» и «воды нет в бутылке» отличаются друг от друга только отрицательной или положительной конструкциями предложения. В эстонском языке соответствуют:

a) *vesi on pudelis* } вода в бутылке (в первом предложении вся вода,
vett on pudelis } во втором — неопределенное количество).

6) *vesi ei ole pudelis* } воды нет в бутылке (соотношения прежние).
vett ei ole pudelis }

В эстонском языке как «*vesi*», так и «*vett*» являются подлежащими, русская грамматика же за формой «воды» не признает значения подлежащего.

2) В роли дополнения при незаконченном или продолжающемся действии, напр.:

Poiss loeb raamatut — мальчик читает книгу.

Sina jood teed — ты пьешь чай.

3) В роли дополнения в отрицательной конструкции, напр.:

Tema ei loe raamatut — он не читает книги.

Sina ei joo vett — ты не пьешь воды.

4) В роли дополнения при глаголах, обозначающих чувственный оттенок, напр.:

Mina armastan sind — я люблю тебя.

Tema vihkab vaenlast — он ненавидит врага.

Партитив в роли дополнения переводится на русский язык винительным падежом, а при отрицаниях — родительным падежом.

5) В роли дополнения при числительных (кроме числительного «один»), напр.:

Kolm last — трое детей.

Kümme rubla — десять рублей.

Партитив при числительных переводится на русский язык родительным падежом.

6) В роли подлежащего или дополнения, в конструкциях с наречиями, *palju*, *natuke*, *vähe*, *mitu* и т. д., напр.:

natuke liha, немного мяса;

mitu raamatut — несколько книг;

palju inimesi — много людей;

vähe puid — мало деревьев.

Партитив при наречиях переводится на русский язык родительным падежом.

Окончания партитива в единственном числе

Название группы слов	Nominatiiv	Genitiiv	Partitiiv	Окончание
1. Односложные с долгим гласным или дифтонгом	maa tee, jää koi	maa tee, jää koi	maad teed, jääd koid	-d
2. Двухсложные на -i с предшествующими l, r, m, n	lumi, meri tuli, uni veri, mõni	lume, mere tule, une vere, mõne	lund, merd tuld, und verd, mõnd	-d
3. Двухсложные нечередующиеся, оканчивающиеся на -a, -i, -u.	pesa, muna kala, vana kivi, havi talv, toru	pesa, muna kala, vana kivi, havi talv, toru	pesa, muna kala, vana kivi, havi talv, toru	—
4. Краткие двухсложные нечередующиеся, оканчивающиеся на -e.	pere, ime vale, kõne	pere, ime vale, kõne	peret, imet valet, kõnet	-t
5. Двухсложные чередующиеся краткие слова.	sõda, jõgi padi, ader tuba, tõbi	sõja, jõe padja, adra toa, tõve	sõda, jõge patja, atra tuba, tõbe	—
6. Двухсложные долгие и многосложные слова.	a) aasta kuulus julge töökas b) sadam korsten õhtu koorem	aasta kuulsa julge tööka sadama korstna õhtu koorma	aastat kuulsat julget töökat sadamat korstnat õhtut koormat	-t
7. Двухсложные, оканчивающиеся в ном. на -si.	vesi, mesi käsi, süsi	vee, mee kää, söe	vett, mett kätt, sütt	-tt

Образование генитива множеств. числа

Партитив единственного числа приобретает для изучающего эстонский язык важное значение еще в том отношении, что от него образуется генитив (родительный пад.) множественного числа, который в свою очередь является основой для всех косвенных падежей множественного числа.

1. Если партитив единственного числа оканчивается на *-d*, или не имеет никакого окончания, то генитив множественного числа оканчивается всегда на *-de*. В словах *tuli*, *meri*, *uni* (вторая подгруппа таблицы) перед окончанием *-de* пишется гласный звук *-e*, т. е. основа генитива единственного числа.

Номинатив ед. числа	Партитив ед. числа	Генитив множ. числа
maa (земля)	maad	maade
koi (моль)	koid	koide
pesa (гнездо)	pesa	pesade
talu (хутор)	talu	talude
sõda (война)	sõda	sõdade
meri (море)	merd	merede
uni (сон)	und	unede
tuli (огонь)	tuld	tulede

2. Если партитив единственного числа оканчивается на *-t*, то генитив множественного числа оканчивается, как правило, на *-te*:

Номинатив ед. числа	Партитив ед. числа	Генитив множ. числа
aasta (год)	aastat	aastate
korsten (дымовая труба)	korstnat	korstnate
koorem (воз)	koormat	koormate
vesi (вода)	vett	vete
käsi (рука)	kätt	käte
süsi (уголь)	sütt	süte

Исключения из вышеизложенного
правила:

1) Двухсложные краткие, нечередующиеся на «е» оканчиваются в партитиве единств. числа на -t, а в генитиве множ. числа на -de.

Примеры:

peret — perede (семья)
imet — imede (чудо)
kõnet — kõnede (речь, разговор)

Сюда же относятся почти все двухсложные собственные имена: Jukku, Kusti, Mati, Liisi и т. д.

2) В некоторых двухсложных словах, где генитив единственного числа оканчивается на -me, генитив множ. числа образуется не от партитива ед. числа, а от генитива, с прибавлением окончания -te.

Номинатив ед ч.	Генитив ед ч.	Партитив ед ч.	Генитив множ. ч.
süda (сердце)	südame	südant	südamete
säde (искра)	sädeme	sädet	sädemete
habe (борода)	habeme	habet	habemete
ase (постель)	aseme	aset	asemete
ige (десна)	igeme	iget	igemete
võti (ключ)	võtme	võtit	võtmete
liige (член)	liikme	liiget	liikmete
aste (ступень)	astme	astet	astmete
anne (данные)	andme	annet	andmete

3) В некоторых двухсложных словах, оканчивающихся в номинативе ед. числа на l, n, r, s, в генитиве множественного числа исторически получилось стяжение (вследствие выпадения гласного), поэтому в современном языке генитив множ. ч. оканчивается на -te, напр.: koer, koerte (вместо koerade).

Номинатив ед. ч.	Генитив ед. ч.	Генитив множ. ч.
koer (собака)	koera	koerte
kaer (овес)	kaera	kaerte
nõel (игла)	nõela	nõelte
sein (стена)	seina	seinte
õun (яблоко)	õuna	õunte
nael (гвоздь)	naela	naelte
oks (сук)	oksa	okste (oksade)
vits (прут)	vitsa	vitste (vitsade)
püks (штаны)	püksi	pükste (pükside)
poiss (мальчик)	poisi	poiste (poisside)
ots (конец)	otsa	otste (otsade)

Окончания партитива во множественном числе

Название группы слов	Генитив ед. ч.	Партитив ед. ч.	Партитив множ. ч.	Окончание
-------------------------	-------------------	--------------------	----------------------	-----------

А. Слова, оканчивающиеся в партитиве ед. числа на гласный.

1) Слова, в генитиве ед. ч. двухсложные и оканчивающиеся на -а, если в первом слоге а, i, õ или дифтонги ei, äi.	kana kala padja sea sõna leiva väina	kana kala patja siga sõna leiba väina	kanu kalu patju sigu sõnu leibu väinu	-u или парт. ед. ч. + -sid
2) Слова, в генитиве ед. ч. двухсложные и оканчивающиеся на -а, если в первом слоге другие гласные (е, о, u, ä, õ, ü).	koha nurga lehma käpa külma	kohta nurka lehma käppa külma	kohti nurki lehmi käppi külmi	-i, или парт. ед. ч. + -sid

Название группы слов	Генитив ед. ч.	Партитив ед. ч.	Партитив множ. ч.	Окончание
3) Слова, оканчивающиеся в генитиве ед. ч. на -e	lehe kase lille jälje põse	lehte kaske lille jälge põske	lehti kaski lilli jälgi põski	-i или парт. ед. ч. + -sid
4) Слова, оканчивающиеся в генитиве ед. ч. на -i, -u	poisi kooli seltsi söögi jutu laulu kirjaniku eeskujuliku	poissi kooli seltsi sööki juttu laulu kirjanikku eeskujulikku	poisse koole seltse sööke jutte laule kirjanikke eeskujulikke	-e или парт. ед. ч. + -sid

Б. Слова, оканчивающиеся в партитиве ед. числа на -t, -d.

5) Слова, имеющие в генит. ед. ч. три или больше слогов и оканчивающиеся на -se	oskuse tervise põhjuse luuletuse aastase söömise	oskust tervist põhjust luuletust aastast söömist	oskusi tervisi põhjusti luuletusi aastasi söömisi	НОМ. ед. ч. +
6) Двухсложные слова, оканчивающиеся на -ne, в генит. ед. ч. на -se	naise puise luise õise teise	naist puist luist õist teist	naisi puisi luisi õisi teisi	-(s)i
7) Слова: keel, huul, tuul, süsi, käsi, lüsi, vesi, mesi	keele söe käe vee	keelt sütt kätt vett	keeli süsi käsi vesi	НОМ. ед. ч. + -i

Название группы слов	Генитив ед. ч.	Партитив ед. ч.	Партитив множ. ч.	Окончание
8) Слова, оканчивающиеся в партитиве ед. ч. на -t, чередующиеся или многосложные	hüppe pilke ratta kaustiku õppija hoone kolmanda rätsepa	hüpet pilget ratast kaustikut õppijat hoonet kolmandat rätsepat	hüppeid pilkeid rattaid kaustikuid õppijaid hooneid kolmandaid rätsepaid	генит. ед. ч. + -id
9) Пятисложные слова, оканчивающиеся на -ne (генит. ед. ч. на -se)	vastastikuse alkoholise kärestikuse	vastastikust alkoholist kärestikust	vastastikuseid alkoholiseid kärestikuseid	
10) Односложные слова, оканчивающиеся на долгий гласный	maa tee kuu öö	maad teed kuud ööd	maid teid kuuid ööid	
11) Односложные слова, оканчивающиеся на -ii, -üü или дифтонгом	koi prii süü täi või	koid priid süüd täid võid	koisid priisid süüsid täisid võisid	генит. ед. ч. + -sid
12) В номинативе ед. ч. двухсложные слова, оканчивающиеся на -i, -e, -u	neiu hapu vile pere kõne une lume mere	neiut haput vilet peret kõnet und lund merd	neiusid hapusid vilesid peresid kõnesid unesid lumesid meresid	
13) Слова на -nna	lauljanna	lauljannat	lauljannasid	

Примечания к правилам

1. Как видно из таблицы, партитив множ. числа образуется в эстонском языке или с долгими окончаниями -id, -sid, или с краткими окончаниями -i, -e, -u. С краткими окончаниями образуется партитив мн. числа почти от всех слов, оканчивающихся в партитиве ед. ч. на какойнибудь гласный звук.

2. Слова, оканчивающиеся в партитиве ед. ч. на -it, образуют парт. множ. ч. с окончанием -eid, напр.:

paber — paberit — pabereid (бумага)
pudel — pudelit — pudeleid (бутылка)
redel — redelit — redeleid — (лестница)

3. В односложных словах, оканчивающихся на долгий гласный, в партитиве множ. ч. долгий гласный сокращается, напр.:

maa — maid, tee — teid, puu — puid

4. Все слова, оканчивающиеся в партитиве ед. числа на гласный и образующие партитив множ. ч. на гласный, могут образовывать партитив множ. ч. и на -sid, напр.:

sõna — sõna — sõnu или sõnasid
leht — lehte — lehti или lehtesid
söök — sööki — sööke или söökisid

Однако надо знать, что литературный язык предпочитает краткие формы.

5. Слова, оканчивающиеся в ном. ед. ч. на -i, в генитиве ед. ч. на -e и парт. ед. ч. на гласный, образуют парт. множ. ч. на -sid, напр.:

nimi — nime — nime — nimesid
vägi — väe — väge — vägesid

Партитив местоимений

Номин. ед. ч.	Партитив ед. ч.	Номин. множ. ч.	Партитив множ. ч.
mina	mind (меня)	meie	meid (нас)
sina	sind (тебя)	teie	teid (вас)
tema	teda (его)	nemad	neid (их)
kes	keda (кого)	—	—
mis	mida (чего)	—	—
see	seda (этого)	need	neid (этих)
missugune	missugust (которого)	missugused	missuguseid (кото- рых)
milline	millest (которого, какого)	millised	milliseid (которых, каких)

Harjutusi

1. Kui palju on teie klassis raamatuid? Maailmas on palju mitmesuguseid maid ja meresid. Põllul on hulk poisse ja tüdrukuid. Missuguseid keeli teie kõnelete? Mina kõnelen palju keeli: vene, inglise ja prantsuse keelt. Poodi toodi müügile saapaid, kalosse, vilte, palituid, kasukaid ja ülikondi. Selles töökojas parandatakse põllutööriistu: äk-keid, atru, traktoreid, vankreid ja saane ning regesid. Meie kass püüab palju hiiri ja rotte. Järvest püüdsime kalu ja vähke. Igal hommikul pesen ma hoolega oma hambaid. Metsas kasvab igasuguseid puid: kuuski, kaski, vahtraid, tammi, mände ja leppi. Sel perel on palju lapsi, palju tütreid ja poegi. Meie linnas on palju kinosid, koole ja teatreid. Tänaval kõnnib palju mehi ja naisi.

2. Metsad katavad kolmandiku Nõukogude Liidu pindalast. Taga-Kaukaasias ja Musta mere rannikul kasvab palme, kaktusi, ploompuid ja aprikoose. Mustast merest põhja poole kuni Kiievini ulatuvad rohtlad. Sealt põhja poole kasvab juba valgetüvelisi kaski, võimsaid tammi, sirgeid vahtraid, leppi ning muid lehtpuid. Veelgi kauge-

mal põhja pool kasvab okaspuid, nagu kuuski, mände, seedreid. Kaugel põhjas kasvab ainult põõsaid.

3. Keda sina nägid tänaval? Kus on sinu vend? Teda ei ole täna kodus. Mida sa hakkad tegema? Ma hakkan neid raamatuid lugema. Kas sa eile nägid mind teatris? Jah, ma nägin sind küll. Nemad ootasid meid pargis, aga meie ootasime neid silla juures.

Отвѣтъе на вопросы:

Mis sina loed? (raamat, ajaleht). Mis tema näeb? (järv, mägi, kask). Mida teeb laps? (sööma, supp, leib). Mida teeb Punaarmee? (kaitsema, kodumaa).

Söökla

Selles ilusas suures majas on söökla. See rahuldab kõigi töötajate tarbed. Söökla on lahti kella kaheksast hommikul. Sööklas võime süüa hommikulist, lõunat ja õhtulist. Hommikul meie joome teed või kohvi. Lõuna ajal sööme hernesuppi, kartulisuppi või ka kapsasuppi. Supiga sööme veel leiba. Seejärel sööme putru, lihakotlette või kalapraadi. Pärast sööme kompotti või kisselli. Õhtul joome sööklas piima ja sööme võileiba, vorsti ja kala. Vahel aga sööme juustu ja leiba ning joome piima. Suppi sööme lusikaga, kala ja kotlette sööme kahvliga.

Sööklas on kaks kokka, viis ettekandjat, kolm koristajat ja üks kassapidaja. Ettekandjad toovad roogasid lauale. Sööklas käib palju mehi ja naisi.

Sööklas on palju toole ja laudu. Seintel on palju pilte, põrandal on vaibad.

Отвѣтъе на вопросы:

Mida me joome hommikul sööklas?

Mida me sööme lõuna ajal?

Mida me sööme pärast suppi?

Millal me joome piima?
Millal me sööme võileiba, vorsti ja kala?
Millega me sööme kala ja kotlette?
Millega me sööme suppi?
Mitu kokka, ettekandjat ja koristajat on sööklas?
Kes käib sööklas?

Tallinna tehased

Tallinn on ENSV pealinn. Ta on ühtlasi ka Eesti tööstus-
linn. Kui sinna lähed, siis näed juba kaugelt palju tehaste
korstnaid, millest tõuseb üles musta suitsu. Hommikul
üürgavad tehaseviled. Mitukümmend tuhat töolist lahkub
siis kodunt. Nad täidavad tänavad ja trammid. Kõik kii-
rustavad tööle. Siis hakkavad kõigi tehaste rattad liikuma.
Mõned tehased töötavad kogu ööpäeva. Kudumistehased
saadavad päevas kogu maa töölistele tuhandeid meetreid
riiet. Jalatsivabrik „Union“ valmistab sadasid paari saa-
paid ja kingi, kummivabrik „Põhjala“ toodab kalosse ja
botikuid. Masinaehitustehased valmistavad masinaid ja
põllutööriistu. Sadamas asuvad laevade remonttehased.

Tallinna tehaste töölised on eesti tööliste eesvägi.

Meie maa

Maailmas on ainult üks sotsialistlik maa. See maa on
Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liit. Ta on kõige
suurem maa maailmas.

Küsimise selle maa elanikkudelt raadio kaudu:

„Mis aeg teil praegu on?“

Üks vastab: „Meil on hommik.“ Teine vastab: „Meil on
lõuna-aeg.“ Kolmas vastab: „Meil on õhtu.“ Neljas vastab:
„Meil on öö.“

Küsimise selle maa elanikelt:

„Mis aasta-aeg teil on?“

Üks vastab: „Meil on kevad.“ Teine vastab: „Meil on talv.“

Küsime selle maa elanikelt:

„Missuguseid rikkusi teil on?“

Üks vastab: „Me oleme rikkad rauast.“ Teine vastab: „Me oleme rikkad viljast.“ Kolmas vastab: „Me oleme rikkad kivisöe poolest.“ Neljas vastab: „Meil on külluses puuvilla.“ Viies vastab: „Me oleme rikkad õli poolest.“

Kõike ei ole igal pool. Vilja tuleb vedada sinna, kus seda ei ole. Ühed peavad saama teistelt. Siis on kõigil kõike.

Для справок

Mille poolest? — с какой стороны, чем?

Millest teie rikkad olete? — чем вы богаты?

Meie oleme rikkad vilja poolest — мы богаты хлебом.

Переведите на эстонский язык

Я вижу лошадь. В ведре нет воды. Ты любишь читать хорошую книгу. Сегодня утром шел (падал) дождь. Я употребляю в работе лопату и топор. Он пьет пиво. Портной шьет шубу.

§ 19.

Предлоги, требующие партитива

alla — вниз;

enne — до;

kesk, keset — посередине;

vastu — против, навстречу;

ligi — близко, около;

mööda — вдоль, по;

päri — по (ветру);

peale — после;

piki — вдоль;

rõiki — поперек;

pärast — после.

Примеры: Mees sõitis vankriga *alla mäge*. Ta jõudis kohale *enne koitu*. Laev seisis *keset järve*. Tema ujus *vastu vett*. Pääsuke lendab *ligi maad*. Auto kihutas *mööda teed*.

Paat ujus päri tuult. Peale lõunat algas heinaniitmine. Hobune kõnnib piki vagu. Auto seisis põiki teed. Vaenlane taganes pärast lahingut.

Tervitusviisid

Eestlased tervitavad üksteist järgmiste sõnadega: hommikul soovivad nad üksteisele „tere hommikust“, päeval „tere“, „tere lõunast“, „tere päevast“, õhtul „tere õhtust“. Nõnda tervitavad nad üksteist ainult siis, kui nad kohtuvad. Kui nad lahkuvad, siis ütlevad nad „hüvasti“, „head aega“ või, kui nad on tuttavad või sõbrad, siis ütlevad ka „nägemiseni“. Õhtul ütlevad eestlased lahkumise puhul „head õhtut“, hilja õhtul „head ööd“. Õpilased ja nooremad inimesed ütlevad ka „head tervist“.

Kui te jalutate Tallinna tänaval ja keegi pöördub teie poole ning küsib: „Vabandage, kas te võite mulle ütelda, kus asub N. tänav?“ — ja te ei tea, kus see asub, siis vastate temale: „Kahjuks ei tea ma teile seda ütelda, sest ma ise olen ka siin võõras.“ „Andke andeks,“ ütleb siis küsija ja jätkab teed. Aga kui te temale ütlete, kus see tänav asub, siis tänab ta teid: „Tänan väga.“

Kui istute raudteevagunis, siis võib mõni, kel puudub istekoht, teilt küsida: „Vabandage, kas see koht on vaba?“ — „On küll,“ vastate te, või: „Ei ole kahjuks vaba.“ Aga kui keegi istub meie kõrvale, kui koht pole vaba, siis ütleme: „Vabandage, see koht pole vaba.“

Для справок

Частица «kas» является вопросительной и переводится обыкновенно на русский язык частицей «ли», прибавляемой к глаголу.

Vaata, kas keegi tuleb! — посмотри, идет ли кто-нибудь!

Kas sa homme sõidad linna? — Поедешь ли ты завтра в город?

Ma tahan teada, kas siin kedagi on. — Я хочу знать, есть ли здесь кто-нибудь.

Kaks sõpra

Oli kaks head sõpra, üks metsavaht, teine talumees. Talumees läks kord metsavahi poole. Sealt läksid kahekesi metsa jahile. Paksus männikus juhtusid nad karuga kokku. Karu tõusis kohe püsti, tahtis metsavahi sülle võtta. Oli nii lähedal, et lasta ei saanud. Mees kargas männi taha ja karu sasis tugeva männi sülle. Metsavaht pani siis käed karu käppadele, et see lahti ei pääseks. Ise käskis sõpra karu maha lasta.

Aga sõbral oli hirm nahas. Ei julgenud karu maha lasta, vaid jooksis minema. Läks koju, ei rääkinud naisele, kuhu metsavaht jäi. Alles teise päeva hommikul läks metsa vaatama, mis tema kallis sõber teeb.

Metsas nägi ta imestades, et metsavaht seisis ikka veel männi taga karuga vastamisi. Ka metsavaht silmas sõpra, kutsus ta lähemale ja ütles: „Tule, pane käed karu käppadele, ma võtan püssi ja lasen ta maha.“

Siis võttis talumees südame rindu ja pani käed karu käppadele.

Metsavaht astus eemale, vaatas ja ütles: „Ei ma tühja kõhuga jaksa karu tappa. Ma lähen koju ja süön kõhu täis.“

Teine mees jäi karu kinni hoidma. Hoidis hirmuga päeva läbi metsas karu.

Metsavaht sõi kodus kõhu täis ja isegi magas sööma peale. Õhtul rakendas ta hobuse ree ette ja läks metsa. Laskis siis karu maha, pani reele ja lausus sõbrale: „Vaata, sõber ei või alati loota sõbra abile. Mina lootsin sinu abi peale ja sina minu abi peale, aga mõlemad lootsime ilmaaegu. Nüüd oleme tasa: vorst vorsti vastu.“

Elasid edasi ja olid surmani head sõbrad.

Для справок

küsin sinult, temalt, kelleltki — спрощу у тебя, у него, у кого-нибудь;

pöördun sinu, tema, kellegi poole — обращусь к тебе, к нему, к кому-нибудь;

ei saanud lasta — нельзя было стрелять;

hirm nahas — испуганный (буквально: страх в шкуре);

jooksis minema — убежал;

võttis südame rindu — мужался;

sõi kõhu täis — наелся;

nüüd oleme tasa — теперь мы квиты с тобою;

vorst vorsti vastu — шуточная поговорка в значении: зуб за зуб (буквально: колбаса за колбасу).

§ 20.

Имена числительные

Arvsõnad

Имена числительные (arvsõnad) бывают двух видов:

1) Количественные (põhiarvud), которые выражают определенное количество и отвечают на вопросы: *mitu? kui palju?* (сколько? как много?), напр.: *üks, kaks, kolm, kümme, kakskümmend, kolmkümmend, sada* jne. (один, два, три, десять, двадцать, тридцать, сто и т. д.).

2) Порядковые (järgarvud), которые определяют порядок и отвечают на вопрос: *mitmes* (который?), напр.: *esimene, teine, kolmas, neljas, kümnes, sajas* jne. (первый, второй, третий, четвертый, десятый, сотый и т. д.).

Числительные количественные

üks — 1

kaks — 2

kolm — 3

neli — 4

viis — 5

kuus — 6

seitse — 7

kaheksa — 8

üheksa — 9

kümme — 10

üksteist[kümmend] — 11

kaksteist[kümmend] — 12

kolmteist[kümmend] — 13

neliteist[kümmend] — 14

viisteist[kümmend] — 15	viiskümmend — 50
kuusteist[kümmend] — 16	sada — 100
seitseteist[kümmend] — 17	sada üks — 101
kaheksateist[kümmend] — 18	sada kaks — 102
üheksateist[kümmend] — 19	sada kakskümmend kolm — 123
kakskümmend — 20	kakssada — 200
kakskümmend üks — 21	kolmsada — 300
kakskümmend kaks — 22	tuhat — 1000
kakskümmend kolm — 23	kakskümmend tuhat — 20 000
kolmkümmend — 30	miljon — 1 000 000
nelikümmend — 40	miljard — миллиард

Порядковые

esimene — первый	üheteistkümmes — одиннадцатый
teine — второй	kaheteistkümmes — двенадцатый
kolmas — третий	kolmeteistkümmes — тринадцатый
neljas — четвертый	neljateistkümmes — четырнадцатый
viies — пятый	viieteistkümmes — пятнадцатый
kuues — шестой	kuueteistkümmes — шестнадцатый
seitsmes — седьмой	seitsmeteistkümmes — семнадцатый
kaheksas — восьмой	kaheksateistkümmes — восемнадцатый
üheksas — девятый	üheksateistkümmes — девятнадцатый
kümmes — десятый	kahekümmes — двадцатый

kahekümne esimene — двадцать первый
 kahekümne teine — (kahes) — двадцать второй
 kahekümne kolmas — двадцать третий и т. д.
 kolmekümmes — тридцатый
 neljakümmes — сороковой
 sajas — сотый
 saja kahekümne esimene — сто двадцать первый
 tuhandes — тысячный
 seitsme tuhandes — семитысячный
 miljon — миллионный
 miljard — миллиардный

Т е р м и н а т и в (предельный падеж) показывает, до какого предела двигается один предмет в отношении другого, или на каком расстоянии находится один предмет

от другого. Терминатив отвечает на вопросы: *kelleni?* *milleni?* (до кого? до чего?) и оканчивается всегда на **-ni**, напр.: *Mina lähen metsani* — я иду до леса. *Ootan homseni* — подожду до завтра.

На русский язык обыкновенно переводится предложением «до» и родительным падежом.

Selle linnani on kakskümmend kaks kilomeetrit. Minul on taskus nelikümmend seitse rubla. Mitu vihku on kapis? Kapis on kakssada kolmkümmend kuus vihku. Järvekülani on veel kuusteistkümmend kilomeetrit. Mitu kilomeetrit on veel järveni? Järveni on kaheksa ja pool kilomeetrit.

Все количественные числительные, кроме *üks* (один), требуют после себя партитива ед. числа, напр.: *üks laps, kaks last, kolm last.*

Все порядковые числительные требуют номинатива, напр.: *esimene laps, teine laps, kolmas laps.*

Harjutusi

Kuuni on 386 000 kilomeetrit. Lennuk lendab tunnis 250 kilomeetrit, ööpäeva jooksul 6000 kilomeetrit. Lennuk lendab kuuni 63 päeva, kui ta vahetpidamata lendab. Reisirong sõidab 75 kilomeetrit tunnis, ööpäeva jooksul 1800 kilomeetrit. Tema sõidab kuuni 204 päeva. Hobune jookseb tunnis 16 kilomeetrit, ööpäeva jooksul 240 kilomeetrit. Kuuni jookseb hobune 1600 päeva, see on 4 aastat ja 139 päeva. Jalakäija käib keskmiselt 60 kilomeetrit ööpäevas. Kuuni käib jalakäija 6466 päeva, see on 17 aastat ja 295 päeva.

З а д а н и е 1. Переведите на эстонский язык:

На столе (есть) двадцать тетрадей и шестнадцать книг. На стене висят семь картин. Сколько окон в комнате (у

комнаты)? В комнате (у комнаты) пять окон. Он получил двести двадцать два рубля денег. В нашем доме живут тридцать два человека.

З а д а н и е II. Ответьте письменно на вопросы:

Mitu silma on sinul? Mitu jalga on lehmal? Mitu päeva on ühes kuus? Aga mitu päeva on ühes aastas? Mitu korstnat on teie majal? Kui vana sina oled? Mitu venda ja õde sul on? Mitu rubla on sul raha taskus? Kui palju on laual pliitaseid, raamatuid ja vihke?

§ 21.

Склонение имен числительных

Arvsõnade käänamine

В числительных üks и kaks -ks при склонении переходит в h, числит. kolm склоняется как односложное существительное.

Числительное neli склоняется как существительное на i, где i переходит в j. В числительных viis и kuus при склонении s переходит в t и сохраняется в основе множественного числа.

Числительное seitse принимает при склонении окончание -me, —, kaheksa и üheksa склоняется как существительное «veski».

При склонении составных числительных (от двадцати одного) основой для косвенных падежей, начиная с иллатива, является форма генитива единственного числа, которая сохраняется без изменения, а падежные окончания прибавляются к концу последнего слова.

Käanded	Ainsus			Mitmus		
1. Nominatiiv	üks	kaks	kolm	ühed	kahed	kolmed
2. Genitiiv	ühe	kahe	kolme	ühtede	kahtede	kolmede
3. Partitiiv	üht	kaht	kolme	ühtesid	kahtesid	kolmesid
4. Illatiiv	ühte (ühesse)	kahte (kahesse)	kolme (kolmesse)	ühtedesse	kahtedesse	kolmedesse
5. Inessiiv	ühes	kahes	kolmes	ühtedes	kahtedes	kolmedes
6. Elatiiv	ühest	kahest	kolmest	ühtedest	kahtedest	kolmedest
7. Allatiiv	ühela	kahele	kolmele	ühtedele	kahtedele	kolmedele
8. Adessiiv	ühel	kahel	kolmel	ühtedel	kahtedel	kolmedel
9. Ablatiiv	ühelt	kahelt	kolmelt	ühtedelt	kahtedelt	kolmedelt
10. Komitatiiv	ühega	kahega	kolmega	ühtedega	kahtedega	kolmedega
11. Terminatiiv	üheni	kaheni	kolmeni	ühtedeni	kahtedeni	kolmedeni
1. Nominatiiv	neli	viis	kuus	neljad	viied	kuued
2. Genitiiv	nelja	viie	kuue	neljade	viite	kuute
3. Partitiiv	nelja	viit	kuut	neljasid	viisi	kuusi
4. Illatiiv	nelja (neljasse)	viide (viiesse)	kuude (kuuesse)	neljadesse	viitesse	kuutesse
5. Inessiiv	neljas	viies	kuues	neljades	viites	kuutes
6. Elatiiv	neljast	viiest	kuuest	neljadest	viitest	kuuest
7. Allatiiv	neljale	viiele	kuuele	neljadele	viitele	kuutele
8. Adessiiv	neljal	viiel	kuuel	neljadel	viitel	kuutel
9. Ablatiiv	neljalt	viielt	kuuelt	neljadelt	viitelt	kuutelt
10. Komitatiiv	neljaga	viiega	kuuega	neljadega	viitega	kuuega
11. Terminatiiv	neljani	viieni	kuueni	neljadeni	viiteni	kuuteni

Käänded	Ainsus				Mitmus				
	seitse	kaheksa	üheksa	seitsmed	kaheksad	üheksad	seitsmete	kaheksate	üheksate
1. Nominatiiv	seitse	kaheksa	üheksa	seitsmed	kaheksad	üheksad	seitsmete	kaheksate	üheksate
2. Genitiiv	seitsme	kaheksa	üheksa	seitsmete	kaheksate	üheksate	seitsmeid	kaheksaid	üheksaid
3. Partitiiv	seitset	kaheksat	üheksat	seitsmetesse	kaheksatesse	üheksatesse	seitsmetes	kaheksates	üheksates
4. Illatiiv	seitsmesse	kaheksasse	üheksasse	seitsmetest	kaheksatest	üheksatest	seitsmetele	kaheksatele	üheksatele
5. Inessiiv	seitsmes	kaheksas	üheksas	seitsmetel	kaheksal	üheksal	seitsmetelt	kaheksatel	üheksatel
6. Elatiiv	seitsmest	kaheksast	üheksast	seitsmetega	kaheksaga	üheksaga	seitsmeteni	kaheksatena	üheksatena
7. Allatiiv	seitsmele	kaheksale	üheksale						
8. Adessiiv	seitsmel	kaheksal	üheksal						
9. Ablatiiv	seitsmelt	kaheksalt	üheksalt						
10. Komitatiiv	seitsmega	kaheksaga	üheksaga						
11. Terminatiiv	seitsmeni	kaheksani	üheksani						
Käänded	Ainsus	Mitmus	Mitmus	Ainsus	Mitmus	Mitmus	Ainsus	Mitmus	Mitmus
1. Nominatiiv	kümme	kümmed	kümmed	sada	sajad	sajad	sada	sadade	sadade (sadu)
2. Genitiiv	kümne	kümnete	kümnete	saja	sadade	sadade	sajasse	sadadesse	sadadesse
3. Partitiiv	kümme	kümneid	kümneid	sajas	sadadesse	sadadesse	sajas	sadadesse	sadadesse
4. Illatiiv	kümnesse	kümnetesse	kümnetesse						
5. Inessiiv	kümnes	kümnetes	kümnetes						jne.

Sada kakskümmend.

1. Nomin. sada kakskümmend
2. Gen. saja kahekümne
3. Part. sada kahtkümmend
4. Illat. saja kahekümnesse
5. Iness. saja kahekümnes
6. Elat. saja kahekümnest jne.

Kakssada kolmkümmend kolm.

1. Nomin. kakssada kolmkümmend kolm
2. Gen. kahesaja kolmekümne kolme
3. Part. kahtesada kolmekümmend kolme
4. Illat. kahesaja kolmekümne kolmesse
5. Iness. kahesaja kolmekümne kolmes jne.

При писании числительных словами надо запомнить, что вместе пишутся числительные от 1 до 9 с десятками и сотнями и числительные от 11 до 19. В остальных случаях все числа пишутся отдельными словами.

Примеры: viisteistkümmend — 15
kolmkümmend — 30
nelisada — 400
nelisada kakskümmend üks — 421.

Langevarjuga hüppamise (parašütismi) ajaloost

Mõned aastad tagasi hüppas üks nõukogude lendur langevarjuga kuue tuhande kahesaja viiekümne meetri kõrguselt alla. Viis kuud hiljem hüppas teine lendur kahe tuhande meetri kõrguselt ja avas langevarju neljasaja meetri kõrgusel maast. Üksteistkümmend kuud hiljem kolmas julge lendur avas langevarju saja viiekümne meetri kaugusel maast. Silmapaistev oli hüpe kaheksa tuhande ühesaja meetri kõrguselt. Lendur langes kinnise langevarjuga saja neljakümne kahe sekundi jooksul seitse tuhat

ühexasada meetrit ja avas langevarju alles kaheksa meetri kaugusel maast.

З а д а н и е. Просклоняйте числительные: nelikümmend kolm, seitsekümmend seitse, sada kakskümmend kaheksa.

§ 22.

Склонение имен числительных. Порядковые Arvsõnade käänamine. Järgarvud

Esimene, teine (первый, второй)

	Ainsus		Mitmus	
1. Nominatiiv	esimene	teine	esimesed	teised
2. Genitiiv	esimese	teise	esimeste	teiste
3. Partitiiv	esimest	teist	esimesi	teisi
4. Illatiiv	esimesse (esimesesse)	teise (teisesse)	esimestesse	teistesse
5. Inessiiv	esimeses	teises	esimestes	teistes
6. Elatiiv	esimesest	teisest	esimestest	teistest
7. Allatiiv	esimesele	teisele	esimestele	teistele
8. Adessiiv	esimesel	teisel	esimestel	teistel
9. Ablatiiv	esimeselt	teiselt	esimestelt	teistelt

Kolmas, seitsmes

	Ainsus		Mitmus	
1. Nominat.	kolmas	seitsmes	kolmandad	seitsmendad
2. Genitiiv	kolmanda	seitsmenda	kolmandate	seitsmendate
3. Partitiiv	kolmandat	seitsmendat	kolmandaid	seitsmendaid
4. Illatiiv	kolmandasse	seitsmendasse	kolmandatesse	seitsmendatesse
5. Inessiiv	kolmandas	seitsmendas	kolmandates	seitsmendates
6. Elatiiv	kolmandast	seitsmendast	kolmandatest	seitsmendatest
7. Allatiiv	kolmandale jne.	seitsmendale jne.	kolmandatele jne.	seitsmendatele jne.

Kaitse

Viiendal juulil kell kaheksa hommikul jõudis meie kümnes polk Metsakülla ja peatus siin. Metsaküla, kus me peatusime, on suur küla ning asetseb sügava järve kaldal. Järve taga metsas asetseb kõrge mägi. Küllast lõuna pool asetseb tihe põõsastik. Selle järel algavad Metsaküla laiad ja ilusad nurmed.

Polgukomandör andis käsu kaitsele asumiseks. Kaheksas rood asus kaitsele. Vaatlejad ronisid küla taha mäele ja teostasid seal vaatlust. Me sõime kõhud täis ja läksime magama. Ärkasin umbes kell kaks öösi üles ja läksin välja värske õhu kätte jalutama. Öö oli vaikne. Kuskil laulis kukk, temale vastas teine...

Kogunesime staabi juurde ja läksime siit küla servale, et vahetada valvureid.

Valvurid kõnelesid, et nad võtsid sel ööl kaks vaenlase luurajat vangi. See rõõmustas meid. Kaitse peab olema hästi valvas. Hommikul vara tõusid kõik üles. Kell kümme lahkusime külast. Polk asus pealetungile.

Для справок

Läks värske õhu kätte — пошел на свежий воздух;
andsin venna kätte — дал брату;
suri külma kätte — умер от холода.

kätte происходит от слова käsi (рука) и обозначает в данных конструкциях действителя, к кому переходит действие или предмет. При изменении падежа этого вспомогательного слова получаем сочетания:

on värske õhu käes — находится на свежем воздухе
tuli värske õhu käest — пришел со свежего воздуха
on venna käes — находится у брата
võtsin venna käest — взял у брата
on külma käes — находится на холоде
tuli külma käest — пришел с холода

Sõbrad

Toots liikus üksi rahvapeol. Ta vaatles eemalt teiste lõbu ja rõõmu.

Ta otsis sõpru ja tuttavaid, kuid silmas neid ainult eemalt või teretas mööda minnes: kõigil oli täna vähe aega.

Ilm oli ilus ja selge. Järsku kogunesid tumedad pilved ja vihma hakkas sadama. Sadas raskesti. Tootsil oli aga suur vihmavari, mille ta nüüd lahti lõi, nõnda et õige mõnus oli olla! Kergetis riideis pidulised jooksid sinna-tänna ja otsisid varju.

„Toots, kallis sõber, kas sinagi oled peol!“ hüüdis korraga keegi Tootsi kõrval, ja tuttav, keda ta enne kaugelt nägi, astus ta varju alla. „Sul pole aimugi, kui väga ma sind näha igatsesin; otsisin sind täna kogu päeva, aga rahvamurrus ei leidnud kätte,“ voolas sõbra jutt. Tootsil polnud aimugi, et ta sellele tuttavale nii kallis on.

Tuli veel teine tuttav ja kolmaski, ka nemad olid samuti vaimustatud Tootsi nähes.

Tuli veel neljas. Tootsil oli imemahe ja ülev tundmus. Kas pole suurepärane, kui palju sõpru tal on. Ja kõik otsisid ja ootasid teda.

Vihm kadus. Vihmaga kadusid ka sõbrad. Neil oli täna nii palju tegemist.

Для справок

Частица -gi или -ki, прибавляемая к словам, усиливает внимание к этому слову. На русский язык переводится словом «даже». После гласных и звонких согласных (l, m, n, r, v) пишется -gi, в остальных случаях -ki.

Примеры:

Päikegi hakkas paistma — даже солнце засветило.

Õhtul läks Jaangi kalale — вечером даже Ян пошел рыбачить.

Kasski ehmus — даже кошка испугалась.

Harjutus

„Ütelge, palun, kas siin on ambulants?“

„Jah, siin on ambulants.“

„Kas praegu on vastuvõtmine?“

„Jah, on; vastuvõtmine toimub kella üheteistkümneni.“

„Kus on registreerimine?“

„Siinsamas, teine uks vasakult.“

„Kus on sisehaiguste kabinett?“

„Teisel korral, kolmas uks paremalt.“

„Kas siin on sisehaiguste vastuvõtt?“

„Jah, siin. Missugune järjekorranumber teil on?“

„Mul on kuues number. Aga Teil?“

„Mul on neljas.“

„Eile jõudsin ma siia peale ühteteistkümmend ja siis polnud enam vastuvõttu.“

„Jah, siin ei tohi hilineda. Vastuvõtt lõpeb täpselt kell üksteist.“

*

„Kuidas te end tunnete?“

„Mul on väga halb. Ma olen ülinõrk, mul pööritab pea ja seisan vaevalt jalul.“

„Kas magada saate? Kas teil söögiisu on?“

„Ei sugugi.“

„Millal te haigestusite?“

„Kolm päeva tagasi ma külmetusin, peale selle higistasin tugevasti ja mul oli tugev peavalu. Juba kaks päeva ei taha ma raasugi süüa.“

„Kust teil siis nüüd valutab?“

„Mul on valud kõhus.“

„Näidake keelt! Andke, ma katsun teie pulssi! Teil on palavik.“

„Kas te arvate, et mu haigus on ohtlik?“

„Olge muretu, ohtlikku pole midagi. Kas teil süda oli paha?“

„Jah, esimesel päeval oli, kuid see läks ruttu mööda.“

„Hingake sügavasti! Kas tunnete valu?“

„Mul on ainult raske hingata.“

„Te peate lamama voodis ega tohi kolmel päeval välja minna. Peate dieeti pidama. Ma kirjutan teile retsepti. Seda rohtu võtke iga kahe tunni järel.“

„Tänan.“

„Head paranemist!“

Partisani jutustus

Meid oli neli noort eesti partisan. Me tulime metsast välja talu põldudele, kus vana taat külvas rukist. Ta peatas töö ja lähenes meile. Ta nähtavasti teadis, kes meie oleme, ja teadis samuti, et me oleme talupoegade sõbrad ja et me võitleme nõndasamuti nagu Punaarmee selle eest, et anda talupoegadele ja töölistele võimalus vabaneda neetud fašistidest.

Me hakkasime kõnelema ja ta jutustas järgmist:

„Külas tapsid fašistid mitmed mu tuttavaist. Ühel mu naabril viisid nad minema poja ja keegi ei tea, mis nad temaga tegid. Meid, talupoegi, kohtlevad sakslased eba-inimlikult. Nad teavad, et meie nõukogude valitsus jagas sakslastest mõisnikkude ja hallparunite maa kehvikutele ja sulastele, kes oskavad ja tahavad ise maad harida.

Meie külast astusid mitmed noormehed partisanisalka.“

„See on kena! Meie ründame fašiste seljatagant, hävitame neid, segame nende liikumist.“

„Meie, talupojad, toetame kõigest jõust oma sõpru partisaane. Meie Punaarmee, keda meie kõik püüame aidata, koosneb ju ka talupoegadest ja töölistest.“

Meie vana sõber soovis meile edu meie patriootilises töös ja tõttas oma töö juurde tagasi, meie aga isamaale tähtsate ülesannete täitmisele.

§ 23.

В эстонском языке нет особого падежа для обозначения объекта действия (дополнения). Когда в предложении выражается незаконченное действие, дополнение ставится в партитиве. (См. подробнее § 17.) Получаем т. н. частичное дополнение.

Например:

Peeter ostis hobust — Петр покупал лошадь.

Ma loen ajalehte — Читаю газету.

Когда же в предложении выражается законченное действие, тогда в роли дополнения (т. н. полного дополнения) употребляются:

во множественном числе номинатив множ. ч.
напр.:

Ma lugesin raamatud läbi — Я прочитал книги.

Ema kutsus lapsed tuppa — Мать позвала детей в комнату.

в единственном числе:

а) генитив ед. числа, напр.:

Peeter ostis hobuse — Петр купил лошадь.

Poiss sulges akna — Мальчик закрыл окно.

Ma jõin klaasi kohvi — Я выпил стакан кофе.

б) Номинатив ед. числа только в таком случае, когда в предложении выражается приказание или просьба, напр.:

Pane lamp lauale! — Поставь лампу на стол!

Poiss, sule aken! — Мальчик, закрой окно!

Joo klaas kohvi — Выпей стакан кофе!

Для более точного выражения законченности действия при полном дополнении часто употребляются наречия, обозначающие конец или законченность действия, напр.: *ära, kinni, kätte, valmis* и т. д.

Punaarmeeelane püüdis diversandi kinni — Красноармеец поймал диверсанта.

Punaarmeeelane püüdis diversanti — Красноармеец ловил диверсанта.

Vend sõi supi ära — Брат скушал суп.

Vend sõi suppi — Брат кушал суп.

Harjutusi

a) Mina võtsin raamatu ja hakkasin lugema. Seltsimees Kuusk võttis vintpüssi, käsigranaadi, padrunid ja läks luurele. Mina ostsin enesele tänase ajalehe ja läksin koju lugema. Sina loed ajalehe läbi, siis annad lehe seltsimehele edasi. Õpilane võttis seebi ja läks pesuruumi pesema. Sõber kinkis mulle ilusa peegli.

b) Puusepp ehitas maja valmis. Kalamees püüdis suure kala kinni. Hunt murdis suure lamba maha. Punaväelane laskis vaenlase snaiperi maha. Vend lõi kogemata akna katki. Tema kaotas oma ilusa noa ära.

c) Ta ostis enesele raamatud, vihu, pliatsid ja sullepead. Jaan luges raamatud läbi. Jaan luges uut raamatut. Ema riputas palituid, kuued ja kasukad varna. Ema riputas osa kasukaid ja palituid varna, osa jättis toolile. Mees kaevab auku. Mees kaevab augu valmis. Sõber ostis enesele ilusaid saapaid. Sõber ostis enesele uued saapad.

Nõukogude rahvad

Keegi ei suuda alistada ega orjastada suuri nõukogude rahvaid.

Hukkub igaüks, kes tungib kallale nõukogude rahvaste vabadusele, iseseisvusele, aule, kultuurile, elule. Nõukogude rahvad võitlesid saksa fašistlike okupantide vastu oma vabaduse ja iseseisvuse eest. Punaarmee ja Punalaevastiku võitlejad ja ohvitserid peksid fašiste rängasti kõikidel rindel. Töölised, insenerid, tehnikud ja õpetlased töötasid selleks, et luua rindele võimsaid relvi, suurendada tankide, lennukite, kahurite, automaatide, miinipildujate, mürskude,

padrunite, granaatide ja miinide toodangut, selleks et täita plaani, selleks et toota võimalikult rohkem õli, bensiini, sütt.

Meie konstruktorid töötasid, et anda uusi relvaliike ja täiendada relvastust. Transporditöölised töötasid, et viia kõik see rindele. Kolhoosnikud töötasid ja varustasid armeed ning kogu maad toiduainetega ning toorainetega, andsid oma isiklikud hoiused riigile, et ehitada uusi lennukeid ja tanke. Ennastalgavalt töötas ka nõukogude intelligents, teadus ja kunst.

Kogu nõukogude rahvast läbis üks tahe, üks mõte — hävitada vaenlane, hävitada fašism, pühkida maapinnalt pruun katk — kogu inimkonna nuhtlus. Ja võit saabus, fašism hukus. Meie kodumaa pühitseb võitu julma vaenlase üle.

Hotellis

„Kas teil on vaba tuba?“

„Jah on, aga ainult kolmandal korral.“

„Kui palju seal on vabu numbraid?“

„On mitugi, aga teil on vaja ju ainult üht tuba.“

„Ma pole üksinda, mul on kaasas kaks sõpra. Hea on, kui ma saan kaks tuba, ühe enesele ja teise kahe voodiga toa kaaslastele.“

„Vaadake, see on ühe voodiga, see teine suurem on kahe voodiga. Teised toad asuvad koridori lõpus.“

„Tore. Me võtame kaks tuba.“

„Ainult et kõigil kolmel on aknad õue poole.“

„See ei tee midagi. Meil polegi mahti aknast välja vahutada. Meil on vaja välja magada. Kui palju toad maksavad ööpäevas?“

„Suurem maksab kaheksa rubla, väiksem kuus rubla ööpäevas.“

„Ilus. Tähendab, kahe toa eest tuleb maksta neliteist rubla.“

„Kas teid on hommikul vaja äratada?“

„Jah, palun. Hea, et meelde tuletasite. Äratage mind, palun, kell pool kaheksa. Ma äratan seltsimehed ise üles.“

„Hea küll. Soovin teile head ööd.“

„Head ööd!“

Sport

Nõndasamuti nagu kõik teised nõukogude rahvad, armastavad ka eestlased sporti. Kõigilt kutsealadelt pärit inimesed tegelevad spordiga. Mitte ainult noored, vaid ka juba elatanud inimesed tunnevad spordi vastu huvi. Talvel on lemmiksport suusatamine ja uisutamine. Suvel inimesed ujuvad ja suplevad jõgedes ja järvedes ning meres. Paljud armastavad sõita jalgrattal ja mootorrattal. Noored matkavad jalgsi kodumaa kaunites kohtades. Igas tehases, külas, koolis on kehakultuurlaste kollektiiv.

Kõik nõukogude kodanikud mõistavad spordi tähtsust. Nad teavad, et sport kõvendab inimese tervist.

Meie tehase

Mina töotan tehases. Meie tehases on väga palju töölisi. Nad töötavad tehase mitmesugustes osakondades. Meie tehase direktori nimi on Puu. Tema ise oli ka kunagi tööline siin tehases.

Tehase juhatus asub siinsamas tehase juures.

Mina olen tehasekomitee liige. Nii parteikomitee kui ka tehasekomitee juhivad võitlust toodangu suurendamise ja parandamise eest. Me saavutasime juba suuri edusamme sel alal. Kõik me võtame osa sotsialistlikust võistlusest. Meie brigaad on löökbrigaad. Me ületame tootmisplaani. Me võistleme teise brigaadiga. Meie brigadiir on tehase silmapaistvaim stahhaanovlane.

Luurel

Meie polguülem kutsus mu hilja õhtul enda juurde. Ta ütles mulle, et homme hommikul vara saadab meie rühma

luurele. Mina vastasin, et rühm on alati valmis. Me võtsime kaasa kuulipildurjao ja ratsajao. Meie ülesanne oli teada saada, kas vaenlane asub Mustkülas. Mustkülani on kakskümmend kilomeetrit. Rühm läks mööda teed. Parem pool rühma liikus ratsajagu, vasakul pool üks laskurjagu. Rühma eel liikus üks laskurjagu.

Tee viis läbi metsa. Vahel tuli ette lagendikke, kus kasvab põõsastik. Ilm oli soodus, taevast selge, päike ei olnud veel üles tõusnud. Metsas laulsid linnud. Korraga käis meist paremal püssilask. Keegi laskis. Ma saatsin sinna punaväelase vaatama. Punaväelane pidi järele kuulama, kes laskis. Käis veel mitu püssipauku. Punaväelane jooksis tagasi ja ütles, et meie laskurjagu vangistas kaks vaenlase sõdurit.

Vangid ütlesid, et Mustkülal pole enam nende väeosasid. Ka ratsaluure teatas, et Mustküla on vaenlastest puhas. Selle järel läks meie rühm tagasi oma lähtekohale.

Для справок

1) Глагол *tulema* — прийти — в некоторых конструкциях с дополнительными словами (напр.: *ette*, *vastu*) приобретает значение «попасться». Это касается конструкций, обозначающих природные явления.

Siis tuli ette paks mets — тогда попался навстречу густой лес (по-русски мы скажем: «дошли до густого леса» или «вошли в густой лес»).

Vahel tuli ette lagendikke — иногда попадались равнины.

2) Глагол *käima* — ходить — в сочетании с некоторыми существительными выражает происхождение неожиданного громкого шума, выстрела, грохота:

käis püssipauk — раздался выстрел,

äkki käis kärkekas — вдруг раздался грохот,

käis piksekärgatus — ударил гром.

§ 24.

Translatiiv (превратительный падеж) указывает, кем предмет становится или может стать. Иногда транс-

латив указывает также на количество и предел времени действия. Оканчивается всегда на **-ks**. Отвечает на вопросы: *kelleks? milleks?* (кем? чем?).

Примеры:

Sõja ajal sai ta ohvitseriks — Во время войны он стал офицером

Ta sõidab sinna õpetajaks — Он едет туда учителем.

Ma sõidan küllasse kolmeks päevaks — Я еду в деревню на три дня.

Транслатив на русский язык переводится следующим образом:

1) Если конструкция показывает, кем определенное лицо становится или может стать, то такое сочетание транслатива переводится творительным падежом. Напр.:

Peale kooli lõpetamist saab ta tehnikuks — После окончания
школы он будет техником.

Poiss kasvas suureks — Мальчик вырос большим.

2) Если конструкция показывает, что определенный предмет становится чем-либо, то такое сочетание переводится предлогом «в» и винительным падежом.

Напр.:

Talunikud tegid metsa põlluks — Крестьяне превратили (сделали)
лес в поле.

Meie tarvitame toiduks aedvilja — Мы употребляем в пищу
овощи.

3) Если конструкция временная и выражает некоторое количество времени, то такое сочетание переводится предлогом «на» и числительным с родительным падежом существительного.

Напр.:

Ta komandeeriti sinna kaheks aastaks — Его командировали туда
на два года.

4) Если конструкция временная и выражает предел времени, то такое сочетание переводится предлогом «к» и дательным падежом.

Напр.:

Sügiseks saab see töö valmis — К осени эта работа будет закончена.

Essiiv (обстоятельственный падеж) показывается в качестве кого и чего предмет выступает. Отвечает на вопросы: kellena? millena? missugusena? (кем? чем? каким?). Имеет окончание **-na**. На русский язык большею частью переводится творительным падежом.

Ta elas oma elu ära kalamehena — Прожил свою жизнь рыбаком.

Kutsikana oli Muri väga kena koer — Щенком была Мурка очень красивой собакой.

Harjutusi

a) Tuli muutis maja tuhaks. Minu vend astus mereväkke madruseks. Suveks sõidavad paljud inimesed linnast maale, aga talveks sõidavad nad jälle linna tagasi. Hommikuks tuleb see töö ära lõpetada. Oravad tarvitavad toiduks kuusekabisid. Puusepa tööriistaks on kirves. Minu isa jäi haigeks ja suri. Kui vaenlased meile kallale tungivad, siis teeme nad pihuks ja põrmuks.

b) Kevadel puhkevad pungad puudel ja muutuvad noorteks lehtedeks ja lõhnateks õiteks. Tehased muudavad metalli veduriteks, traktoriteks, tankideks ja kahuriteks. Varsad kasvavad hobusteks, vasikad lehmadeks, talled — lammasteks.

c) Polguülemena on Väraval väga palju hoolt ja muret. Mina töötan õpetajana juba üle kümne aasta. Punaväelastena ja madrustena kaitsevad meie noored oma isamaad. Kes noorena õpib, see vanana tark. Musta elukana kadus rong ööpimedusse. Tema ujub vees kalana. Lapsena elasin ma Tallinna läheduses. Vanana tuleb tal veel palju vaeva näha. Purjekad ujusid merel valgete luikedena. Eemalt paistis mets koledana ja õudsena. Korstnatest tõuseb suits

taeva poole rõngastena. Taevatähed helgivad taevas sinakate tuledena. Minu onu teenis mitu aastat tehases puusepana. Kassina roomas punaväelane põõsastikus.

Kotkas

Kotkas on suur, tumepruun lind. Ta keha on meeter pikk. Kui ta tiivad laiali laotab, siis on nende pikkus ühest otsast teise üle kahe meetri. Tal on tugev nokk ja teravad küüned. Taeva all lendab kotkas kuningana ja kõik linnud kardavad teda.

Emakotkas hakkab märtsikuus munele. Pojad väljuvad munadest 35 päeva pärast. Neil on seljas valged udusuled ja nad kasvavad suureks.

Kotka, eluiga on väga pikk. Isegi puuris elab ta üle saja aasta vanaks. Noored kotkad taltuvad hõlpsasti inimeste seas.

Kuid vabaduses on kotkas hirmus. Kui ta kisendab, siis poevad kõik väiksemad linnud peitu. Vahel viib kotkas isegi väikesi lapsi ära.

Отвѣтьте на вопросы:

Missugune lind on kotkas?

Kui pikk on tema keha?

Kui pikad on tema tiivad?

Missugused on ta nokk ja küüned?

Kunas hakkab emakotkas munele?

Kunas väljuvad pojad munast?

Kui kaua elab kotkas puuris?

Missugune on kotkas vabaduses?

Minu kodumaa

Küla, kus mina sündisin, asub Kaukaasias. Selle küla nimi on Mägiste. Küla asetseb Musta mere rannal. Must meri on väga sügav ja tormine.

Mägiste külas elavad ka minu vanemad ja sugulased. Seal on mul palju tuttavaid. Seal elasin ma 18 aastat. Selles külas käisin mina ka koolis ja töötasin põllutöölisena. 1940. aastal sõitsin mina Moskvasse õppima.

Mägiste külas on väga hea elada. Otse küla taga asuvad kõrged mäed. Mäekülgedel kasvab segamets. Mäetippudel lasub lumi.

Mäejalal on suur järv, mis tagapool laieneb. Selle pikkus on kolm kilomeetrit, laius kaks kilomeetrit. Paremalt pool küla voolab suur jõgi. See voolab järvest välja ja suubub Musta merre. Jõgi on väga kiirejooksuline. Jões on palju kive. Pahemal pool küla asuvad ilusad aiad.

Küla ligidal on poolsaar. Sellel poolsaarel kasvab lehtpuumets. Seal on ka suur kõrgustik.

Suvel on väga hea supelda Mustas meres. Vesi on väga soe ja puhas. Kaukaasias on palju kaljusid. Mägedes leidub palju kitsandikke, lõhestikke ja koopaid.

Seal ei ole kõrbesid. Kaukaasia mägiteed on väga kitsad. Õhk on puhas ja kerge. Suvel on siin väga kõrge temperatuur. Mäeharjadel on suured udud. Kõrgetelt mägedelt võib väga kaugele näha.

Kaukaasias on väga mugav elada, ainult et suvel on seal kaunis palav. Mina armastan veeta oma puhkeaja Kaukaasias.

§ 25.

Abessiiv (лишительный падеж) указывает на отсутствие чего-либо. Отвечает на вопросы: kelleta? milleta? (без кого? без чего?). Оканчивается всегда на **-ta**. На русский язык переводится чаще всего предлогом «без» с родительным падежом.

Примеры:

Kirveta on võimata raiuda — Без топора нельзя рубить.

See kirves on varreta — Этот топор без топорща.

Таблица склонения существительного с прилагательным

Käänded	Ainsus	Mitmus
1. Nominatiiv (nimetav) kes? mis?	punane raamat	punased raamatud
2. Genitiiv (omastav) kelle? mille?	punase raamatu	punaste raamatute
3. Partitiiv (osastav) keda? mida?	punast raamatut	punaseid raamatuid
4. Illatiiv (sisseütlev) kellesse? millesse?	punasesse raamatusse	punastesse raamatutesse
5. Inessiiv (seesütlev) kelles? milles?	punases raamatus	punastes raamatutes
6. Elatiiv (seestütlev) kellest? millest?	punasest raamatust	punastest raamatutest
7. Allatiiv (alaleütlev) kellele? millele?	punasele raamatule	punastele raamatutele
8. Adessiiv (alalütlev) kellele? millele?	punasel raamatul	punastel raamatutel
9. Ablatiiv (alaltütlev) kellelt? millelt?	punaselt raamatult	punastelt raamatutelt
10. Komitatiiv (kaasaütlev) kellega? millega?	punase raamatuga	punaste raamatutega
11. Terminatiiv (rajav) kelleni? milleni?	punase raamatuni	punaste raamatuteni
12. Abessiiv (ilmaütlev) kelleta? milleta?	punase raamatuta	punaste raamatuteta
13. Translatiiv (saav) kelleks? milleks?	punaseks raamatuks	punasteks raamatuteks
14. Essiiv (olev) kellena? millena?	punase raamatuna	punaste raamatutena

Примечание: Как видно из таблицы, четыре падежа komitatiiv, terminatiiv, abessiiv и essiiv не согласовывают окончаний прилагательных с существительными.

Задание: Просклоняйте по всем падежам следующие слова: maja, kana, vihk, pliats, püss, kuulipilduja, kahur, lennuk.

Harjutusi

a) Ära hakka suleta kirjutama! Vihmata ei kasva põllul vili ega heinamaal rohi. Nõukogude riigis ei ole keegi tööta. Kapitalistlikkudes maades on aga palju töölisi tööta. Need on töötatöölised. See kirves on varreta. Masinateta ja traktoriteta on kolhoosides raske toime tulla. Kõrves on võimatu elada veeta.

Lumeta teel on reega raske sõita. Miks sa palituta välja tulid? Täna on nii soe ilm, et võib isegi kuueta käia.

b) Soojadel maadel on majad katuseeta. Pilvine taevas on tähtedeta. Ükski kolhoos ei ole kariloomadeta. Laevadeta ei ole võimalik merel sõita. See jõgi on kaladeta. Lugema õpisin ma suurema vaevata. Kultuurinimene ei saa elada ajaleheta.

ОТВЕТЬТЕ НА ВОПРОСЫ:

Milleta on raske kirjutada? (pliiats ja sulg).

Milleta on talvel võimatu käia? (saabas).

Kelleta sina tuled täna kooli? (kaaslane).

Milleta elasid inimesed vanasti? (tuli).

Milleta ei joo mina teed? (suhkur).

Milleta ei ole võimalik tahvlile kirjutada? (kriit).

Milleta ei saa rätsep töötada? (nõel, niit ja käärid).

Signaal

Raudteevaht Semjon astus kord metsateed. Päike oli juba madalal. Ümberringi oli täielik vaikus. Varsti jõudis Semjon raudteeliini juurde. Talle paistis, et kuskil kõlksus miski, nagu lööks keegi raua raua vastu. Semjon lisis sammu.

„Mis see küll tähendab?“ mõtles ta.

Ta jõudis metsa äärde. Eespool kerkib raudtee. Üleval raudteetammil on inimene kummargil ja teeb seal midagi.

Semjon hakkas tasakesi inimese poole hiilima. Äkki näeb — inimene tõusis püsti, kang käes. Ta lõi kangi roopa alla ja keeras selle kõrvale. Semjonil läks silmade ees mustaks, tahab hüüda, aga ei saa. Ta jookseb üles, aga kangiga mees veereb lukerpalli teiselt poolt alla.

Reisijaterong tuleb varsti. Teda ei saa liputa peatada. Roobast ei saa ka tööriistadeta paigale panna. Haamrita ei saa roopanaelu liiprisse taguda.

Semjon kuuleb, kuidas vabrikuvile üürgab, tähendab — kell on kuus. Rong sõidab mööda kaks minutit seitsme peal.

Ta hakkab jooksuma peaaegu mõistusetu, ei tea, mis teha. Ta jookseb roobasteni ja haarab maast kepi. Juba kuuleb ta kauget vilet, kuuleb, kuidas roopad tasa ja ühetaoliselt hakkavad värisema. Seal tuli talle äkki midagi meelde. Ta võttis mütsist rätiku, saapasäärest noa, lõi enesele noaga küünarnukist kõrgemale käsivarde. Veri pritsis, hakkas kuuma ojana voolama. Ta kastis rätiku verre, ajas laiali, sidus selle kepi otsa ja tõstis oma punase lipu üles.

Seisab ja lehvitab lipuga, rong on juba eemalt näha.

Veri aga voolab ja voolab. Semjon surub haava vastu külge. Kuid veri ei jää seisma. Üks mõte on ainult peas: „Ei jõua lõpuni seista, pillan lipu maha.“ Ta silmade ees läks kõik mustaks ja ta pillas lipu maha. Kuid vedurijuht nägi teda juba.

Rong jäi seisma. Inimesed tulid vagunitest välja, kogunesid lamaja ümber.

§ 26.

Minu kodumaa

Mina sündisin Moskva oblastis Võssokovo külas. See on ilus küla. Selles on kakssada viiskümmend maja ja kaheksasada kolmkümmend kaks elanikku.

Võssokovo küla asetseb Kljasma jõe paremal kaldal. See jõgi on väga pikk ja lai. Jõevool on väga kiire. Teiselpool

jõge on lai luht. Sügisel on luhal palju heinakuhje. Luhaheinamaa taga on suur mets. Metsas elutseb palju linde ja metsloomi.

Metsa äärel asub suur järv. Järves on rohkesti kalu. Järve keskel on kaks saart. Ühel saarel kasvab kaks suurt puud, teisel aga on suur kivi. Puud oma laiade oks-tega varjavad suvel saart päikese eest.

Suveõhtutel armastan ma istuda puude all ja vaadelda vaikset veepinda. Järvel on väike laht. Lahes on vesi puhas ja selge. Seal on hea supelda. Järve kõrval on suur soo. Soos kasvab pikk rohi. Paremalt jõekaldal kasvab lehtpuumets.

Paremalt pool küla asub väli. Mööda välja läheb suur tee. Tee kõrval on suured augud ja vallid. Väljal asub suur tiik. Tiigi ligidal on suur kungas. Minu kodumaa pinnas on väga hea, kliima on paras, udusid on vähe, õhk on puhas ja temperatuur ei ole ka kõrge.

З а д а н и е: Перепишите рассказ и поставьте все выделенные слова во множественном числе.

Tallinn ja tema ümbrus

Meie Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinn Tallinn asub Soome lahe rannikul. Selle kauni koha valisid eestlaste kauged esivanemad linna asemeks juba vanaal hallil ajal. Siin seisis nende kuulus linnus Lindanisa, praegune Toompea. Selle asemele rajasid taanlased Tallinna.

Kogu ümbruskonnas ei leidu soodsamat paika kui siin. Lai ja sügav Tallinna laht lõikub siin suures kaares kaugemale kaljurannikusse. Lahe ääres asub madal rannatasandik, mille äärel kerkib järsk paekallas müürina kõrgele üles. Paekalda ja mere vahel asetseb linn. Kes paekaldalt alla vaatab, sellele avaneb nagu linnulennult kaunis

Tallinna pilt — uhke ja kaunis linn teravate tornidega ja punaste katustega, haljaste puisteedega ja sinava merega.

Ülal mäel asub Ülemiste järv, mis on linnast hästi kõrgemal ja varustab linna joogiveega. Linna keskmes asetsevad raekoda, kus asub linna täitevkomitee, kaubastud, pangad.

Tallinna linnasüdamik on üsna vana. Siin näeb veel kitsaid kõveraid tänavaid, endise kindluse ja kirikute pikki torne, teravate viilkatustega ja pikkade kitsaste akendega maju.

Linnasüdamikku eraldab muust linnast kaunis puistee-ring ehk haljasvöönd. Haljasvööndi pärnade, vahtrate ja hobukastanite vilus asetsevad linlaste lähimad jalutuskohtad. Haljasvööndi sõõri tagant hargnevad Tallinna suuremad tänavad: Narva, Tartu, Pärnu ja Paldiski maantee.

Linna idaserval levib paekalda jalalt kuni mereni Kadriorg, mis on pealinnale kosutavaks puhkepaigaks. Siin looklevad piki mererannikut põliste tammede, saarte ja pärnade vahel liivased jalgteed.

Tallinn on ENSV pealinn ja ühtlasi ka kõige suurem linn Eestis. Peale eestlaste elab siin ka muid rahvaid. Siin asetsevad Eesti laeva-, vaguni- ja masinaehitustehased, paberi-, riide-, trikoo-, raadio- ja saapavabrikud.

Tallinna sadam on sügav ja mahukas. Ta külmetab kinni ainult üsna lühikeseks ajaks.

Linna läheduses asub hulk mugavaid puhkekohti, nagu Nõmme, Pääsküla, Pirita, Kose, Rannamõisa jne. Kõikjale pääseb kerge vaevaga, sest linna ümbruse teed on heas korras. Pirital on avar liivarand, kus töötajad suvel püha-päevald käivad puhkamas ja suplemas ning ujumas.

Для справок

а) При перечислении нескольких сложных слов, имеющих одну общую часть, применяется пропуск общей ча-

сти и замена ее через дефис во всех словах, кроме последнего, напр.:

Näitusel oli palju mets- ja koduloomi. — На выставке было много диких и домашних животных (вместо metsloomi написана только первая часть mets-).

Siin asuvad Eesti laeva-, vaguni- ja masinaehitustehased — Здесь находятся эстонские судостроительные, вагоностроительные и машиностроительные заводы.

b) После глагола «käima» всегда употребляется инфинитив с окончанием -mas, напр.: Ma käin koolis õppimas — Я хожу в школу, чтобы учиться.

§ 27.

Пассивная форма глагола (umbisikuline teguhood) показывает безличное действие (или неопределенное личное действие).

Пассивная форма глагола настоящего времени имеет окончание -takse, -dakse или -akse. Окончание -dakse пишется обыкновенно после долгих гласных, дифтонгов и букв r, n, l, если корень слова оканчивается этими буквами; в остальных случаях пишется обыкновенно -takse. Окончание пассива прибавляется к основе глагола в слабой степени.

На русский язык пассивная форма глагола настоящего времени переводится третьим лицом мн. числа изъявительного наклонения, или же глаголом наст. времени пассивной конструкции.

Seal ehitatakse maja —	{ там строят дом там строится дом
Metsas saetakse puid —	{ в лесу пилят дрова в лесу пилятся дрова
Kirja kirjutatakse —	{ пишут письмо пишется письмо

Примеры

istuma, istutakse — сидят, сидится
kirjutama, kirjutatakse — пишут, пишется
hüppama, hüpatakse — прыгают, прыгается
töötama, töötatakse — работают, работается
murdma, murtakse — ломают, ломается
kündma, küntakse — пашут, пашется
käskima, kästakse — велят, велится
laulma, lauldakse — поют, поется
kuulma, kuuldakse — слышат, слышится
saama, saadakse — получают, получается
tooma, tuuakse — приносят, приносится
viima, viiakse — несут, несется
juoma, juuakse — пьют, пьется.

Примечание. В глаголах типа *tooma* исторически выпало из пассива *d* (*toodakse*) вследствие стяжения корня.

Пассивная форма глагола требует объекта (дополнения) в партитиве (при неполном охвате или при незаконченности действия) или в номинативе (при полном охвате объекта или же при законченном действии). Примеры:

maad küntakse — земля пашется (неизвестная часть земли)
maa küntakse — земля пашется (вся земля).

Отрицательную форму пассива настоящего времени получаем, если отбросим окончание *kse* и употребим отрицание «*ei*», напр.:

küntakse — *ei künta* = не пашут
naerdakse — *ei naerda* = не смеются
kirjutatakse — *ei kirjutata* = не пишут
loetakse — *ei loeta* = не читают
mängitakse — *ei mängita* = не играют
kõnnitakse — *ei kõnnita* = не ходят

Примечание: а) В некоторых словах, где в основе, непосредственно перед окончанием встречаются -nn-, -ll-, при отрицательной форме -nn- переходит в -nd-, -ll- переходит в -ld-, напр.:

minnakse — ei minda
pannakse — ei panda
tullakse — ei tulda
ollakse — ei olda

б) В глаголах с долгим гласным или дифтонгом в первом слоге отрицательная форма приобретает окончание -da, причем происходит чередование гласных, напр.:

tuuakse — ei tooda
süüakse — ei sööda
lüüakse — ei lööda
käiakse — ei käida
viiakse — ei viida.

Harjutusi

Pimedas ei loeta raamatut. Vihmase ilmaga ei käida metsas. Neid puid ei panda ahju, vaid pannakse pliidi alla. Seda raamatut ei loeta huviga. Tänapäeval ei künta enam hobusega, vaid traktoriga. Vigase üle ei naerda. Siin ei laiselda, ei jutelda, ei viideta aega tarbetult, ei suitsetata töö ajal ega hilineta tööle. Siin töötatakse usinasti.

*

Linnas ehitatakse suurt maja. Kevadel küntakse põldu, siis külvatakse sinna viljaseemneid. Talvel köetakse ahjusid puudega või kivisöega. Neid raamatuid loetakse väga suure huviga. Kinos näidatakse huvitavaid filme. Klassis õpitakse, pargis jalutatakse, söögitoas süüakse, magamistoas magatakse. Tahvlile kirjutatakse kriidiga, aga vihku kirjutatakse tindiga.

Отвѣтьте на вопросы:

- Millega küntaksej maad? (ader).
- Millega süüakse suppi? (lusikas).
- Mis tehakse mererannal? (jalutama).
- Mis tehakse püssiga? (laskma).
- Kust võetakse vett? (kaev).
- Millega sõidetakse merel? (laev).

Meie juurviljaaed

Kogu suve annab juurviljaaed meile toidukõrvast. Talveks korjatakse sealt suured toidutagavarad. Juba varakult suvel hakatakse rohelist sibulat sööma. Varsti valmivad kurgid. Peagi on ka kartul valmis. Värske kartul nopitakse maast, pestakse puhtaks ja küpsetatakse või keedetakse. Küpsekartul on väga maitsev. Juurviljaaiast korjatakse kõik juurvili ära. Kõige enne korjatakse ära tomatid, sest nad kardavad külma. Sibul kitkutakse maast välja, seotakse kimpu ja riputatakse ahju juurde kuivama. Nüüd hakatakse porgandeid, peete ja kaalikaid korjama. Need kantakse koopasse ja pannakse kuiva liiva sisse.

Viimaks jõuab kord kartulini. Kartul nopitakse põllult ja pannakse kuhja või keldrisse. Siis hakatakse kapsast korjama. Kapsad riivitakse või raiutakse ja soolatakse suurtesse tünnidesse hapnema.

З а д а н и е: Переписать упражнение, написать слова, заключенные в скобки, в пассиве настоящего времени.

Sõnnikuga (väetama) maad. Lehma (lüpsma) kolm korda päevas. Põldu (künda) kevadel. Sovhoosis (kasvatama) päevalilli. Klubisse (panema) raadio üles. Eemal (raiuma) metsa. Ōues (mängima) jalgpalli.

§ 28.

Пассивная форма глагола в прошедшем времени имеет окончание *-ti* или *-di*. Окончание *-ti* пишется обыкновенно после кратких гласных и согласных; после долгих гласных, дифтонгов и букв *g, l, n*, если корень оканчивается на эти буквы, пишется обыкновенно *-di*. Окончание прошедшего времени пассива прибавляется к основе глагола в слабой степени.

На русский язык пассивная форма глагола прошедшего времени переводится глаголом прошедшего времени изъявительного наклонения, или глаголом прошедшего времени пассивной конструкции.

Seal ehitati maja	{ Там строили дом Там строился дом.
Metsas saeti puid	{ В лесу пилили дрова В лесу пилились дрова.

Примеры:

istuma — istuti	laulma — lauldi
kirjutama — kirjutati	naerma — naerdi
hüppama — hüpati	kuulma — kuuldi
võtma — võeti	saama — saadi
lugema — loeti	käima — käidi
töötama — töötati	tooma — toodi
murdma — murdi	sööma — söödi
käskima — kästi	jooma — joodi

Отрицательная форма пассива прошедш. времени

eī istutud	ei lauldud
ei kirjutatud	ei naerdud
ei hüpatud	ei kuuldud

Harjutusi

Meie külasse seati elekter sisse. Meie elumajasse riputati kaks lampi. Vaenlaselt võeti palju kuulipildujaid ja kahureid. Suvel tehti põllul tööd, künti traktoritega ja niideti niidumasinatega. Vanasti niideti heina vikatitega ja vilja lõigati sirpidega, nüüd tehakse see töö masinatega. Raamatud pandi lauale, aga vihud tõsteti kappi. Tuba pühiti puh-taks ja lamp pandi põlema. Koolimaja ehitati esimeseks septembriks valmis. Fašistid pekseti meie kodumaa piiri-dest välja ja hävitati. Metsas raiuti ja saeti puid, pärast veeti puud vagunitega linna. Nõukogudesse valiti eesrind-likud töölised ja teised silmapaistvad inimesed. Öhtul istuti aias ja jutustati suurtest töövoitudest.

Tartu

Tartu linn asetseb Emajõe ääres. Linna keskel asub Toomemägi. See on veetlevaim koht Tartus. Ta on linna suurimaks puiestikuks, armsaimaks jalutuspaigaks ja kau-niks puhkekohaks. Kes esimest korda külastab Toomemäge, see tunneb end viibivat nagu suures muuseumis, sest siin asuvad seitsmesaja aasta vanuse toomkiriku varemed, mille vahel asub Tartu Riikliku Ülikooli raamatukogu.

Linna äärtel asuvad suured pargid, nagu Tähtvere, Raadi ja Ropka park. Neis kasvavad kodumaa kaunid lehtpuud, nagu pärnad, vahtrad, jalakad, saared, tammed kõrvuti võõramaa puudega. Viimastest leidub rohkesti lehtmände, seedreid, pöökpuud jt. Eriti rikas võõramaa puudest on bo-taanikaaed, mis asub Emajõe kaldal.

Toomemäe nõlval asub linna südamik, kus asuvad rae-koda linna täitevkomiteega, post, pangad, kaubastud ja Tartu Riiklik Ülikool. Tartu Riiklik Ülikool on kõige va-nem Nõukogude Liidu ülikool ja ta asutati 1632. a.

Suuruselt on Tartu teine linn Eesti NSV-s.

Tööstuse ja põllundussaaduste läbikäigu poolest on Tartu kogu Lõuna-Eesti kõige tähtsam keskus. Tartusse valguvad kokku Lõuna-Eesti põllu-, karja- ja metsasaadused, mida siin paljud tehased ümber töötavad. Tartus töötavad masina-, naha-, seebi-, pärmi-, telefoni- ja lauavabrikud. Eriti nimetamist väärib Tartu trükitööstus oma trükikodade arvuga.

Tartu ümbrus kuulub põllupinna poolest Eesti parimate nurkade hulka ja suurel hulgal tuleb Tartusse kokku põllusaadusi, mis siit saadetakse edasi teistesse Eesti NSV nurkadesse kas vee- või raudteid mööda. Emajõe kaudu toimub elav laevaliiklemine. Eriti elav on kaubavahetus Peipsi ranniku asulatega. Emajõe veetee kaudu tuleb sealt Tartusse küttepuid, marju ja aedvilju, Tartust saadetakse sinna kõik-suguseid tarbekaupasad.

Tartu peatähtsus on aga selles, et ta on Eesti hariduskeskuseks. Peale ülikooli töötab siin veel mitu keskkooli, tehnikumi ja kunstikooli. Siin asuvad Eesti suuremad raamatukogud ja muuseumid.

Fašistlikud barbarid tahtsid Suure Isamaasõja päevil hävitada Tartu linna ja kõik seal leiduvad kultuurivarad, kuid Punaarmee hoogne pealetung takistas neid. Nad lasid õhku ja süütasid suure hulga koolimaju ja kultuurihooneid, nagu kauni „Vanemuise“ teatri, kunstiinstituudi, „Töölismaja“ ja terve rea teisi hooneid.

Kuid nõukogude võimu juhtimisel vaba eesti rahvas ehitab uuesti üles oma armsa Tartu.

СЛОВАРЬ — SÖNASTIK

§ 1.

esime|ne, -sed — первый
 õppetun|d, -nid — урок
 mis — что
 see — это
 on — есть
 maja — дом
 tuba, toad — комната
 ak|en, -nad — окно
 uks, -ed — дверь
 sein, -ad — стена
 ah|i, -jud — печь
 põrand, -ad — пол
 pin|k, -gid — скамья
 lau|d, -ad — стол
 tool, -id — стул
 kap|p, -id — шкаф
 la|gi, -ed — потолок
 raamat, -ud — книга
 pliiats, -id — карандаш
 lam|p, -bid — лампа
 tindipot|t, -id — чернильница
 aga — а, но, да
 ja — и, да
 jah — да
 ei — нет
 ei ole — не есть, нет
 vaid — но
 siin — здесь
 seal — там

ka — тоже
 as|i, -jad — вещь
 kas — ли, разве

§ 2.

tei|ne, -sed — второй, другой
 need — эти
 vihk, -ud — тетрадь
 sullepa, -d — ручка
 sul|g, -ed — перо
 tahv|el, -lid — доска
 tere — здравствуйте
 hommik, -ud — утро
 õhtu, -d — вечер
 aeg, ajad — время
 hea, -d — хорошо, хороший
 nägemine, -sed — видение
 öö, -d — ночь
 seltsi|mees, -mehed — товарищ
 sõb|er, -rad — друг
 hüvasti! — всего хорошего

§ 3.

kolma|s, -ndad — третий
 lühike, -sed — короткий
 pik|k, -ad — длинный
 täishäälik, -ud — гласный звук
 han|i, -ed — гусь
 kana, -d — курица
 saan, -id — сани

kaa|s, -ned — крышка
saar, -ed — остров
oda, -d — копье
pori, -d — грязь
tosin, -ad — дюжина
soo, -d — болото
loom, -ad — животное
roos, -id — роза
sina — ты
lina, -d — лен, простыня
higi, -d — пот
piim, -ad — молоко
tii|k, -gid — пруд
rii|k, -gid — государство
lum|i, -ed — снег
valge, -d — белый
suur, -ed — большой
puur, -id — клетка; бурав
ruum, -id — пространство; помещение
süda, -med — сердце
süü, -d — вина
häda, -d — беда
säär, -ed — голень
sõ|da, -jad — война
lõõm, -ad — сильное пламя
köha, -d — кашель
töö, -d — работа; занятие
hal|b, -vad — плохой
kall|i, -jad — квас
tul|i, -ed — огонь
nal|i, -jad — шутка
nel|i, -jad — четыре
pull, -id — бык
pall, -id — мяч
hall, -id — серый
kell, -ad — часы
pime, -dad — темный, слепой
ema, -d — мать
tema — он, она, оно

kamm, -id — гребенка, расческа
tamm, -ed — дуб
trumm, -id — барабан
tina, -d — свинец
kann, -ud — кружка
konn, -ad — лягушка
tünn, -id — бочка
hapu, -d — кислый
pip|ar, -rad — перец
kep|p, -id — палка
pap|p, -id — папка, поп
lip|p, -ud — флаг, знамя
lap|p, -id — тряпка, лоскут, заплата
mät|as, -tad — кочка
kat|el, -lad — котел
lät|e, -ted — родник
kot|t, -id — мешок
pot|t, -id — горшок
ket|t, -id — цепь
lak|e, -ked — похлебка для собак
rak|e, -ked — сруб
tõk|e, -ked — препятствие
lõk|e, -ked — костер
tik|k, -ud — спичка
pik|k, -ad — длинный
luk|k, -ud — замок
kuk|k, -ed — петух
isa, -d — отец
visa, -d — упорный
ase, -med — место
kesa, -d — пар (вспаханное поле)
püss, -id — ружье
kass, -id — кошка
tass, -id — чашка

§ 4.

nel|ja|s, -ndad — четвертый
missugu|ne, -sed — какой, -ая, -ое

milli|ne, -sed — какой, -ая, -ое
see, need — этот, эта, это
väike, -sed — маленький
kitsa|s, -d — узкий
lai, -ad — широкий
madal, -ad — низкий
kus — где
või — или
kõrg|e, -ed — высокий
joon|lau|d, -ad — линейка
pik|k, -ad — длинный
puh|as, -tad — чистый
veel — еще
tema — его, ее
vana, -d — старый
noor, -ed — юный, молодой
inime|ne, -sed — человек
magus, -ad — сладкий
puna|ne, -sed — красный
valg|e, -ed — белый
sini|ne, -sed — синий
roheli|ne, -sed — зеленый
sil|m, -ad — глаз
kena, -d — прекрасный
õhuke, -sed — тонкий
sügav, -ad — глубокий
jõgi, jõed — река
paks, -ud — толстый, густой
mets, -ad — лес
pehme, -d — мягкий
sai, -ad — булка, белый хлеб
päike, -sed — солнце
palav, -ad — горячий
taeva|s, -d — небо
koer, -ad — собака
kass, -id — кошка
as|i, -jad — вещь
kolla|ne, -sed — желтый
või, -d — масло сливочное

§ 5.

viie|s, -ndad — пятый
üliõpila|ne, -sed — студент
kalur, -id — рыбак
ohvitser, -id — офицер
kapten, -id — капитан
leitnan|t, -did — лейтенант
major, -id — майор
rea|mees, -mehed — рядовой
seersan|t, -did — сержант
kindral, -id — генерал
kõik — все

§ 6.

kuue|s, -ndad — шестой
kuulipilduja, -d — пулемет
vintpüss, -id — винтовка
uu|s, -ed — новый
ajaleh|t, -ed — газета
ilus, -ad — красивый, -ая, -ое
tape|t, -tid — обои
krii|t, -did — мел
must, -ad — черный, -ая, -ое
madrats, -id — матрац
vai|p, -bad — одеяло, ковер
pad|i, -jad — подушка
voodi, -d — кровать
lill, -ed — цветок
pil|t, -did — картина
seinakell, -ad — настенные часы

§ 7.

seitsme|s, -ndad — седьмой
siga, sead — свинья
viga, vead — ошибка
iga, ead — век
rida, read — ряд
uba, oad — боб
luba, load — разрешение

suga, soad — бердо
sugu, sood — род, порода
lugu, lood — рассказ, муз. вещь
tegu, teod — дело, действие
nägu, näod — лицо
kägu, käod — кукушка
tigu, teod — улитка
mägi, mäed — гора
süsi, söed — уголь
lüsi, löed — косовица, древко

косы

susi, soed — волк
leh|t, -ed — лист
liha, -d — мясо
hääl, -ed — голос
metsloom, -ad — зверь
kahjulik, -ud — вредный
ham|mas, -bad — зуб
terav, -ad — острый
nah|k, -ad — кожа
näonah|k, -ad — кожа лица
hiinla|ne, -sed — китаец
kõver, -ad — кривой
lõbus, -ad — веселый
tuli|ne, -sed — горячий
tip|p, -ud — верхушка
kot|t, -id — мешок
rot|t, -id — крыса
ket|t, -id — цепь
pot|t, -id — горшок
lak|k, -id — лак
tük|k, -id — кусок
suk|k, -ad — чулок
mok|k, -ad — губа
plii|t, -did — плита
kuld|ne, -sed золотой
aialat|t, -id — жердь
vares, -ed — ворона
siidsuk|k, -ad — шелковый
чулок

§ 8.

kaheksa|s, -ndad — восьмой
pöördso|na, -d — глагол
pöörami|ne, -sed — спряжение
olevik, -ud — настоящее время
ainsus, -ed — единств. число
mitmus, -ed — множ. число
kirjutama, kirjutan — писать
istuma, istun — сидеть
magama, magan — спать
sööma, söön — есть, кушать
jooma, joon — пить
seisma, seisan — стоять
lugema, loen — читать
töötama, töötan — работать
söögi|tuba, -toad — столовая
ven|d, -nad — брат
vabrik, -ud — фабрика
õ|de, -ed — сестра
õppima, õpin — учиться
ülikool, -id — университет
teenima, teenin — служить
Punarat|savä|gi, -ed — Красная
Конница
elama, elan — жить
puumaja, -d — деревянный дом
puh|as, -tad — чистый, чисто
õhtu, -d — вечер
elektrivalgus, -ed — электриче-
ский свет
ning — и
vahel — иногда
mängima, mängin — играть
aed, aiad — сад
jalutama, jalutan — гулять
tänav, -ad — улица
par|k, -gid — парк
ujuma, ujun — плавать
kur|k, -gid — огурец

pal|k, -gid — бревно
sin|k, -gid — окорок
kur|t, -did — глухой
par|t, -did — утка
vil|t, -did — валенок, фетр
kon|t, -did — кость
san|t, -did — нищий
kar|p, -bid — коробка
sir|p, -bid — серп
kam|p, -bad — комок, глыба,
шайка

§ 9.

üheksa|s, -ndad — девятый
sul|g, -ed — перо
suu, -d — рот
kõnelema, kõnelen — говорить,
разговаривать
kõrv, -ad — ухо
kuulma, kuulen — слышать
kuulama, kuulan — слушать
käima, käin — ходить
jooksma, jooksen — бегать
hüppama, hüppan — прыгать
tantsima, tantsin — танцевать
joonistama, joonistan — рисо-
вать
öösi — ночью
päeval — днем
klass, -id — класс
seisma, seisan — стоять
nooremleitnan|t, -did — младший
лейтенант
alampolkovnik, -ud — подпол-
ковник
polkovnik, -ud — полковник
vaidlema, vaidlen — спорить
rääkima, räägin — говорить
valjusti — громко

vehkima, vehin — махать
tõsi|ne, -sed — серьезный
vaikselt — тихо
elumaja, -d — жилой дом
hobu|ne, -sed — лошадь
lehm, -ad — корова
kõndima, kõnnin — ходить
vanaisa, -d — бабушка
juuksed — волосы
küürus — горбатый
põl|d, -lud — поле
lam|mas, -bad — овца
mööb|el, -lid — мебель
sohva, -d — диван
riie, -ded — одежда
ülikon|d, -nad — костюм
palitu, -d — пальто
klei|t, -did — платье
raamatukar|p, -id — книжный
шкаф

§ 10.

kümne|s, -ndad — десятый
minema, lähen — идти
ran|d, -nad — берег, побережье
kuhu — куда
lugemist|uba, -oad — читальня
soo, -d — болото
mar|i, -jad — ягоды
marjule — по ягоды
seen, -ed — грибы
seenile — по грибы
keetma, keedan — варить
soolama, soolan — солить
pois|s, -id — мальчик
sõitma, sõidan — ехать
heitma, heidan — ложиться
kino, -d — кино
teat|er, -rid — театр

§ 11.

üheteistkümnne|s, -ndad — один-
надцатый
kal|las, -dad — берег
vaatama, vaatan — смотреть
kõrgel — высоко
lendama, lendan — лететь
kur|g, -ed — журавль
põõsa|s, -d — куст
kevad, -ed — весна
aastaa|eg, -jad — время года
hakkama, hakkam — начинать
kuristik, -ud — овраг
kasvama, kasvam — расти
põhi, -jad — дно
voolama, voolan — течь
oja, -d — ручей
õud|ne, -sed — страшно, жутко
kahisema, kahisen — шелестеть
vulisema, vullisen — журчать
nahkhiir, -ed — летучая мышь
kivi, -d — камень
sam|mal, -blad — мох
kõrval — рядом с
jõhvikas|s, -d — клюква
uss, -id — червяк, червь, змея
mär|g, -jad — мокрый
hõljuma, hõljum — качаться
udu, -d — туман

§ 12.

kaheteistkümnne|s, -ndad —
двенадцатый
Ukraina — Украина
punaväela|ne, -sed — красно-
армеец
linn, -ad — город
allika|s, -d — родник
edasi — вперед, дальше
soola|ne, -sed — соленый

katu|s, -sed — крыша
suits, -ud — дым
klaas, -id — стекло
plek|k, -id — жесть, пятно
kohv|er, -rid — чемодан
nah|k, -ad — кожа
jutustama, jutustan — расска-
зывать
sõ|da, -jad — война
tulistama — стрелять
saksa — немецкий
lahing, -ud — бой, сражение
Krimm, -i — Крым
Kaukaasia — Кавказ
kahur, -id — пушка
raudtee, -d — железная дорога
kaevama, kaevam — копать
käi|k, -gud — ход
läbi — через
tasandama, tasandan — равнять
madalik, -ud — изменнность
sil|d, -lad — мост
valmistama, valmistan — изго-
товлять, производить
sirge, -d — прямой
tasa|ne, -sed — ровный
asetama, asetam — ставить
röö|bas, -pad — рельс
vagon, -id — вагон
vedur — паровоз
vilista|ma, -n — свистеть
ah|i, -jud — печь
kivis|üsi, -öed — каменный
уголь
nafta, -d — нефть
kat|el, -lad — котел
kee|ma, -n — кипеть
aur, -ud — пар
toru, -d — труба
rat|as, -tad — колесо

nii — так
kiiresti — быстро
et — что
järele — за, до

§ 13.

kolmeteistkümnels, -ndad —
тринадцатый
panema, panen — класть,
положить
riputama, -n — вешать
kalur, -id — рыбак
korrapidaja, -d — дежурный
majake, -sed — домик
jänes, -ed — заяц
talunik — крестьянин
puuviljaaed, -aiaid — фрукто-
вый сад
kuid — но
hoopis — совсем
teisiti — иначе
otsima, -n — искать
õunapuud, -d — яблоня
närima, -n — грызть
kahjulik, -ud — вредный
hukkuma, -n — пропадать,
гибнуть
õlg, -ed — солома
asuma, -n — поселяться
hiir, -ed — мышь
kuuseoks, -ad — ветка ели
aitama, -n — помогать

§ 14.

neljateistkümnels, -ndad —
четырнадцатый
õpilaane, -sed — ученик
küsimä, -n — спрашивать
laskma, lasen — стрелять
vastama, -n — отвечать

karjamaa, -d — пастбище
koju — домой
karjamae, -sed — пастух
laua, -dad — хлеб
sulgema, -en — закрывать
heitma, heidan — ложиться
puhkama, -n — отдыхать,
спать
paistama, -an — виднеться
laevastik, -ud — флот
manööverdamä, -n — маневри-
ровать
sõjalaev, -ad — военный
корабль
liinilaev, -ad — линейный
корабль
müünipäev, -did — миноносец
ristleja, -d — крейсер
lahingulaev, -ad — линкор
tõusma, -en — подниматься
lennuk, -id — самолет
kaugele — далеко
rändama, -n — путешествовать
laulma, -an — петь
arst, -id — врач
talveraam, -id — зимняя рама
ära — прочь (слово для обозна-
чения законченности дей-
ствия)
eespool — впереди
tee, -d — дорога
paremal pool — с правой
стороны
vasakul — с левой стороны
taga pool — сзади
uuesti — снова
asuma, -n — находиться
sammu, -n — шагать
seljas — на спине
jalas — на ногах

peas — на голове
õngitse|ma, -n — удить

§ 15.

viieteistkümmne|s, -ndad —
пятнадцатый
eile — вчера
täna — сегодня
tehas, -ed — завод
kahekõne, -d — разговор,
диалог
misjaoks — для чего
kantselei, -d — канцелярия
juba — уже
kunagi — когда-то
kor|d, -rad — раз
mürise|ma, -n — грохотать
kasulik, -ud — полезный
koos — вместе
väljas — снаружи, вне, на
улице
sellepärast — поэтому
pääs|e, -med — пропуск, билет
hea küll — хорошо
uputus, -ed — потоп, наводнение
lum|i, -ed — снег
sula|ma, -n — таять
üle aja|ma, -n — подняться
üle — через
kõige rohkem — больше всего
kannata|ma, -n — страдать
mut|t, -id — крот
tungi|ma, -n — проникать
nende — их
põgene|ma, -n — бежать,
спасаться
kuidas — как
jaksa|ma, -n — мочь, быть
в состоянии

lämbu|ma, -n — задыхаться
kui — когда
roni|ma, -n — ползать
välja ronima — выползать
tõus|ma, -en — подниматься
pügema, роен — зарываться,
лезть

§ 16.

kuueteistkümmne|s, -ndad —
шестнадцатый
siia — сюда
sinna — туда
ütle|ma, -n — сказать
tõst|ma, -an — поднимать
tull|i, -ed — огонь
vaenla|ne, -sed — враг
palju — много
köök, -gid — кухня
toi|t, -dud — кушанье
enam — больше
nüüd — теперь
las|kma, -en — пустить
lehvi|ma, -n — колыхаться,
развеваться
vaidle|ma, -n — спорить
asjata — напрасно, без дела
valjumini — громче
õu, -ed — двор
ainult — только
kaugele — далеко
niipalju — так много
vaid — но
vahel — иногда
eesti — эстонский
rahvanalljand, -id — народная
шутка
ranname|es, -hed — рыбак,
поморянин
üles aja|ma, -n — разбудить

kuule — слушай
üles tõus|ma, -en — вставать
vastu — к, навстречу
jõude — без действия
keera|ma, -n — поворачивать
kül|g, -jed — бок, сторона
vähe aja pärast — через неко-
торое время
uuesti — снова
rajata|ma, -n — рассказывать
pud|er, -rud — каша
valmis — готово
pudrusilm, -ad — углубление
в каше для масла
haiguta|ma, -n — зевать
eks siis pea — тогда надо
vanemad — родители
vanemate — родителей
sõna kuulma — послушаться

§ 17.

lak|k, -ad — грива (лошади)
müts, -id — шапка
kaa|s, -ned — обложка, крышка
lagi, laed — потолок
kap|p, -id — шкаф
nägu, näod — лицо
lam|p, -bid — лампа
süda, -med — сердце
habe, -med — борода
mesi, meed — мед
pliiats, -id — карандаш
katus, -ed — крыша
koi, -d — моль
jää, -d — лед
rin|d, -nad — грудь
pii|p, -bud — трубка
kõh|t, -ud — брюхо, живот
vangla, -d — тюрьма
veski, -d — мельница

haige, -d — больной
aasta, -d — год
ank|ur, -rud — якорь
suhk|ur, -rud — сахар
labida|s, -d — лопата
vasika|s, -d — теленок
sõdur, -id — боец, воин
vikat, -id — коса
nõukogu, -d — совет
rahva|s, -d — народ
sõprus, -ed — дружба
vap|per, -rad — храбрый, сме-
лый
kaitsma, kaitsen — защищать
välismai|ne, -sed — загранич-
ный, иностранный
isand, -ad — барин, господин,
хозяин
pääse|ma, -n — pääsema üle
piiri — переходить границу
kuulu|ma, -n — принадлежать
rikkus, -ed — богатство
maapõuevara, -d — ископаемые
tulemus, -ed — результат
võit, -dud — победа
tugi, toed — опора
võim, -ud — власть
töötaja, -d — трудящийся
rahu, -d — мир
rahupoliitika — мирная
политика
katki — поломано
varn, -ad — вешалка
enne, — раньше, прежде, до
kasulik, -ud — полезный
küljes — у, при (с генитивом)
raud — железо
paist|ma, -an — виднеться
välja lööma, löön, löin — выши-
вать, выбивать

kaotus, -ed — потеря
 koduküla, -d — родная деревня
 umbes — приблизительно
 nõnda — так
 kõnele|ma, -n — говорить
 ujuma, -n — плавать, купаться
 liivaran|d, -nad — пляж
 männ|d, -nid — сосна
 vaata|ma, -n — смотреть
 глядеть
 ääretu, -d — беспредельный,
 обширный
 kaugus, -ed — даль
 kuulata|ma, -n — прислуши-
 ваться
 kuidas — как
 vahutav, -ad — пенистый
 laine, -d — волна
 kohinal — с шумом
 peaaegu — почти
 tormata|ma, -n — броситься на;
 стремиться
 kaugele — далеко
 viha|ne, -sed — сердитый,
 свирепый
 kohin, -ad — шум (моря, леса)
 kuuldu|ma, -n — быть слышным
 lumi on maas — снег на земле
 (выпал снег)

§ 18.

pesa, -d — гнездо
 havi, -d — щука
 talu, -d — хутор
 toru, -d — труба
 pere, -d — семья
 ime, -d — чудо
 vale, -d — ложь
 kõne, -d — речь
 ad|er, -rad — соха

jõud — сила, силы
 kuul|us, -sad — знаменитый
 julge, -d — смелый, храбрый
 tööka|s, -d — работающий,
 трудолюбивый
 sadam|, -ad — пристань
 korst|en, -nad — дымовая труба
 säde, -med — искра
 ase, -med — место, постель
 võt|ji, -med — ключ
 lii|ge, -kmed — член
 ast|e, -med — ступень
 an|ne, -dmed — данные
 kaer, -ad — овес
 nõel, -ad — иголка
 nael, -ad — гвоздь
 vits, -ad — прут
 ots, -ad — конец
 nur|k, -gad — угол
 käp|p, -ad — лапа
 jäl|g, -jed — след
 põs|k, -ed — щека
 selts, -id — общество
 söö|k, -gid — пища
 jut|t, -ud — сказка
 kirjanik, -ud — писатель
 eeskujulik, -ud — примерный,
 образцовый
 õskus, -ed — уменье, навык
 tervis, -ed — здоровье
 põhjus, -ed — причина
 luuletus, -ed — стихотворение
 aasta|ne, -sed — годичный
 pui|ne, -sed — деревянный,
 неуклюжий
 lüi|ne, -sed — костяной;
 костлявый
 öi|ne, -sed — ночной
 hüp|e, -ped — прыжок
 kaustik, -ud — тетрадь

rätsep, -ad — портной
pillge, -ked — насмешка
hoone, -d — здание
vastastiku|ne, -sed — взаимный
alkoholi|ne, -sed — алкоголь-
ный
kärestiku|ne, -sed — с порогами
prii, -d — свободный
süü, -d — вина
täi, -d — вошь
neiu, -d — девушка
vile, -d — свисток
lauljanna, -d — певица
maailm, -ad — мир
mitmesugu|ne, -sed — разный
keel, -ed — язык
pood, poed — магазин
müü|k, -gid — продажа
vill|t, -did — валенок
kasuka|s, -d — шуба
tööko|da, -jad — мастерская
paranda|ma, -n — исправлять,
починять, восстанавливать
põllutööriist, -ad — сельско-
хозяйственное орудие
äk|e, -ked — борона
vank|er, -rid — телега
saan, -id — сани
re|gi, -ed — дровни
rot|t, -id — крыса
kala, -d — рыба
väh|k, -id — рак
pese|ma, -n — мыть; умываться
hoolega — усердно
ham|mas, -bad — зуб
kuus|k, -ed — ель
vah|er, -trad — клен
tamm, -ed — дуб
män|d, -nid — сосна
lep|p, -ad — ольха

tüt|ar, -red — дочь
po|eg, -jad — сын
kolmandik, -ud — треть
pindala, -d — площадь
Must meri — Черное море
Taga-Kaukaasia — Закавказье
rannik, -ud — побережье
palm, -id — пальма
kaktus, -ed — кактус
ploomipuü, -d — слива (дерево)
aprikoos, -id — абрикос
ulatu|ma, -n — простираться,
достигаться
rohtla, -d — степь
valgetüveli|ne, -sed — бело-
стволистый
võim|as, -sad — могучий
sirge, -d — прямой
lehtpuu — лиственное дерево
kaugemal — подальше
veelgi — еще
okaspuu — хвойное дерево
seed|er, -rid — кедр
põh|i, -jad — север
oota|ma, -n — подождать
par|k, -gid — парк
sil|d, -lad — мост
söökla, -d — столовая
rahulda|ma, -n — удовлетворять
tar|ve, -bed — потребность
lahti — открыто
hommikuli|ne, -sed — завтрак
lõuna, -d — обед
õhtuli|ne, -sed — ужин
tee, -d — чай
kohv, -id — кофе
lõuna ajal — в полдень
herne|s, -d — горох
kartul, -id — картошка
sup|p, -id — суп

kapsa|s, -d — капуста
puder, pudru, putru — каша
liha, -d — мясо
kotlet|t, -id — котлет
pra|ad, -ed — жаркое
kompot|t, -id — компот
kissell, -id — кисель
võilei|b, -vad — бутерброд
vorst, -id — колбаса
juust, -ud — сыр
lusika|s, -d — ложка
kahv|el, -lid — вилка
kok|k, -ad — повар
koristaja, -d — уборщица
kassapidaja, -d — кассир
ettekandja, -d — официантка
ro|og, -ad — блюдо
vai|p, -bad — ковер
pealinn, -ad — столица
ühtlasi — вместе с тем, в то-же
время
tööstus, -ed — промышленное
предприятие
kaugel|t — издалека
üürga|ma, -n — гудеть
lahku|ma, -n — расставаться,
уезжать
kodunt — из дома
täi|tma, -dan — исполнять;
исполнить
tramm, -id — трамвай
kiirusta|ma, -n — торопить
hakika|ma, -n — начинать
rat|as, -tad — колесо
lii|kuma, -gun — двигаться
ööpäev, -ad — сутки
kudumistehas — ткацкая
фабрика
jalatsivabrik, -ud — фабрика
обуви

valmista|ma, -n — готовить
paar, -id — пара
kummivabrik — резиновая
фабрика
too|tma, -dan — производить
botik, -ud — ботинки
masin, -ad — машина
sadam, -ad — гавань, пристань
asu|ma, -n — находиться
laev, -ad — корабль
remon|t, -did — ремонт
eesvä|gi, -ed — авангард
tõst|ma, -an — поднимать
esimesena — первым
võitlus, -ed — борьба
võitluslip|p, -ud — знамя
борьбы
nõukogu, -d — совет
sotsialistlik, -ud — социалисти-
ческий
lii|t, -dud — союз
Nõukogude Sotsialistlikkude Va-
bariikide Liit — Союз Соци-
алистических Советских Рес-
публик
elanik, -ud — житель
kaudu — через
praegu — сейчас
mis aeg teil on? — какое у вас
время?
aasta|aeg, -ajad — время года
kevad, -ed — весна
talv, -ed — зима
rikkus, -ed — богатство
rik|as, -kad — богатый
rau|d, -ad — железо
villi, -jad — зерно, плод
kivi|süsi, -sõed — каменный
уголь

külluses — в изобилии, доста-
точно
puuvill, -ad — хлопок
õli, -d — масло
igal pool — повсюду
ve|dama, -an — возить

§ 19.

vank|er, -rid — телега
kohale jõudma — прибыть
koi|t, -dud — заря
pääsuke, -sed — ласточка
kihuta|ma, -n — гнаться
paa|t, -did — лодка
heinaniitmi|ne, -sed — сенокос
vagu, vaod — борозда
tagane|ma, -n — отступить
lahing, -ud — бой
tervita|ma, -n — приветствовать
viis, -id — образ, обычай,
порядок
üksteist — друг друга
soovi|ma, -n — желать
päeval — днем
kohta|ma, -n — встречаться
с к.-л.
lahku|ma, -n — расставаться
hüvasti — до свидания
tuttav, -ad — знакомый
sõb|er, -rad — друг
puhul — при
tervis — здоровье
jaluta|ma, -n — гулять
keegi — некто
pöördu|ma, -n — обратиться
teie poole — к вам
vabanda|ma, -n — извиняться
või|ma, -n — мочь
kahjuks — к сожалению

võõra|s, -d — чужой, незнако-
мый
andeks andma — прощать
küsi|ja, -d — спрашивающий
jätka|ma, -n — продолжать
täna|ma, -n — благодарить
väga — очень
raudteevagun, -id — вагон
puudu|ma, -n — нехватать;
отсутствовать
istekoht — место для сидения
kõrvale — в сторону
metsavah|t, -ad — лесник
talu|mees, -mehed — крестья-
нин
kord — раз, однажды
sealt — оттуда
jah|t, -id — охота
paks, -ud — толстый, густой
männik, -ud — сосняк
juhtu|ma, -n kokku — встре-
чаться
karu, -d — медведь
tõus|ma, -en püsti — поднимать-
ся, вставать
kohe — сразу
tahtma, tahan — хотеть
sül|i, -ed — объятие, лоно
sülle võtma — обнимать
lähedal — близко
karga|ma, -n — прыгать
kinni sasi|ma, -n — схватывать
pääse|ma, -n lahti — избавиться
käs|kima, -in — приказать
laskma, lasen maha — стрелять
hirm, -ud — страх
nah|k, -ad — кожа
julge|ma, -n — осмелиться
jää|ma, -n — оставаться
imestades — удивляясь

vastamisi — друг против друга
kutsu|ma, -n — звать, кликать;
пригласять

lähemale — ближе
eemale astu|ma, -n — удаляться
jaksu|ma, -n — мочь, быть в
состоянии

kinni hoi|dma, -an — держать
päeva läbi — весь день

rakenda|ma, -n — запрягать
lausu|ma, -n — говорить,

объясняться, сказать
lootma, loodan — надеяться

abi, -d — помощь

mõlemad — оба, обе

ilmaaegu — напрасно

surm, -ad — смерть

surmani — до смерти

§ 20.

tasku, -d — карман

rubla, -d — рубль

veel — еще

kuu, -d — месяц, луна

lennuk, -id — самолет

vahetpidamata — беспрестанно,

беспрерывно

tun|d, -nid — час

reisirong, -id — пассажирский

поезд

jooksul — в течение

jalakäija, -d — пешеход

keskmiselt — в среднем

§ 21.

langevar|i, -jud — парашют

aja|lugu, -lood — история

lendur, -id — летчик

kõrgus, -ed — высота

hiljem — позднее

ava|ma, -n — открывать

julege, -d — смелый

silmapaist|ev, -vad — выдаю-
щийся

kinni|ne, -sed — закрытый

sekund, -id — секунда

alles — только

§ 22.

kaitse, -d — оборона

juuli, -d — июль

jõudma, jõuan — достигать до

polk, -gud — полк

peatu|ma, -n — останавливаться

nurm, -ed — поле

käs|k, -ud — приказ

käsku andma — приказать

vaatleja, -d — наблюдатель

teosta|ma, -n — осуществлять,
производить

vaatlus, -ed — наблюдение

ärka|ma, -n — просыпаться

umbes — около, приблизи-
тельно

värske, -d — свежий

kuski = kusagil — где-нибудь

kogunema — собираться

serv, -ad — край

vaheta|ma, -n — обменять

valvur, -id — часовой

vangi võtma — взять в плен

luuraja, -d — разведчик

vaenla|ne, -sed — враг

rõõmusta|ma, -n — радоваться

hästi — хорошо; очень

valv|as, -sad — бдительный

üles tõusma — вставать

lahku|ma, -n — расставаться

pealetung, -id — наступление

lii|kuma, -gun — двигаться

- üksi = üksinda — одиноко
 pidu, peod — гулянье, праздник
 eemalt — издалека
 lõbu, -d — удовольствие,
 веселье
 rõõm, -ud — радость
 tuttav, -ad — знакомый
 mööda minnes — проходя
 ilm, -ad — погода
 järsku — сразу, вдруг
 vihm, -ad — дождь
 sajab (vihma) — дождь идет
 raskesti — тяжело
 vihmavarj, -jud — зонтик
 lõõma, -n lahti — открывать
 õige (mõnus) — весьма, очень
 pidulise, -sed — участник
 праздника
 sinna-tänna — туда и сюда
 varj, -jud — тень
 varju otsima — скрываться
 korraga — вдруг
 aim, -ud — понятие
 igatsema, -n — тосковать,
 желать
 rahvamurjd, -rud — толпа
 kätte leidma — находить
 kahekesi — вдвоем
 kauaks — надолго
 vaimustatud — восхищен
 nähes — увидя
 ime, -d — чудо, здесь: очень,
 пре-
 mahe, -dad — любезный, прият-
 ный, нежный
 tundmus, -ed — чувство
 ülev, -ad — торжественный,
 возвышенный
 suurepärase, -sed — велико-
 лепный
- tegemine, -sed — действие,
 дело
 ambulants, -id — амбулатория
 vastuvõtmine, -sed — прием
 toimuma, -n — происходить,
 устраивать
 siinsamas — тут же
 registreerimine, -sed — реги-
 страция
 vasakult — налево
 sisehaigus, -ed — внутренняя
 болезнь
 kabinet, -id — кабинет
 järjekorjd, -rad — очередь
 number, -rid — номер
 hilinema, -n — опаздывать
 lõppema, -en — кончатся
 täpselt — точно
 tundma, tunnen — чувствовать
 halb, -vad — плохой, дурной
 ülinõrk, -gad — очень слабый
 pööritlema, -n (pea) — кружить-
 ся (голова)
 vaevalt — еле-еле
 söögiisu, -d — аппетит
 ei sugugi — нисколько
 haigestuma, -n — заболеть
 külmetuma, -n — простудиться
 tugevasti — крепко
 peavalu, -d — головная боль
 raasugi — ничуть
 valuta, -n — болеть
 kõht, -ud — живот, брюхо
 katsuma, -n — ощупывать;
 пробовать; пытаться
 puls, -id — пульс
 palavik, -ud — жар, лихорадка
 arva, -n — думать, полагать
 ohtlik, -ud — опасный
 mure, -d — горе, печаль

süda on paha — тошнит
ruttu — быстро
mööda minema — проходить,
миновать
hinga|ma, -n — дышать
sügavasti — глубоко
ega = ja ei
diee|t, -did — диета
retsept, -id — рецепт
roh|j, -ud — лекарство
paranemi|ne, -sed — оздоров-
ление
partisan, -id — партизан
taa|t, -did — старик
külva|ma, -n — сеять
ruk|is, -kid — рожь
peata|ma, -n — приостановить
lähene|ma, -n — приближаться
nähtavasti — повидимому
samuti — также
talupoe|g, -pojad — крестьянин
nõndasamuti — так же
võimalus, -ed — возможность
vabane|ma, -n — избавляться,
освободиться
neetud — проклятый
ebainimlik, -ud — нечеловече-
ский
fašist, -id — фашист
tapma, tapan — убивать
naaber, -rid — сосед
kohtle|ma, -n — обращаться
ebainimlikult — нечеловечески
jaga|ma, -n — разделять
mõisnik, -ud — помещик
hallparun, -id — кулак
kehvik, -ud — бедняк
sula|ne, -sed — батрак
oska|ma, -n — уметь

maad hari|ma, -n — обрабаты-
вать землю
astu|ma, -n — шагать, ступать
noor|mees, -mehed — молодой
человек, парень
partisanisa|lk, -gad — партизан-
ский отряд
ründa|ma, -n — атаковать,
нападать
seljatagant — из тыла
hävita|ma, -n — уничтожать
sega|ma, -n — мешать
liikumis|ne, -sed — передвиже-
ние
toeta|ma, -n — поддерживать
kõigest jõust — изо всех сил
püü|dma, -an — стараться, стре-
миться; ловить
koosne|ma, -n — состоять из...
edu, -d — успех
patriootis|ne, -sed — патриоти-
ческий
tõtta|ma, -n — спешить, торо-
питься
tagasi — назад
täht|is, -sad — важный
ülesan|ne, -ded — задание
täitmis|ne, -sed — выполнение

§ 23.

käsigranaa|t, -did — граната
padrun, -id — патрон
täna|ne, -sed — сегодняшний
ajaleh|t, -ed — газета
läbi lugema — прочитывать
see|p, -bid — мыло
pesuruum, -id — умывальня
kin|kima, -gin — дарить
peeg|el, -lid — зеркало
puusep|p, -ad — плотник

ehita|ma, -n — строить
kalamees — рыбак
kinni püüdma — ловить
maha murdma — загрызть
maha laskma — расстрелять
snaipeer, -id — снайпер
kogemata — нечаянно,
случайно
katki lööma — разбить
ära kaotama — потерять
varn, -ad — вешалка
au|k, -gud — отверстие, дыра
enesele — себе
alista|ma, -n — подчинять
orjasta|ma, -n — поработать
suu|tma, -dan — мочь
hukku|ma, -n — гибнуть
kallale tungi|ma, -n — нападать
iseseisvus, -ed — самостоя-
тельность
au, -d — честь
kultuur, -id — культура
okupan|t, -did — оккупант
peks|ma, -n — бить
rin|ne, -ded — фронт
tehnik, -ud — техник
õpetla|ne, -sed — ученый
selle heaks — для того
loom, luua, loon — творить,
создавать
relv, -ad — оружие
suurenda|ma, -n — увеличивать
tank, -id — танк
kahur, -id — пушка
automaa|t, -did — автомат
miinipilduja, -d — миномет
mürs|k, -ud — снаряд
miin, -id — мина
toodang, -ud — продукция
täi|tma, -dan — выполнить

plaan, -id — план
võimalikult — по возможности
bensiin, -id — бензин
konstruktor, -id — конструктор
lii|k, -gid — род, сорт; вид
täiendama, -n — усовершен-
ствовать
praegu|ne, -sed — теперешний
relvastus, -ed — вооружение
transporttööline — транспорт-
ник
varusta|ma, -n — снабжать
armee, -d — армия
toiduaine, -d — продукт
tooraine, -d — сырье
isiklik, -ud — личный
hoius, -ed — сбережение
riigikaitse, -ed — охрана госу-
дарства
intelligents, -id — интеллиген-
ция
teadus, -ed — наука
kunst, -id — искусство
läbi|ma, -n — проникать
tah|e, -ted — воля
mõt|e, -ted — мысль
hävita|ma, -n — уничтожить
pühki|ma, -in — вытирать,
подметать
maapin|d, -nad — поверхность
земли
katk, -ud — чума
inimkon|d, -nad — человечество
nuhtlus, -ed — наказание
hotell, -id — гостиница
kor|d, -rad — этаж
teil on vaja — вам нужно
kaasas — с собой
kaasla|ne, -sed — спутник
koridor, -id — коридор

lõp|p, -ud — конец
õu, -ed — двор
see ei tee midagi — это ничего
не значит
pole mahti — нет возможности
välja magama — выспаться
maks|ma, -an — платить; стоить
meelde tuleta|ma, -n — вспоми-
нать
spor|t, -did — спорт
kutseala, -d — профессия
pärit — родом, происходящий
kõigilt kutsealadelt pärit inime-
sed — люди всех профессий
elatanud — пожилой
huvi, -d — интерес
lemmik — любимый
suusatami|ne, -sed — катанье
на лыжах
uisutami|ne, -sed — катанье
на коньках
jalgrat|as, -tad — велосипед
mootorrat|as, -tad — мотоцикл
matka|ma, -n — путешество-
вать, странствовать
jalgsi — пешком
kehakultuurla|ne, -sed — физ-
культурник
kollektiiv, -id — коллектив
mõist|ma, -an — уметь, понимать
kõvenda|ma, -n — подкреплять
õlitehas — маслогонный завод
osakon|d, -nad — цех, отделение
direktor, -id — директор
kunagi — когда-то
juhatus, -ed — правление
tehasekomitee, -d — фабричный
комитет
parteikomitee, -d — партийный
комитет

juh|tima, -in — руководить,
управлять
toodang, -ud — продукция
suurendami|ne, -sed — увеличе-
ние
parandami|ne, -sed — улучшение
saavuta|ma, -n — достигать
edusamm, -ud — успех
ala, -d — область
osa võt|ma, -an — участвовать
võistlus, -ed — соревнование
brigaad, -id — бригада
löökbrigaad — ударная бригада
võistle|ma, -n — соревноваться
brigadiir, -id — бригадир
silmapaist|ev, -vad — выдаю-
щийся
stahhaanovla|ne, -sed — стаха-
новец
loosung, -id — лозунг
heaks — для
luure, -ed — разведка
ülem, -ad — начальник
hilja — поздно
vara — рано
saa|tma, -dan — отправлять
rühm, -ad — взвод, группа
valmis — готово
kuulipildur|jagu, -jaod — пуле-
метная часть
ratsa|jagu, -jaod — кавалерий-
ская часть
ülesan|ne, -ded — задание,
задача
teada saa|ma, -n — узнать
laskur|jagu, -jaod — стрелковая
часть
eel — впереди
ette tule|ma, -n — встречаться
lagendik, -ud — равнина

põõsastik, -ud — кустарник
sood|us, -sad — выгодный
korraga — вдруг
püssilas|k, -ud — выстрел
jäarele kuula|ma, -n — разузна-
вать
püssipau|k, -gud = püssilask
vangista|ma, -n — задержать,
арестовать
vang, -id — пленный
enam — больше
väeosa, -d — войсковая часть
ratsaluure, -d — конная
разведка
lähtekoh|t, -ad — базис, место
отправления

§ 24.

muutma, muudan — изменить
tuh|k, -ad — пепел
merevä|gi, -ed — военно-мор-
ской флот
madrus, -ed — матрос, моряк
ära lõpeta|ma, -n — кончать,
прекращать
orav, -ad — белка
tarvita|ma, -n — употреблять
kuusekäbi, -d — шишка
tööriist, -ad — инструмент
kirves, -ed — топор
sure|ma, -n — умирать
kallale tungi|ma, -n — нападать
pihu, -d — крошка
põrm, -ud — прах, пыль
pihuks ja põrmuks — вдребезги
puhke|ma, -n — распускаться
pung, -ad — почка
lõhnav, -ad — душистый
õi|s, -ed — цветок
traktor, -id — трактор

vedur, -id — паровоз
varss, -ad — жеребенок
vasika|s, -d — теленок
tall, -ed — ягненок
hool, -ed — забота
kaitse|ma, -n — защищать, обо-
ронять
isamaa, -d — отечество
eluka|s, -d — животное, тварь
ööpimedus, -ed — ночная тем-
нота
lähedus — близость
vaev, -ad — труд, хлопоты
purjekas, -d — парусник
lui|k, -ged — лебедь
kole, -dad — ужасный
õud|ne, -sed — жуткий, страш-
ный
rõnga|s, -d — кольцо
taevatäh|t, -ed — звезда
hel|kima, -gin — сверкать
rooma|ma, -n — ползать
kotka|s, -d — орел
tumepruun, -id — бурый, тем-
но-коричневый
keha, -d — туловище, тело
laiali laota|ma, -n — выпрямить
pikkus, -ed — длина
ots, -ad — конец
tugev, -ad — сильный
nok|k, -ad — клюв
küü|s, -ned — коготь
kuninga|s, -d — король, царь
kar|tma, -dan — бояться
emakotka|s, -d — орлица
mune|ma, -n — нести яйца
välju|ma, -n — выходить
udusul|g, -ed — пух
elu|iga, -ead — век, возраст
puur, -id — клетка

taltu|ma, -n — приручаться
hõlpsasti — легко
hirm|us, -sad — страшный
peitu pugema, poen — пря-
таться
ära vii|ma, -n — унести
kunas — когда
kodumaa, -d — родина
sün|dima, -nin — рождаться
ran|d, -nad — берег
sügav, -ad — глубокий
tormi|ne, -sed — бурный
vanemad — родители
sugula|ne, -sed — родственник
põllutööli|ne, -sed — сельско-
хозяйственный рабочий
küla, -d — деревня
otse — прямо
mäekül|g, -jed — склон горы
segamets, -ad — смешанный лес
mäetip|p, -ud — горная вершина
lasu|ma, -n — лежать
mäejal|g, -ad — подножье
laiene|ma, -n — расширяться
laius, -ed — ширина
välja voola|ma, -n — вытекать
suubu|ma, -n — впадать
kiirejooksuli|ne, -sed — быстро-
течная (река)
poolsaar, -ed — полуостров
lehtpuumets, -ad — лиственный
лес
kõrgustik, -ud — возвышенность
sup|lema, -elda, -len — купаться
kalju, -d — скала
leidu|ma, -n — находиться
kitsandik, -ud — ущелье
lõhestik, -ud — трещина
koo|bas, -pad — пещера
kõr|b, -ved — пустыня

mägitee, -d — горная дорога
temperatuur, -id — температура
mäehar|i, -jad — горная вершина
udu, -d — туман
mugav, -ad — удобный
puhke|aeg, -ajad — отпуск

§ 25.

roh|i, -ud — трава
rii|k, -gid — государство
kapitalistlik, -ud — капитали-
стический
töötatööli|ne, -sed — безработ-
ный
var|s, -red — ручка, топориче
toime tulema — справляться
võimatu — невозможно
kariloom, -ad — скотина
kultuurinime|ne, -sed — куль-
турный человек
rätsep, -ad — портной
nõel, -ad — иголка
nii|t, -did — нитки
käärid — ножницы
signaal, -id — сигнал
raudteevah|t, -id — железно-
дорожный сторож
astu|ma, -n — шагать
metsatee, -d — лесная дорога
ümberringi — кругом
vaikus, -ed — тишина
täielik, -ud — полный
raudteeliin, -id — полотно
жел. дор.
paist|ma, -an — виднеться
kõlksu|ma, -n — стучать
tähenda|ma, -n — значить
kerkima, -n — подниматься
üleva|l — наверху
kummargil — нагнувшись

hiili|ma, -n — подкрадываться
kang, -id — лом
röö|bas, -pad — рельс
kõrvale keera|ma, -n — повер-
нуть
alla veere|ma, -n — катиться
kukerpalli — кувыркком
reisijaterong, -id — пассажир-
ский поезд
peata|ma, -n — остановить
tööriist, -ad — инструмент
rööpanael, -ad — костыль
liip|er, -rid — шпала
taguma, taon — бить, колотить
vabrikuvile, -d — фабричный
гудок
üürga|ma, -n — гудеть
mööda sõi|tma, -dan — проехать
mõistus, -ed — ум
värise|ma, -n — дрожать
rätik, -ud — платок
saapasäär, -ed — голенище
küünarnuk|k, -id — локоть
pritsi|ma, -n — брызнуть,
брызгать
kuum, -ad — жаркий, горячий
laiali ajama — разогнать; зама-
зывать
otsa — к, при
lehvita|ma, -n — размахивать
seisma jääma — остановиться
maha pilli|ma, -n — ронять
vedurijuh|t, -id — машинист
välja tulema — выходить
lamaja, -d — лежащий

§ 26.

oblast, -id — область
jõevool, -ud — течение реки
luh|t, -ad — луг (заливной)

heinakuh|i, -jad — стог сена
luhaheinamaa, -d — заливной
луг
rohkesti — в изобилии
veepin|d, -nad — поверхность
воды
lah|t, -ed — залив
väl|i, -jad — поле
vall, -id — вал
ümbrus, -ed — окрестность
pealinn, -ad — столица
vali|ma, -n — выбирать
избирать
esivanemad — предки
kauge, -d — далекий
kuul|us, -sad — знаменитый
linnus, -ed — городище,
крепость
praegu|ne, -sed — нынешний
raja|ma, -n — основывать,
учреждать
sood|us, -sad — благоприятный
pai|k, -gad — место
lõiku|ma, -n — врезываться
kaar, -ed — дуг
kaljurannik, -ud — скалистое
побережье
rannatasandik, -ud — прибреж-
ная равнина
äär, -ed — край
üles kerki|ma, -n — возвы-
шаться
paekal|las, -dad — глинт, плит-
няковый берег
müür, -id — каменная стена
asetse|ma, -n — помещаться
avane|ma, -n — открываться
linnulennult — с птичьего
полета
torn, -id — башня

halja|s, -d — зеленый
puiestee, -d — аллея
sinav, -ad — синеющий
varusta|ma, -n — снабжать
joogi|vesi, -veed — питьевая
вода
kese, keskmed — середина,
центр
rae|koda, -kojad — ратуша
täitevkomitee, -d — исполни-
тельный комитет
kaubastu, -d — торг
pan|k -gad — банк
südamik, -ud — центр
eralda|ma, -n — отделять
puiesteering, -id — кольцо
бульваров
haljasvöönd, -id — окружаю-
щий круг бульваров, зеленая
зона
pärn, -ad — липа
vah|er, -trad — клен
hobukastan, -id — дикий каш-
тан
vilus — в прохладе, в тени
linla|ne, -sed — горожанин
jalutuskoh|t, -ad — место для
прогулок
sõõr, -id — круг
hargne|ma, -n — раздваиваться,
разветвляться
maantee, -d — шоссе
дорога
idaserv, -ad — восточный край
levi|ma, -n — распространяться
raekalda jalalt — с подножия
плитняковой скалы
kosutav, -ad — укрепляющий
puhkerai|k, -gad — место
отдыха

lookle|ma, -n — виться, изви-
ваться
põli|ne, -sed — древний, перво-
начальный
saar, -ed — ясень
jalgtee, -d — дорожка
laevatehas, -ed — судострои-
тельный завод
vagunitehas — вагоностроитель-
ный завод
masinaehitustehas — машино-
строительный завод
paberivabrik, -ud — бумажная
фабрика
riidevabrik — текстильная
фабрика
trikoovabrik — трикотажная
фабрика
raadiovabrik — фабрика
радио-приемников
saapavabrik — фабрика обуви
sadam, -ad — гавань, пристань
mahuka|s, -d — объемистый
kinni külmeta|ma, -n — замер-
зать
üsna — довольно
kõikjale — повсюду
pääs|ma, -en — попасть
kerge vaevaga — легко
heas korras — в хорошем
состоянии
avar -ad — просторный
liivaran|d, -nad — пляж
pühapäev, -ad — воскресенье
suple|ma, -n — купаться
uju|ma, -n — плавать

§ 27.

pimedas — в темноте
vihma|ne, -sed — дождливый

plii|t, -did — плита
huvi, -d — интерес
tänapäeval — ныне
kün|dma, -nan — пахать
viga|ne, -sed — поврежденный;
 больной
laiskle|ma, -n — лениться
jutle|ma, -n — беседовать
aega vii|tma, -dan — проводить
 время
tarbetult — без нужды
ehita|ma, -n — строить
külva|ma -n — сеять
viljaseem|e, -ned — семя хлеба,
 зерно
kütma, köen — топить
näita|ma, -n — показать
juurvilja|aed, -aiad — огород
toidutagavara, -d — запас пищи
varakult — рано
sibul, -ad — лук
valmi|ma, -n — созревать
kur|k, -gid — огурец
peagi — скоро
valmis — зрелый
värske, -d — свежий
nop|pima, -in — собирать
pese|ma, -n — мыть
küpseta|ma, -n — печь, жарить
kee|tma -dan — варить
küps, -ed — спелый
korja|ma, -n — собирать
tomat, -id — томат
kar|tma, -dan — бояться
kitku|ma, -n — рвать, выдер-
 гивать
siduma, seon — связывать
kim|p, -bud — пучок
riputa|ma, -n — повесить,
 вешать

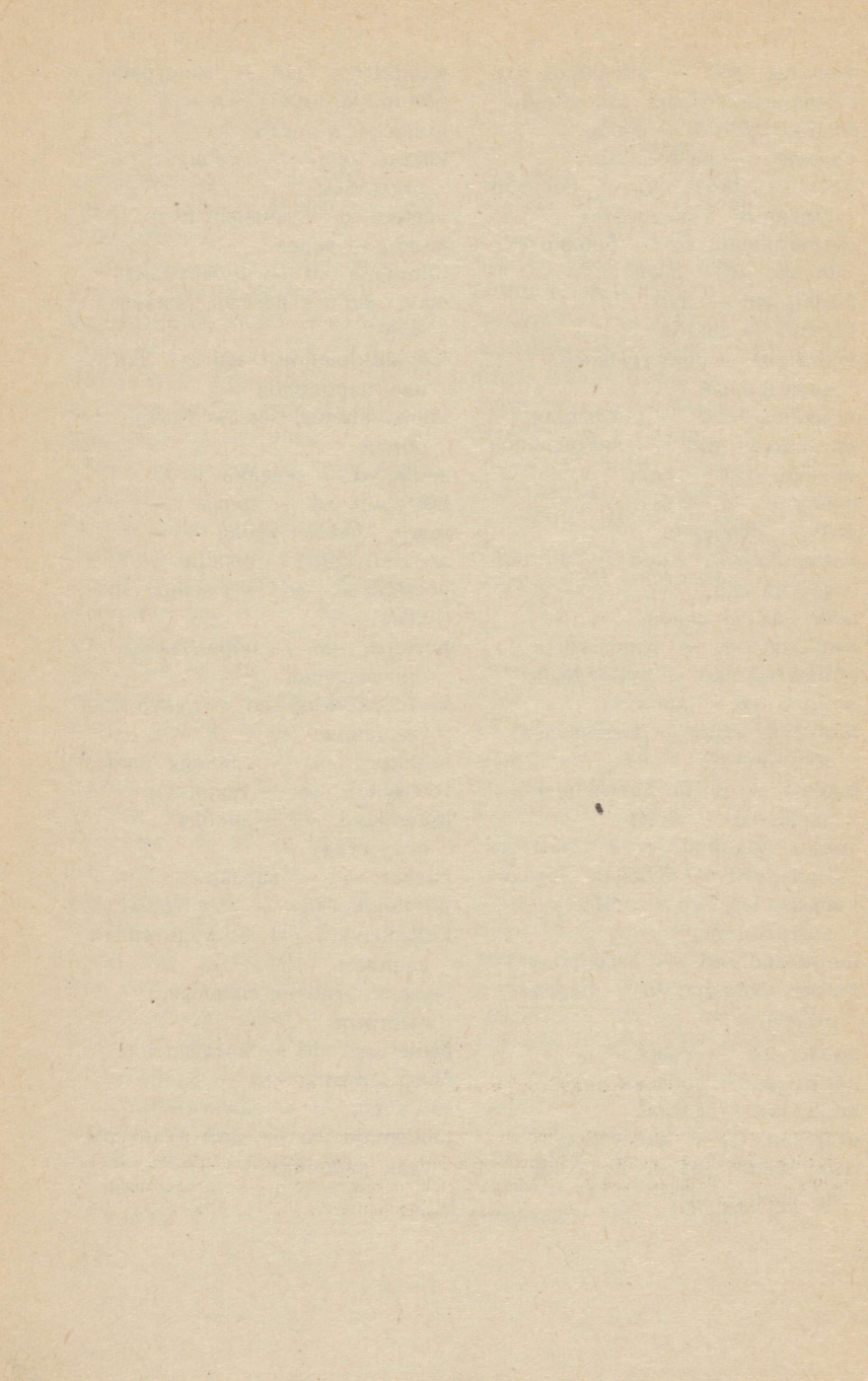
kuiva|ma, -n — сушить
porgand, -id — морковь
pee|t, -did — свекла
kaalilka|s, -d — брюква
koo|bas, -pad — пещера
kuh|i -jad — куча
keld|er, -rid — погреб
riivi|ma, -n — тереть
raiu|ma, -n — рубить
soola|ma, -n — солить
tünn, -id — бочка
hapne|ma, -n — скисать
sõnnik, -ud — навоз
väeta|ma, -n — удобрять
lüps|ma, -an — доить
päevalill, -ed — подсолнечник
üles panema — поставить
jalgpall, -id — футбол

§ 28.

sisse sea|dma, -n — устанавли-
 вать
elumaja, -ad — жилой дом
niidumasin, -ad — косилка
vanasti — встарину
vikat, -id — коса
niit|ma, -dan — косить
villi, -jad — хлеб, зерно
lõika|ma, -n — резать
määratu — огромный
kaotus, -ed — потеря
piir, -id — граница
eesrindlik, -ud — передовой
töövõ|t, -dud — трудовая
 победа
veetlev, -ad — очаровательный
puiestik, -ud — парк
külasta|ma, -n — посещать
viibi|ma, -n — пребывать
muuseum, -id — музей

vanu|ne, -sed — имеющий одинаковый возраст с кем-либо
toomkirik, -ud — собор
varemed — развалины
Riiklik Ülikool, -id — Государственный Университет
raamatukogu, -d — библиотека
jalaka|s, -d — вязь
tamm, -ed — дуб
kõrvuti — рядом
võõramaa — иностранный, чужеземный
viimane, -sed — последний
lehtmänd, -id — лиственница
seed|er, -rid — кедр
pöökruu, -d — бук
eriti — особенно
botaanika|aed, -aiad — ботанический сад
nõlv, -ad — склон
asuta|ma, -n — основывать
põllundus, -ed — земледелие
saadus, -ed — продукт
lääbikäik, -gud — торговый оборот
poolest — по, по состоянию
keskus, -ed — центр
kokku valgu|ma, -n — сливаться
Lõuna-Eesti — Южная Эстония
karjasaadus, -ed — продукт скотоводства
metsasaadused — лесопродукты
ümber töötama, -n — перерабатывать
nah|k, -ad — кожа
pärm, -id — дрожжи
lau|d, -ad — доска
vääri|ma, -n — заслуживать
trükitööstus, -ed — печатное производство

trükkiko|da, -jad — типография
põllupin|d, -nad — почва
hulka — в число
kokku tulema — собираться, стекаться
veete, -d — водный путь
kaudu — через
toimu|ma -n — происходить
elav, -ad — резвый, оживленный
laevaliiklemi|ne, -sed — движение пароходов
kaubavahetus, -ed — товарообмен
asula, -d — селение
küttepuu, -d — дрова
mar|i, -jad — ягода
aedvil|i, -jad — овощи
peatähtsus, -ed — главное значение
haridus, -ed — образование, просвещение
hariduskeskus, -ed — центр просвещения
keskkool, -id — средняя школа
tehnikum, -id — техникум
kunstikool, -id — школа искусства
barbar, -id — варвар
hävita|ma, -da — уничтожать
kultuurivara, -d — культурная ценность
hoog|ne, -sed — сильный, быстрый
pealetung, -id — наступление
õhku las|kma, -en — взорвать
süüta|ma, -n — зажигать
töölistmaja, -d — дом культуры (для рабочих)

II trükk

Vastutav toimetaja J. SEILENTAL

Ladumisele antud 19. IV 1946. Trükkimisele antud 2. VII 1946. Trükiarv 8200 eks. Paber 56x79 sm^{1/16}. Trükipoognaid 8. Trükitähti trükipoognas 37 765. Arvutuspoognaid 7,6 MB-03394. Tellimise nr. 1407. Trükikoda „Kommunist“, Tallinn, Pikk tn. 2.

Рyb. 4. —

Est.
A-9849